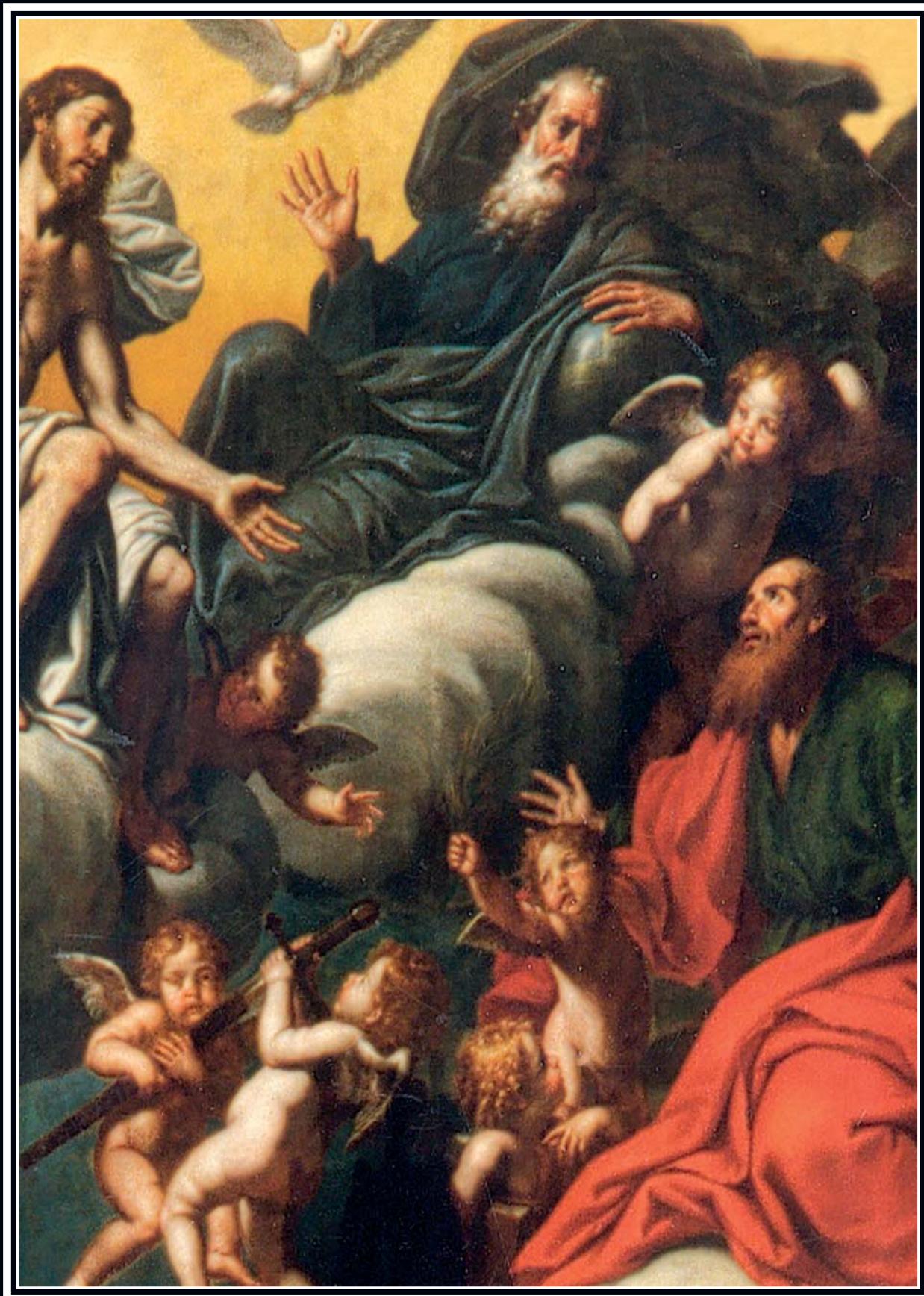

Il-Festi Tagħna

Rabat • Malta

Għadd 35 • Sena 2011

II-Festi Tagħna

SENA 2011

GHADD 35

**“Jien ma nistħix mill-Evangelju;
ghax l-Evangelju hu qawwa t’Alla”**
(Ittra lir-Rumani 1 16:17)

**Programm u Tagħrif
migbur
mill-Kunitat Festi Esterni
Corpus Domini
u l-Martirju
tal-Appostlu Missierna
San Pawl
icċelebrati
fil-Kolleġġjata
ta’ San Pawl
Rabat - Malta**

Qoxra:

Il-Glorja ta’ San Pawl li tinsab fuq
it-titular tal-Kolleġġjata ta’ San Pawl – Rabat. Xogħol Stefano Erardi
(1678)

Hajr għar-ritratti:
Paul Ferriggi

Messagg mill-President.....	3
Messagg mill-Arċipriet	4
Editorjal.....	5
Il-Qniepen tal-Knisja Kolleġġjata ta’ San Pawl tar-Rabat	9
Ir-Rigal tal-Papa Benedittu XVI lill-Grotta ta’ San Pawl u Tifkiriet Ohra tal-Papiet.....	17
Rigali ta’ Papiet ohrajn fil-Knisja tagħna.....	21
Ir-Rigali tal-Papa Pawlu V lill-Grotta ta’ San Pawl	22
II. Hidma Pastorali fil-Knisja Parrokkjali ta’ San Pawl fir-Rabat fis-seklu XIX (19)	25
L-Inkesta dwar il-waqgħa tal-koppla tal-Knisja ta’ San Pawl fir-Rabat, Malta, fl-1924	27
50 sena ilu ġie ffirmat il-ftehim bejn il-Knisja u l-Gvern dwar il-Grotta ta’ San Pawl	31
Mid-Dlam għad-Dawl	33
Programm tal-Festa Principali u Solenni tal-Ġisem u d-demm tal-Mulej 2011	55
Programm tal-Festa tal-Martirju tal-Appostlu Missierna San Pawl.....	58
Żgħażagh Rabtin Pawlini 2011	61
Djarju tas-Soċjetà San Pawl Banda Konti Ruggieru 2009-2010	65
Marci Ĝodda mill-Banda Konti Ruggieru ghas-snin 2010/2011	71
Il-Mużew Wignacourt 2010-2011	72
Xogħlijiet ta’ Restawr u Opri Ĝodda fil-Proto-Parrocċa tagħna 2011	79
Bhal-Lum.....	81
Nifirhu lil Mons. Ġwann Azzopardi	83
Kanonku Onorarju Dun Karm Borg (Melbourne, Awstralja).....	83
Kanonku Timon Mercieca	83
Dr. Joseph Ferriggi	85
Ġużeppi Muscat	85
Nifirhulhom	85
Translazzjoni Solenni 2010	86
Mill-Mahżen tal-Armar	87

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

Kumitat Festi Esterni

Corpus Domini u San Pawl

A.D. 1963

President Emeritus

Pio Scerri

President Onorarju

Paul Borg

Arċipriet

Kan. Louis Suban

President

John Azzopardi

Segretarju

Arthur Magri

Kaxxier

Lawrence Bugeja

Viċi-President

Carmel Ch. Scerri

Assistent Segretarju

Peter Bonello

Assistent Kaxxier

Paul Gauci

Delegat**tal-Kapitlu**

Mons. Gwann Azzopardi

Delegat tas-Soċjetà**San Pawl Banda Konti Ruggieru**

Antoine Borg

Rappreżentant Żgħażagh**Rabtin Pawlini**

Christian Galea

Bord Editorjali***Il-Festi Tagħna*****Revežuri**

Antoine Borg

Membri Onorarji

Frans Borg

Pawla Borg

John Bugeja

Joseph Scerri

Sean Abela

Raymond Borg

Aristarco Cefai

Jean-Paul Mangani

Carmel Ch. Scerri

Joseph G. Scerri

Keith Scicluna

Pio Scerri

Membri

Jason Azzopardi

Jesmond Borg

Raymond Borg

Cristian Galea

Glenn Sammut

Prokuraturi

Kan. Dek. Carmelo Cefai (Corpus)

Rev. Arċipriet (San Pawl)

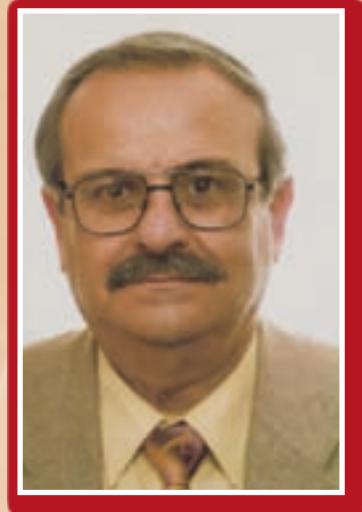
"Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn"

(Atti 28, 5)

Messaġġ mill-

President

John Azzopardi

Wara erba' snin ta' hidma fejn icċelebrajna kif kien xieraq, is-sena Pawlina u aktar u aktar l-elf, disa' mijha u hamsin sena minn meta ġie fostna r-Rabtin, l-Appostlu Missierna San Pawl, fejn għex gewwa l-Grotta. Bir-raġun nghidu li huwa Santwarju Internazzjonali, bl-ahhar konferma taż-żjara tal-Q.T. il-Papa Benedettu XVI, fejn huwa stess talab li jżur dan il-post Qaddis u Storiku. Minn dan il-post hareg il-Kristjaneżmu f' Malta u il-Parroċċa tagħna hija l-ewwel Knisja f' Malta.

Din s-sena inbidel il-Kumitat kemm dak tal-Festi Esterni u anke dak taż-Żgħażagh, li jidher li hemm element tajjeb ta' żgħażagh li jixtiequ jaħdmu għal dawn l-festi kbar tagħna li huma, Il-festa ta' *Corpus Domini* u dik tal-Appostlu Missierna San Pawl.

Il-Kumitat Festi Esterni jinkorpora fih dak kollu li għandu x'jaqsam mal-Festi Esterni. Twaqqfet kummissjoni li titmexxa mill-Kaxxier, biex isiru attivitajiet u ġbir ta' fondi, u kummissjoni biex tkompli tirraġġa l-armar. Inħatar ukoll bord Editorjali ghall-kieb tal-festi tagħna.

Il-Kumitat jiehu anke hsieb il-kamra tan-nar, fejn din qed titmexxa mis-Sur Raymond Borg. Nixtieq nghid li in-nar kollu li jinhadem f'din il-kamra jinharaq kollu fil-festi tagħna. Nirringrazza

dejjem lil dawk id-dilettanti u l-familji tagħhom, tas-sagħiċċi li huma jagħmlu matul is-sena, biex dawn jagħtuna spettaklu fil-festi tagħna, kemm dak tal-ajru u anke dak tal-art.

Ma nistax ma nsemmix u ma nirringrazzjax, lill-Wisq Rev. Arcipriest u l-Kapitlu tagħna, li fil-laqghat kordjali li nagħmlu, nahdmu flimkien b'risq dawn il-festi, u anke is-Socjetà tagħna, l-Kazin San Pawl-Banda Konti Ruġġieru, tal-ghajjnuna kbira li dejjem jagħtuna, anke tas-sehem li jagħtu matul il-festi tagħna. Jalla nibqghu b'din il-hidma ta' bejnietna.

Nixtieq nirringrazza lil dawk li dejjem jghinu gewwa l-mahżeen, specjalment meta jkollna xi aktività, u dawk il-volontiera li jarmaw fi żmien il-festi tagħna.

Nirringrazza lill-kolletturi kollha li jiġbru matul is-sena u anke fil-jiem tal-festi tagħna. Fl-ahhar nirringrazza lil shabi kollha tal-Kumitat tal-hidma li dejjem jagħtu, biex nagħmlu festi kbar.

Fl-ahhar, nirringrazza lilkom li tħinuna finanzjarjament biex dawn il-festi isiru.

Nawgura il-Festi Pawlini tagħna lir-Rabtin kollha u nibqghu nżommuhom indaf kif żammejnihom s'issa.

Il-Bord Editorjali Nirringrazza

**lid-ditti kollha li rreklamaw f'dan il-ktieb,
u jħegġeġ lilkom qarrejja
biex tagħmlu użu mis-servizzi tagħhom.**

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

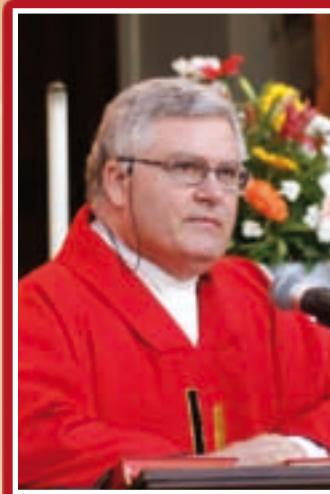
(Atti 28, 5)

Messagg mill-

Arċipriet

Kan. Louis Suban

Festa Waħda Kbira

Reġa' wasal l-istaġun tal-festi tagħna. Din is-sena Corpus Domini u San Pawl niċċelebrawhom qishom festa wahda kbira.

Nibdew billi nghatu ġieb xieraq lill-misteru tal-Ewkaristija Mqaddsa li hu l-qalba ta' dak kollu li nistgħu niċċelebraw permezz tal-Liturgija Mqaddsa u nkomplu bili niċċelebraw il-martirju tal-Appostlu l-kbir li f'hajtu kien eżempju ċar tas-Sagrificċu Ewkaristiku li kien jiċċelebra. Ir-rabta bejn dawn iż-żewġ ċelebrazzjonijiet mhijiex xi wahda każwali iżda vera u profonda u hawnhekk ir-Rabat għandha tradizzjoni millenarja li ssostniha.

Il-grotta qaddisa, magħrufa u mbierka mill-Papiet mhux biss dawk riċenti iżda wkoll fil-passat, tixhed mhux biss ghall-preżenza ta' San Pawl li ghall-tlett xħur qaddisha bil-persuna tieghu, iżda wkoll kif tgħidilna l-logika, dan il-post kien imqaddes ukoll biċċ-ċelebrazzjoni tal-ewwel Ewkaristija fuq dawn il-gżejjer.

Ir-Rabtin li ġew qabilna għarfū dan il-fatt bit-twaqqif ta' fratellanza marbuta mas-Santissmu Sagament sa minn qabel l-1575 proprju f'din il-knisja marbuta mad-devozzjoni Pawlina. Dan il-fatt digħi jixhed ghall-din id-devozzjoni partikulari marbuta kemm mal-post Imqaddes kif ukoll mal-Ewkaristija.

L-Arċikonfraternità tas-Santissmu Sagament l-eqdem fratellanza tas-Santissmu Sagament fil-Gżejjer Maltin baqghet tissemma f'kull vista pastorali li ġiet wara dik tal-Isqof Duzina, u baqgħet dejjem tkabbar u s-sahħaha l-festa ta' Corpus Domini fost ir-Rabtin. Matul iż-żminijiet il-Knisja ta' San Pawl tar-Rabat kienet tiċċelebra b'mod solenni żewġ festi ad-unur l-Appostlu Pawlu (il-Konverżjoni u l-Martirju) kif ukoll il-festa prinċipali ta' Corpus Domini li kienet f'idejn il-Fratellanza tas-Sagament.

Aktar tard ġiet imwaqqfa l-Fratellanza ta' San

Pawl (l-unika wahda f'Malta) f'din l-istess knisja li mill-ewwel hasbet biex tordna l-istatwa sabiha ta' San Pawl fuq il-mudell tal-istatwa ta' Melchiorre Gafà. L-awtur tal-istatwa tagħna huwa Ġiovanni Caruana. Fl-istess żmien kienet tigħi ċelebrata bilkbir il-festa titulari tal-Martirju ta' San Pawl bil-purċijsjoni bl-istatwa kif ghadha ssir sal-lum.

Filwaqt li l-Arċikonfraternita tas-Sagament hasbet mhux biss biex tkabbar u ssebbah il-festa ta' Corpus Domini, iżda wkoll biex iżżejjen il-knisja ta' San Pawl b'opri xierqa u denji ghall-misteru daqshekk kbir. Bizzżejjed inharsu lejn l-altar maġġur armat taht it-tużell monumentali ghall-festa ta' Corpus Domini biex nifhmu l-impenn shih ta' din il-Fratellanza u tal-poplu Rabti biex ikollhom tron xieraq mahdum mill-qalb u bl-aqwa arti u sengħa. Tant kien jipressjona lill-missierijietna li kienu jghidu li jiġi l-ewwel wara t-tron tal-Ġenna.

Fuq kollo għandna nkunu grati lejn l-Appostlu Missierna li xehet l-ewwel żerriegħa ta' din id-devozzjoni li kibret u žviluppat matul is-sekli sakemm waslet sa għandna. Din hija responsabbiltà kbira li taqa' fuqna biex insostnu dak li bdew ta' qabilna u nieħdu hsieb il-patrimonju prezżjuż li halley filwaqt li ngeddu u nsaffu din id-devozzjoni biex tkun relevanti għall-bniedem tal-lum. Illum donnu hawn qawmien ġdid u nteress qawwi fl-adorazzjoni fis-skiet.

Diversi nies qed isiru aktar konxji tal-bżonn tat-talb. Dan jixħdu l-popolarità tal-knisja ta' San Bert ghall-adorazzjoni fejn aktar minn hamsa u sebghin ruh kull ġimħa jghamlu s-siegha ta' adorazzjoni tagħhom. Il-pass li jmiss huwa li dan it-talb u din l-adorazzjoni trid twassalna li bħal San Pawl ninbidlu f'Ewkaristija hajja billi nimpnejaw rwieħna biex Kristu jsir magħruf u mahbub minn kulhadd. Hekk biss San Pawl ikun jista' jitpaxxa bina u jhossu tassew Missierna li nissilna fil-fidi.

"Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn"

(Atti 28, 5)

Editorjal

Il-Festi Tagħna fir-Rabat ta' San Pawl

Hamsa u tletin sena ilu, il-Kumitat tal-Festi Esterni Corpus Domini u San Pawl hass il-htiega li jippubblika il-programm tal-festi mhux aktar f'forma ta' fuljett bid-dettalji tal-ġranet u l-aktivitajiet tal-festa imma f'forma ta' ktejjeb li barra il-programm jinkludi sensiela ta'artikli storici u riċerka miktuba hafna drabi minn studjuži minn Malta kollha. Dan kien żmien, fejn ma kienx jezisti *internet*, *websites* u *facebook*, u stazzjonijiet differenti ta' radjijiet u televiżjoni. Kien żmien fejn il-kitba stampata kienet kollox. Kien żmien fejn l-istampar kien għadu jsir b'mod mekkaniku u hafna drabi bl-idejn, b'limitazzjonijet kbar biex wieħed jipproduci ritratti sabiex jikkumplimentaw l-istess artikli.

Illum nistgħu nghidu li il-festi tagħna huma kumplimentati bi tliet *websites* b'pagni fuq *Facebook* u *hi5*. L-ahbarijiet li nkunu irridu inwasslu jaslu fi ffit sekondi. Huwa żmien interessanti f'dan il-qasam u trid toqghod attent li taġġorna kuljum. Huwa mod stupend ta' kif iżżomm kuntatt. B'danakollu tibqa' tinhass il-htiega li ta' kull sena inkomplu b'din issensiela tant imfittxija ta' *Il-Festi Tagħna* li din is-sena qed tara il-35 hārga.

Ta' kull sena nippruvaw nimmortalizzaw avvenimenti b'pubblikazzjoni ta' artikli storici u ritratti antiki li hafna drabi jkunu qed jiġu ippublikati ghall-ewwel darba. Hekk għamilna b'success is-

sena l-ohra wara iż-żjara memorabbli tal-QT il-Papa Benedictu XVI kif l-istess konna għamilna 20 sena qabel fl-ewwel żjara tal-Beatu Ģwanni Pawlu II fl-1990 meta żar il-Grotta qaddisa ta' San Pawl.

Dan kollu jkun jista' jsir bil-ghajnuna ta' hafna nies li jinteressaw ruhhom fl-istorja, u ohrajn li hafna drabi minn jeddhom jiddeċiedu li jghaddulna materjal u ritratti li jkunu fil-pusses tagħhom u li jkunu ghaddew minn generazzjoni għal ohra fi hdan l-istess familja. Lil dawn il-persuni ma' għandniex kliem biżżejjed biex nirringrazzjawhom minn qalbna.

L-istess nagħmlu lil dawk li kull sena jgħinuna billi jirreklamaw f'dan il-ktejjeb. Nirringrazzjaw ukoll lis-sostenituri u benefatturi ohra u lilkom għeżejj qarrejja tal-interess tagħkom u nheġġukom li tibqgħu tghinuna u tagħħmlu użu minn dawk id-ditti li jirreklamaw f'dan il-ktejjeb. B'hekk nassiguraw li nibqghu nżommu il-livell ta' pubblikazzjoni li minn dejjem ippruvajna nżommu.

Għalina din il-pubblikazzjoni qatt ma' serviet bhala mezz ta' introju, imma dejjem rajna fiha mezz iehor kif nibqgħu nxerrdu tagħrif dwar l-istorja u l-kultura li jappartjenu lill-Knisja Kollegġjata u Proto Parrokkjali tar-Rabat, ir-Rabat ta' San Pawl.

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

Dan ir-Ritratt qiegħed
jiġi ppublikat
fl-okkażjoni tal-
Beatifikazzjoni tal-Papa
Gwanni Pawlu II nhar
I-1 ta' Mejju 2011 li żar
il-Grotta u l-Parroċċa
tagħna fiż-żjara
Pastorali tiegħu f'Malta
fl-1990.

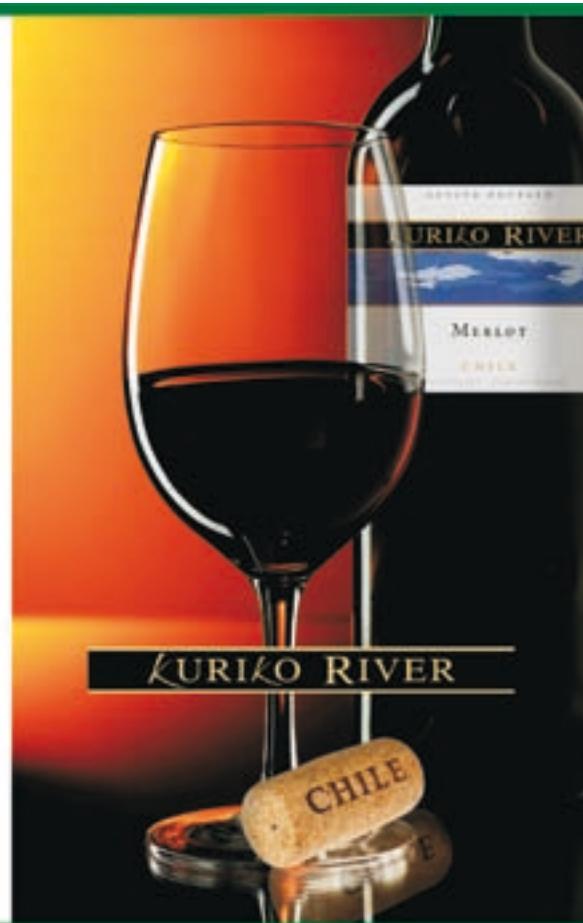

**Wine & Spirits
Tobacco
Snacks
Foodstuffs
Disposables
Ice Cubes & Flakes**

FREE home deliveries

• Rabat	• Dingli	• Bahrija,
• Mosta	• Attard	• Zebbug,
• Lija	• Iklin	• Balzan
• B'kara	• Fleur De Lys	• Mgarr
• Bidnija	• Naxxar	• Ghargħur

Vincenzo Ciapara Street, Rabat
Tel: 21 454 876 • 21 459 925
Fax: 21 451 079
Email: karladsl@waldonet.net.mt

cruises - city breaks - boating holidays - business travel - group tours - tunisia
Australia & Canada - farmhouses & cottages - river cruises and much more....

**St Rita Street RABAT RBT 05 MALTA
TEL 21 453102 / 4 FAX 21 453116**

www.takeofftravel.com e-mail: info@takeofftravel.com

"Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn"
(Atti 28, 5)

Il-Qniepen tal-Knisja Kolleġġjata ta' San Pawl tar-Rabat

fgħeluq il-mitt sena mill-wasla tagħhom
u t-tluq tagħhom fil-kampnar

Minn Winston L. Zammit BA (Hons) MA

Din is-sena 1911, jahbat iċ-ċentinarju tal-migja fostna u tat-tluq fil-kampnar tal-Knisja Kolleġġjata ta' San Pawl tar-Rabat, tas-sett ta' hames qniepen, xogħol il-funderija Daciano Colbachini ta' Padova fl-Italja.

Il-Knisja Kolleġġjata ta' San Pawl tar-Rabat, li nbniet fis-seklu XVII, bil-generoziżta tal-benefattici Cosmana Navarra, fl-1744 kellha biss żewġ qniepen fil-kampnar tagħha¹ li wahda minnhom kienet għotja tal-istess Cosmana Navarra². Nafu li fl-1744, wahda miz-żewġ qniepen li kien hemm fil-kampnar għiet imdewba u mahduma mill-ġdid. Kellha piż ta' erba' qnatar³.

Sett ġdid

Jekk il-Knisja Parrokkjali ta' San Pawl fl-1911 akkwistat sett ġdid ta' hames qniepen, dan kien dovut ghax-xogħol li twettaq minn kumitat li twaqqaf apposta u l-appoġġ li sab mir-Rabtin. Dan il-kumitat kien immexxi mill-Kappillan Dun Karm Sammut DD⁴. Dan is-saċerdot Qormi kien ha f'idjej it-tmexxija tal-parroċċa Pawlina fl-1907⁵ u baqa' jmexxieha sal-1921.

Fil-kumitat, minbarra l-Kappillan Sammut, kien hemm il-kanonċi kolleġġjali Dun Pietru Pawl Xuereb u Dun Vincenz Mangani, is-saċerdoti Dun

Frangisk Portelli, Dun Vincenz Sant u Dun Vincenz Vassallo, u żewġ lajci li kienu n-Nutar Frangisk Catania u s-Sur Pietru Pawl Borg. Is-segretarju tal-kumitat kien Dun Mikkel Theuma Castelletti.⁶

Il-Funderija Daciano Colbachini

Is-sett ta' hames qniepen ġie ffundat mid-ditta 'Daciano Colbachini' ta' Padova fl-Italja. Din id-ditta twaqqafet fl-Italja fis-seklu XVII minn Giuseppe Colbachini li waqqaf funderija flimkien ma' hu Antonio. Fil-bidu tas-seklu XIX din il-funderija ttieħdet fil-belt ta' Padova. Fl-1898, din nghatat it-titlu ta' Funderija Pontificja mill-Papa Ljun XIII (1878-1903).

Fl-1928 din id-ditta hadmet sett qniepen għad-Duomo ta' Messina. Wahda minn dawn il-qniepen jisimha "Paulina" u fuqha d-ditta Colbachini pproduċiet rilev tal-istatwa titulari tar-Rabat bil-lifha fejn rigħejn San Pawl tan-naha tal-lemin filwaqt li fuq in-naħha tax-xellug jidher il-bastiment tan-nawfragju. Dan ir-rilev hu kopja eżatta ta' dawk li nsibu fuq kull wahda mill-hames qniepen fil-Kolleġġjata tar-Rabat.

Fl-1932 din id-ditta hadmet qanpiena imsemmija Ave Maria ghall-bażilika ta' San Pietru fil-Vatikan. Din hi l-qanpiena li ta' kuljum tintuża' biex issejjah lin-nies għall-quddies.⁷

Erba' qniepen jaslu Malta

Erba' mill-qniepen waslu Malta fl-ahhar ta' Settembru 1911 kif johroġ ċar minn dan ir-rapport li deher f'gazzetta lokali:

"Four of the bells weighing, 27, 12½, 7 and 3 cwt respectively arrived during the week by the S. S. Adria from Fiume, the largest weighing 54... being held over to early shipment.

Upon being landed the four bells

Il-Kampnar bil-qniepen il-qodma c 1900

"Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn"

(Atti 28, 5)

were placed on cars under the skillful superintendence of Cr Sgt Psaila, and Sergeant C. Galea R.A. for transportation to Citta Vecchia where upon arrival the consignment received on ovation”⁸.

Minn dan ir-rapport johrog biċċar li filwaqt li erba' qniepen waslu Malta fl-ahhar ġimgħa ta' Settembru, il-qanpiena l-kbira waslet aktar tard. L-erbgħa qniepen twasslu sar-Rabat minn suldati tar-Riġment Malti Royal Malta Artillery, taht it-tmexxija tas-sargent maġġur C Psaila, u s-sargent C. Galea.

II-Konsagrazzjoni tal-Qniepen il-Ġodda

Din il-festa giet iffissata ghall-Hadd 15 t'Ottubru 1911 fit-3.30pm u kellha titmexxa mill-E.T. Mons Angelo Portelli O.P. Isqof Titulari ta' Selinunte u Awżilarju tal-Arċisqof ta' Malta Mons Pietru Pace DD.⁹

Fil-fatt dakinar filghodu Mons Angelo Portelli O.P. mar fir-Rabat fejn filghodu amministra l-grizma lit-tfal rabtin. Wara nofsinhar imbagħad assistit minn żewġ kanonċi tal-katidral, Mons Pietru Frangisku Cavendish u Mons Francesco Magri, iċ-ċeremonier djoċesan u l-kappillan Sammut u l-kleru tal-parroċċa tar-Rabat, mexxa c-ċerimonja tat-berik

Il-membri tal-RMA responsabli mill-ġarr u t-tlugħi tal-qniepen bilqiegħda fin-nofs jidher il-Maġġur Psaila.

u tal-konsagrazzjoni tal-qniepen fil-preżenza ta' folla kbira ta' nies.

L-ewwel qanpiena, il-kbira, giet iddedikata lill-Appostlu Missierna San Pawl, il-Qalb Santissima ta' Gesù, is-Santissimu Salvatur u San Ġorġ Martri. Din il-qanpiena li kellha bhala parrinu lill-kappillan Dun Karm Sammut, għandha fuqha din l-iskrizzjoni:

Il-kleru tar-Rabat b'rit solenni ddedikaw ħames qniepen tal-bronz, kollha b'ilħna u ħsejjes distinti, li ħadu ħsieb li jsiru, lill-Appostlu Pawlu, il-patrun tas-sema tal-Maltin.

Ir-raba' qanpiena li kellha bhala parrinu lill-Konti ta' Mont Alto Francesco Piscopo Macedonia giet iddedikata lil San Ġużepp, l-Immalata Kunċizzjoni u Sant'Anġlu Martri, kellha fuqha l-iskrizzjoni:

L-isem tas-sacerdot teologu u duttur Ġużeppi Manduca li bi flusu għamel dan il-bronz qaddis ma jintesiex minn dawk li jiġu warajh, 23 ta' Settembru

Mill-iskrizzjoni jidher biċċar li din il-qanpiena thallset minn Dun Ġużepp Manduca DD sacerdot mill-parroċċa tar-Rabat.

It-tielet qanpiena li kellha bhala parrinu lill-patrijott Rabti n-Nutar Francesco Catania giet iddedikata lill-Madonna tal-Karmnu, San ġwann Apostlu u Evangelista u San Frangisk t'Assisi u kellha fuqha din l-iskrizzjoni:

Fi żmien il-Papa Piju X, l-Arċisqof Pietru Pace, il-kappillan duttur teologu Carmelo Sammut, il-qniepen tal-bronz ġodda sejħu għall-ewwel darba lill-poplu biex ifaħħar lil Alla, nhar it-23 ta' Settembru 1911.

Il-qanpiena l-kbira fil-funderija Colbachini f'Padova.

It-tieni qanpiena li ġiet iddedikata lil San Kosma Martri, Gesù Imsallab u San Pietru Appostlu kellha bhala parrinu lin-negożjant F. Pace Asciak, kellha fuqha din l-iskrizzjoni:

Qatt ma jintesew il-merti kbar ta' Cosmana Navarra mara ta' siwi kbir għal dan it-tempju parrokkjali li ifakkru l-ġenerożitā tagħha dan il-kampnar qaddis u l-qniepen qodma.

Fuq l-istess qanpiena hemm l-arma tal-benefattriċi Tereża Muscat u l-iskrizzjoni:

Ma jwarrab qatt minni t-tifħir ta' Tereża Muscat l-armla ta' Filippu Privigni.

Is-Sur Salvatore Cutajar, kien il-parrinu tal-hames qanpiena żgħira, li ġiet iddedikata lill-Madonna tal-Vitorja u San Alwiġ Gonzaga u Sant Antnin ta' Padova kellha din l-iskrizzjoni:

L-ahwa Antonio Luigi Salvu Cutajar u oħθom Vitorja għanew din il-parrocċċa ta' San Pawl b'dan il-bronz qaddis.

Fuq ix-xoffa ta' kull qanpiena tinsab ukoll din l-iskrizzjoni:

Il-Funderija Pontefičja premjata Daciano Colbachini e Figli, Padova, fis-sena 1911.

L-iskrizzjonijiet imsemmija bil-Latin, kienu xogħol tal-pinna tal-latinista Mons Luigi Farrugia DD. Il-qniepen kienu mżejna “con gusti di arabeschi” u “basso rilievi” ta’ figura u simboli tal-qaddisin, ta’ whud mill-qaddisin li lilhom gew iddedikati.

Wara c-ċerimonja sar riceviment fid-dar tal-Kappillan Dun Karm Sammut DD.¹¹ Għal din l-okkażjoni l-Isqof Portelli ġie mogħti qanpiena żgħira tal-fidda, kopja eżatta tal-kbira, b'katina mdendla magħha fuq stand tal-ebanu b'kitba bil-latin fuq pjanċa tal-fidda li tgħid hekk¹²;

ANGELO PORTELLI

Sodali. Dominicano. Antist.

Selinvntino

Qvi. Id. Oct. MCMXI

Nova. Aera. Campana. Qvinqve

In. sacra. Tvrri. Aedis. Rabatanae

Collocanda. Solenni. Ritv.

Lvstravit

II-Kappillan Sammut waqt l-armor bil-qniepen għall-konsagrazzjoni.

Is-sett tal-qniepen fuq iz-zuntier kif wasllu kollha mix-xatt.

Dehra oħra tal-qniepen armati fuq iz-zuntier.

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

Coetus. Cvrialiv
Hvic. Rei. Promovendae
Offert

Bil-Malti; lil Angelo Portelli, Dumnikan, Isqof ta' Selinunte, li fil-15 ta' Ottubru 1911, bierek b'rit solenni l-hames qniepen ġodda tal-Bronz, li għandhom jitqiegħdu fil-kampnar tal-Knisja tar-Rabat, il-Kumitat tal-Parroċċa inkarigat minnhom, joffri.

It-Tlugħ tal-Qniepen

Il-hsieb kien li l-qniepen kollha jittellghu f'posthom f'daqqa l-Hadd, 22 t'Ottubru, iżda mbagħad ix-xogħol inqasam fuq jumejn. Is-Sibt, 21 t'Ottubru tellghu lieta miż-żgħar u tnejn minnhom tqiegħdu f'posthom filwaqt li dil-qanpiena l-kbira, ta' warajha, u ż-żgħira, tqiegħdu f'posthom l-ghada l-Hadd 22 t'Ottubru fil-preżenza ta' folla kbira ta' nies li ġew minn kull naħħa tal-gżira.¹³

Il-Qniepen ittellghu u tqiegħdu f'posthom minn numru ta' suldati tar-Royal Malta Artillery taht it-tmexxija tas-Sargent Maġġur Psaila u s-Sargent C. Galea, li f'Settembru kienu hadu hsieb jittrasportaw il-qniepen mixxatt tal-Belt Valletta sar-Rabat. F'din il-missjoni hadmu taht it-tmexxija ta' Psaila u Galea, il-kapurali, Tanti, Attard u Gauci u l-“gunners” Lanzon, Mifsud, Xerri, Gauci, Dimech, Camilleri, ilkoll membri tat-tielet kumpanija tar-Royal Maltese Artillery¹⁴.

Ix-xogħol tat-tluġħ ma kienx wieħed hafif. It-tqegħid tal-qanpiena l-kbira kien diffiċċi fil-fiffatt f'gazzetta lokali tħidilna li *Difficile pure e pendentissimo fu il trasporto delle campane maggiore dalla terrazza (bejt) della chiesa fejn tqiegħdu qabel tqiegħdu fil-kampnar. Iżda kollox irnexxa b'wiċċ il-ġid taht id-direzzjoni tas-Sargent Maġġur Psaila.*

Kif il-qniepen kienu kollha f'posthom indaqket bihom stess melodija li kienet miktuba ghall-okkażjoni mill-Professur Emm Bartoli, li kien wieħed mill-erba' surmastrijiet tal-mužika li cċertifikaw l-intonazzjoni tal-qniepen. Mieghu kien hemm ukoll

Il-Banda Konti Ruġġieru tferraħ ir-Rabti fl-okkażjoni tal-konsagrazzjoni tal-qniepen.

Is-Surmast Antonio Agius jidderiegi l-Banda Konti Ruġġieru fl-istess okkażjoni.

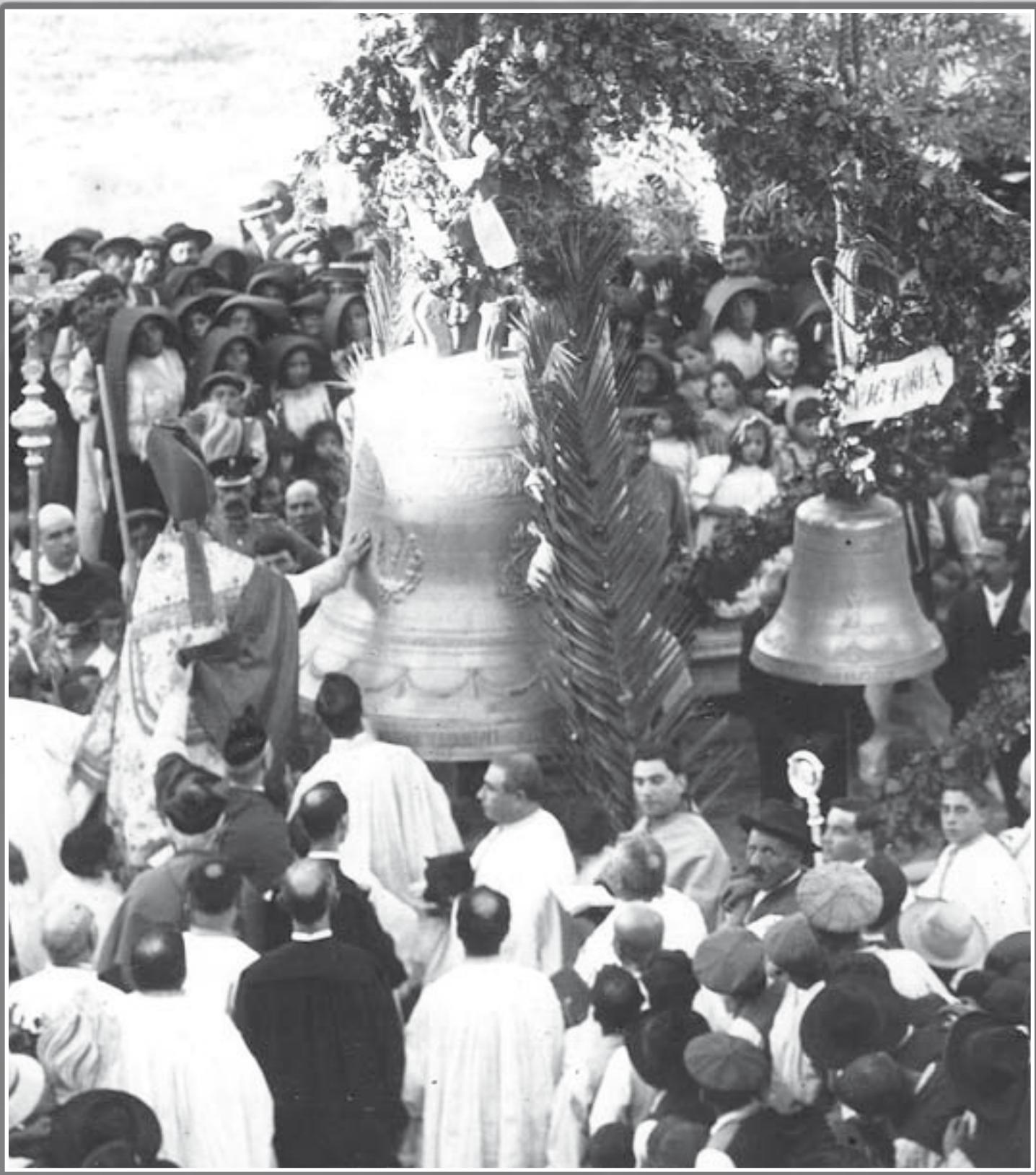

Il-mument storiku tal-konsagrazzjoni.

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

L-Isqof Portelli jbierek il-qanpiena l-kbira. Fuq il-lemin tiegħu taħt il-palma eżatt jidher il-Kappillan Sammut.

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

Mro Antonio Nani, Mro Lorenzo Gatt u Mro Antonio Agius (dak iż-żmien surmast direttur tal-Banda Konti Ruġġieru). Għal din l-okkażjoni għiet armata skrizzjoni dekorata li għiet imdendla mal-kampnar tal-Parroċċa. Din l-iskrizzjoni kienet tghid hekk:

PAVIO APOSTOLO
 COELESTI MELITESIVM
 PATRONO
 QUINQUE CAMPANA AERA
 TOTIDEM VOCIS SONIBUS
 DISTINTA
 QUAE CONFLARI CVRARVNT
 CVRIALES RABATANI
 SOLLEMNI RITV D.D.
 ID. OCT. MXMXI

Bil-Malti: *Lill-Apostlu Pawlu, il-Patrun tas-sema tal-Maltin, ħames qniepen tal-bronz, kull waħda b'ħoss distint, li ħasbu biex isiru n-nies tal-Parroċċa tar-Rabat, b'rit solenni ġew dedikati fil- t'Ottubru 1911.*

Fl-ahħarta' din il-festa kbira tant kien kbir il-ferħ tar-Rabtin li fl-entu ż-jażmu tagħhom refghu lis-Sūrgent Maġġur Psaila mid-dar tal-kappillan u haduh fuq spallejhom sal-Każin San Pawl, bid-daqq tal-marċi tal-Banda Konti Ruġġieru, li għalqet din il-festa.¹⁵

Il-qniepen din is-sena jagħlqu mitt sena fil-kampnar tal-Knisja Kollegġjata ta' San Pawl, u daqstant l-ilhom iferru lir-Rabtin, bid-daqq ferriehi tagħhom, kull sena fil-Festi ta' Corpus Domini, San Pawl u l-Konsagrazzjoni tal-Knisja. Sejhu lir-Rabtin għal kull funzjonijiet tal-Kungress Ewkaristiku (1913), iċ-Ċentinarju tan-Nawfragju (1960), it-twaqqif tal-Kolleġġjata (1963) u ċ-ċentinarju tal-Martirju ta' San Pawl (1967), u daqqew noti ferrieha matul il-funzjonijiet tas-sena Pawlina (2008-2009).

Personalment niftakar in-noti ferrieha tagħhom nhar lapsi tal-1990, meta t-tokki tagħhom habbru l-wasla tal-Beatu Papa Ġwanni Pawlu II fir-Rabat, fl-okkażjoni tal-ewwel żjara pastorali tieghu f'Malta. Hekk reġgħu għamlu meta l-istess papa qaddis

Is-Sibt 21 t'Ottubru 1911 waqt it-tluġħ ta' waħda mit-tlet qniepen iż-żgħar.

Waqt it-tluġħ tat-tielet qanpiena.

Il-qanpiena l-kbira waqt li qed tiddaħħal fil-kampnar.

L-iskrizzjoni kbira li tqiegħdet mal-kampnar għall-okkażjoni.

irritorna fir-Rabat fl-2001 kif ukoll is-sena li ghaddiet meta s-suċċessur tieghu l-QT il-Papa Benedittu XVI għamel iż-żjara storika tieghu fil-Knisja Kollegġjata u Parrokkjali tar-Rabat u bhal predeċessur tieghu żar ukoll is-santwarju tal-Grotta.

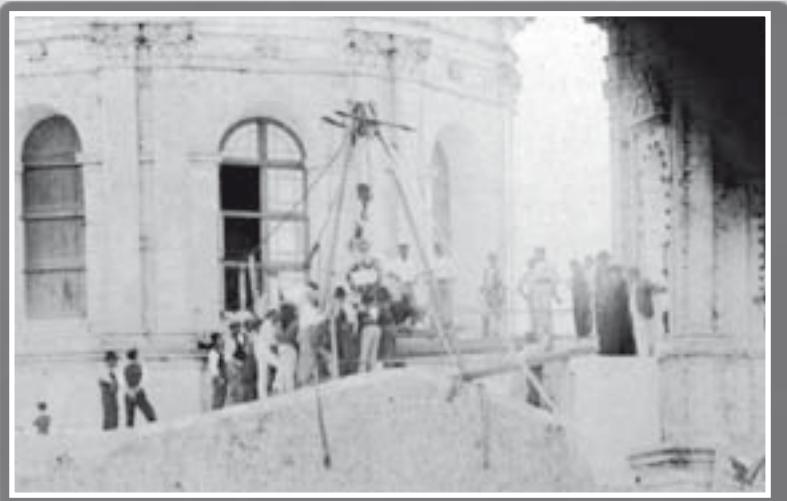
Referenzi

- ¹ A Ferris "Descrizione delle Chiese di Malta e Gozo (Malta 1866) p 102 G Azzopardi "Il Parrocchia ta' San Pawl tar-Rabat Kronaka tal-ahhar 300 sena mill-ktieb Tifkira tat-300 sena tal-bini tal-parrocchia ta' San Pawl Rabat (1983).
- ² L'Avvenire 28.X.-1911 p2
- ³ G. Azzopardi op. cital
- ⁴ L'Avvenire 28.X.1911 p2
- ⁵ The Daily Malta Chronicle 20.XII.1907
- ⁶ L'Avvenire 28.X.1911
- ⁷ Tagħrif miġbur mis-Sur Joseph Scerri mis-sit elettroniku: www.henokiens.com/index_colbachini
- ⁸ The Daily Malta Chronicle 29.IX.1911
- ⁹ L'Avvenire 12.X.1911
- ¹⁰ IBID 28.X.1911
- ¹¹ L'Avvenire 28.X.1911
- ¹² L-Isqof Li Habbu Kulhadd, P Filipp Mallia Op 1982 pg 113
- ¹³ L'Avvenire 28.X.1911
- ¹⁴ Tagħrif miġbur mis-Sur Joseph Scerri, minn kwadru b'numru ta' ritratti tifkira tal-okkażjoni. Dan il-kwadru għandu fuq in-naha ta' wara tieghu t-timbru tal-Kappillan Sammut.
- ¹⁵ L'Avvenire 25.X.1911

Nota: Għal tagħrif iehor fuq din il-ğrajja ara wkoll Il-Festi Tagħna 1981, Pg 5 artiklu miktub mis-Sur George Fenech. Nixtiequ nirringrażżjaw lill-Monsinjur ġwann Azzopardi, u lis-Sur ġorg Borg Asst Librar, Librerija Nazzjonali, Ghawdex ghall-informazzjoni li għoġibhom jgħaddulna. Iżda fuq kollox nixtiequ nirringrażżjaw lis-Sur Paul Spiteri, pro neputi tal-ex kappillan, Mons Carm Sammut għażiex tagħrif u r-ritratti li għoġbu jgħaddielna.

It-tluġġi tal-qanpiena l-kbira.

Ir-raba qed tingarr sal-kampnar fuq il-lemin jidher il-Kappillan Sammut.

Il-qanpiena il-kbira qed tiġi mkaxkra fuq par travi fuq il-bejt tal-knisja parrokkjali.

"Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn"

(Atti 28, 5)

Wara min-xellug għal-lemin: Dun Frangisk Portelli, Dun Vincenz Sant, Dun Michele Theuma, Dun Vincenz Vassallo u s-Sur Pietru Pawl Borg, Quddiem: il-Kan. Pietru Pawl Xuereb, il-Kappillan Carm Sammut u l-Kan. Vincenz Mangani.
Nieqes mir-ritratt: in-Nutar F. Catania.

Ir-Rigal tal-Papa Benedittu XVI lill-Grotta ta' San Pawl u Tifkriet Ohra tal-Papiet

Mons. Gwann Azzopardi

Darba rċevejt telefonata mingħand in-Nunzju Appostoliku biex nagħti kopja ohra tal-Ktieb *Salve Pater Paule* ghax xi hadd minn Ruma kellu bżonn kopja tieghu. Tajtlu bla ma fħimt ghaliex.

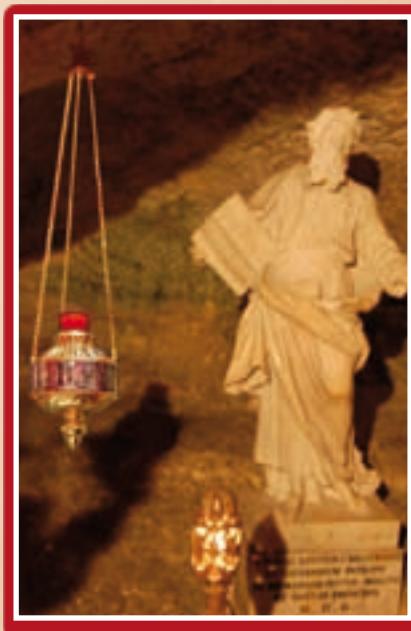
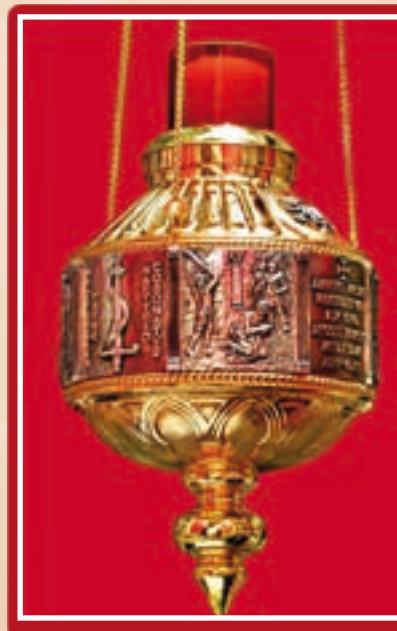
Meta fis-17 t'April il-Papa Benedittu XVI, ftit wara li wasal Malta, gie jżur il-Grotta rajna fuq mejda ċkejkna fil-Grotta kaxxa mdaqqsa miksijsa b'għid abjad fin u fuq il-wiċċ tagħha l-arma tal-istess Papa Benedittu sgraffita lewn id-deheb. Wara li l-Papa talab fil-Grotta u ffirma l-ktieb tal-visitaturi, infethet din il-kaxxa u l-Papa ppreżenta lill-Arċipriet lampier tal-fidda ndurat. Il-lampier kien fi erbgha rilievi b'erbgha episodji mill-hajja ta' San Pawl, kif ukoll sitt skrizzjonijiet bil-Latin. Il-lampier kien ir-rigal tal-Papa Benedittu lill-Grotta b'tifikira taż-żjara tieghu fiha.

Fil-ktieb tal-Festa tas-sena l-ohra digà nkiteb xi haġa dwar dan ir-rigal li nhadem f'Ruma mid-ditta Savi¹. Hawnhekk se nagħti aktar dettalji wara li d-Ditta Savi fuq talba tieghi bagħtitilna kopja tad-disinji kollha li saru mill-istess Ditta biex isir dan il-lampier. Irrid inžiż li qabel ma tlalt dawn id-

Il-Papa Benedittu jippreżenta l-lampier lill-Arċipriet fil-Grotta

disinji lid-Ditta biex narkivjahom fil-Mużew kont ikkonsultajt lil Mons. Alfred Xuereb, segretarju partikulari tal-Papa u l-konsulent artistiku għal dan id-disinn. Mons. Xuereb kien favorevoli u rrakkomanda lid-Ditta biex tibghathomlna. Il-pakkett wasal bil-posta fid-9 ta' Novembru 2010 u kien fih tlett folji kulur sepia (34 x 50cm) u żewġ folji bojod (30 x 42cm). L-ewwel folja fiha d-disinn shih

Id-disinn shih tal-lampier u l-lampier li ġie esegħi

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

tal-lampier. Kull waħda mill-hames folji l-ohra fiha numru ta' disinji. Meta teskludi d-disinji duplikati, b'kollox issib 20 disinn ta' riljiev: minn dawn l-20 disinn ġew esegwiti hdax waqt li d-disgħa l-ohra gew imwarrba.

Mill-istudju ta' dawn id-disinji johorġu tlett konklużjonijiet:

1. Id-ditta Fratelli Savi, ta' Claudio u Piero Savi, li għandha s-sede tagħha f'numru 14 Vico del Farinone, Ruma ġiet mitluba thejji disinn għal lampier tal-fidda ndurat li l-Papa Benedittu XVI ried jaġhti lill-Grotta ta' San Pawl. L-idea generali tad-disinn ingħoġbot u d-ditta ġiet mitluba thejji d-disinji ghall-bassorilievi u l-iskrizzjonijiet tieghu.

2. Is-sugġetti tar-riljievi kienu sejkunu (1) *is-Sejħa (la Chiamata)* jiġifieri l-Konverżjoni (kelma li llum qed tintuża anqas); (2) *il-Martirju*, (3) *in-Nawfragju* u (4) *il-Predikazzjoni (Predicatore)*.

3. Majirizultax jekk id-disinji li ġew prezentati kinux invenzjoni oriġinali jew inkella kinux ispirati minn kwadri li jinsabu barra minn pajjiżna. Iżda meta ġew prezentati, saru konsiderazzjonijiet ġodda. L-ewwelnett ġie deċiż li wieħed mis-sugġetti

Id-disinji oriġinali tar-riljievi

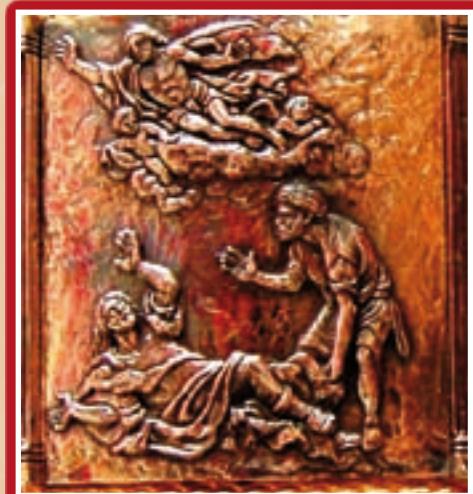
jinbidel: flok San Pawl jipprietka isir riljiev ta' San Pawl jagħmel il-miraklu ta' fejjan f'Malta. It-tieni ttieħdet id-deċiżjoni feliċi – forsi minn Mons. Alfred Xuereb stess – li jsiru disinji ġoddha bażati fuq pitturi li jinsabu f'Malta u għalhekk huma digħà magħrufin mill-Maltin.

Nahseb li kien hawn li talbuni l-ktieb tal-wirja li kienet saret fil-Mużew tal-Kullegg fis-sena Pawlina (2008-2009). Dan il-ktieb fihi digħa illustrazzjonijiet

Id-disinji tal-iskrizzjonijiet: l-oriġinali u l-finali

Il-Konversjoni: pittura, disinn, riliev

ta' kwadri li jinsabu f'Malta u li fis-sena Pawlina rawhom hafna Maltin u barranin, fosthom il-Kardinal Ennio Antonelli, il-mibghut specċiali tal-Papa għal Malta għas-sena Pawlina. B'hekk ma kienx hemm ghalfnejn jittieħdu ritratti ġoddha. Ir-ritratti illustrati fil-ktieb tal-wirja intaghżlu ghax huma l-ahjar fuq is-suġġett tagħhom, anki jekk f'Malta hemm kwadri ohrajn fuq l-istess suġġett. Naturalment minn dawn il-kwadri riedu jintaghżlu biss dettalji centrali, ghax ir-riljievi tal-lampier huma biss ta' ffit centimetri.

3. Fl-ahħarnett ġie deċiż li jinbidel l-ilsien tal-iskrizzjonijiet: dawn kienu bit-taljan u issa saru bil-Latin, l-ilsien sabih uffiċċiali tal-Knisja.

Niġu mela ghall-ghażiż finali tal-kwadri.

1. *Is-sejħa ta' Pawlu*. Il-kwadru li nghażel hu dak li jinsab fil-Knisja ta' San Pawl li hemm f'Bormla u li kien ġie mpitter mill-artist Malti Rokku Buhagiar (1723-1805)². Il-Knisja ta' San Pawl f'Bormla hi dedikata lis-Sejha (Konverżjoni) ta' San Pawl, u ġiet mibnija mill-ġdid fl-1741. Fil-bidu kellha kwadru titulari iehor iżda l-Isqof Labini

kien ordna titulari ġdid, li hu dak preżenti. Sal-gwerra t-titulari il-qadim kien għadu merfugh fil-knisja.

2. *In-Nawfragju ta' San Pawl f'Malta*. Il-kwadru li ntaghżel hu dak titulari tal-knisja tal-Hżejjeg f'San Pawl il-Bahar, knisja mibnija mill-Gran Mastru Aloph de Wignacourt u li għadha sal-lum tappartieni lill-Grotta ta' San Pawl. Il-kwadru hu attribwi lill-pittur Sqalli li hadem f'Malta, Giulio Cassarino³. Il-kwadru sar fis-sena 1617 u man-nies li hemm madwar San Pawl l-artist dahluk ukoll lill-istess Gran Mastru Wignacourt kif ukoll lili nnifsu, bilwieqfa bil-paletta tal-kuluri hdejn riglej.

3. *Il-Fejqan ta' missier Publju*. Ĝie magħżul ix-xogħol tal-Pittur Elio Coccoli (1880-1974) ta' Brescia li jinsab fis-saqaf tal-Kollegjata ta' San Pawl tar-Rabat⁴.

4. *Il-Martirju ta' San Pawl*⁵. Il-kwadru li ġie magħżul għandu storja kurjuža li tajjeb tinkiteb. Huwa wieħed minn serje ta' tħnejx l-istess ta' tħalli. Il-kwadru orizzontali li juru l-martirju tat-tħalli l-appostlu iż-żgħix f'dawn il-kwadri kull appostlu hu muri darbtejn,

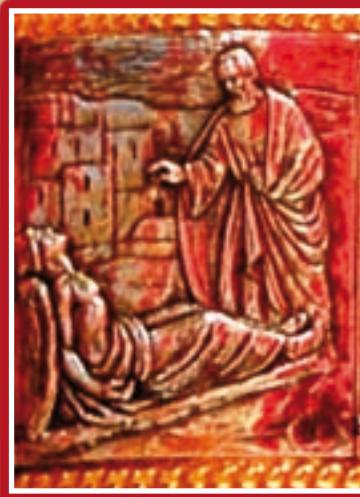
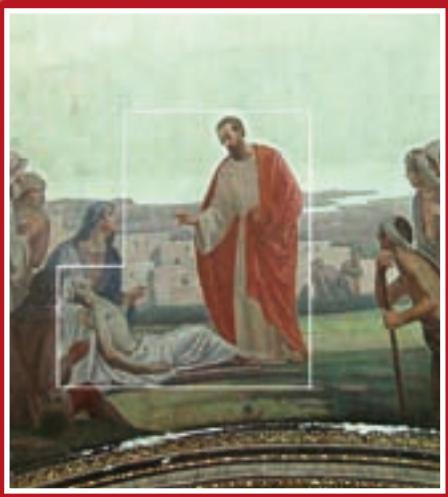
In-Nawfragju: pittura, disinn, riliev

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

Il-Fejjan: pittura, disinn, riliev

darba haj u attiv u darba qed isofri l-martirju u f'xi każ anki darb'ohra fil-glorja. Din is-serje kienet proprijetà tal-kolleġjali tal-Grotta u kienet ingabet mill-*Conservatoria* tal-Ordni ta' San ġwann biex iżżejjen is-sagristija l-ġdida tal-Knisja ta' San Publju li nbniet fl-ewwel snin tal-1680. Fil-fatt dawn il-kwadri baqgħu f'din is-sagristija għal aktar minn tlett mitt sena, u ġew trasferiti fis-sagristija ż-żgħira ta' San Pawl mill-Arċipriet Louis Suban ftit snin ilu biex jitgawd aktar.

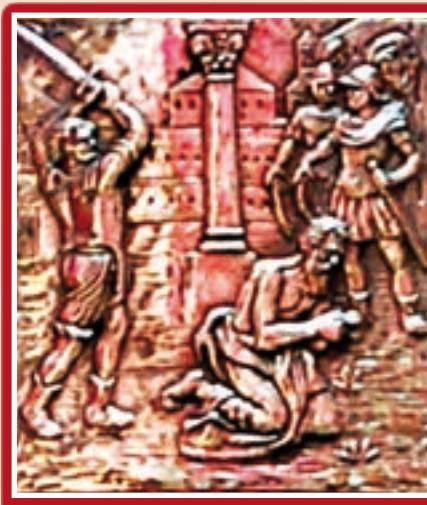
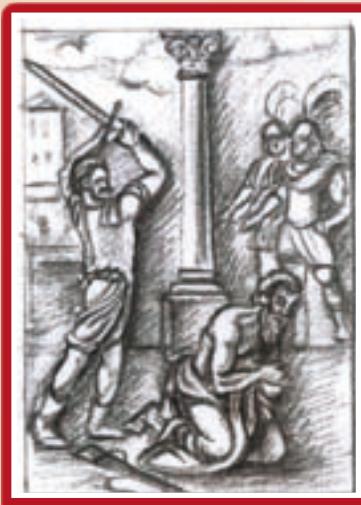
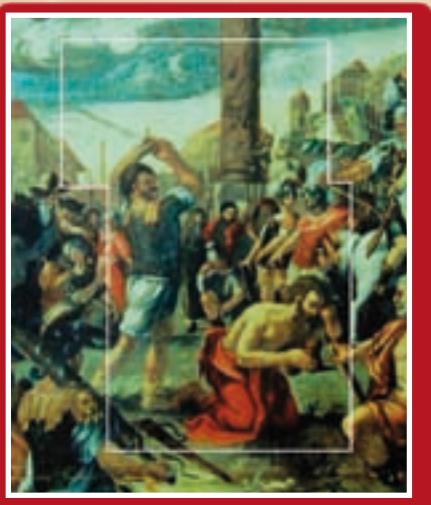
X'kienet il-*Conservatoria* tal-Ordni ta' San ġwann? Kull kavallier kien marbut li wara mewtu erbgha minn kull hamsa ta' ġidu jghaddi lill-Ordni, u seta' jiddisponi biss minn parti wahda minn hamsa ta' ġidu. Allura l-Ordni kellu 'mahżen' kbir ta' opri tal-arti mhollja mill-Kavallieri wara mewthom; dawn kien jingħata jew jinbiegħu skont il-bżonn tal-mument. Meta nbniet is-sagristija ġdida tal-kuliegħ, ir-rettur tal-Grotta nzerta kien l-istess Gran Prijur tal-Ordni, Fra Pierre Viany, li kellu s-setgħa jordna li jingiebu minn dan il-post il-kwadri mehtiega biex tiżżejjen din is-sagristija.

Ma' dan is-sett tal-appostli l-kolleġjali ġabu wkoll il-Kurċifiss qadim tant sabih tal-injam u r-relikwa tas-Sudarju ta' Kristu.

X'wassal biex tinbena sagristija ġdida tal-knisja ta' San Publju? Nafu li l-Knisja ta' San Pawl mibnija minn Cosmana Navarra damet hafna snin b'kappellun wieħed, dak ta' San Anton ghax l-ispażju ta' pariġġu kien okkupat mill-ġnien tal-Ordni u l-Gran Mastru Nicola Cotoner ma riedx icċedih lil Cosmana biex tkompli l-Knisja. Mal-mewt ta' dan il-Gran Mastru, lahaq Gregorio Carafa li mill-ewwel ippermetta l-ghoti tal-ġnien biex titkompla l-Knisja basta Cosmana Navarra tibnilu minn flusha, waqt ix-xogħol, sagristija ġdida bl-aċċessorji tagħha.

Kien dejjem iberren f'mohhi biex insib l-awtur ta' din is-serje ta' kwadri. Kull wieħed hu miżghud b'hafna figur u l-istil hu antik. Fil-katalgu tal-wirja Pawlina tat-2008/9, il-kwadru tal-Martirju ta' San Pawl kien ġie inkluż u attribwit lill-pittur Sqalli tas-seklu 17. Iżda l-kittieb stqarr li din is-serje ta' tnax-il kwadru timmerita aktar studju.

Konna fortunati li mill-internet sirna nafu li

Il-Martirju: Pittura, disinn, riliev

"Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn"

(Atti 28, 5)

d-ditta Renzo Campanini ta' Siena rreklamat ghall-bejgh serje ta' 13 l-inċiżjoni fi stat ta' konservazzjoni mill-ahjar, li juru l-martirju tat-tnejx l-appostlu flimkien mal-Passjoni ta' Kristu. Mill-ewwel deher li hemm xebh kbir mal-kwadri tagħna. Is-serje shiha kienet tqum euro 2,360 (qisu elf lira Maltin). Dhalt f'korrispondenza mad-ditta li kkoperat bil-bosta u bagħtitlha r-ritratti ta' serje kollha. Irriżulta li s-serje tagħna hija kopja fuq it-tila mill-aktar fidila ta' dawn l-inċiżjonijiet. L-inċiżur hu l-magħruf artist Olandiż Hendrick Goltzius (1588-1617) fuq l-invenzjoni ta' M. De Vos. Ma nafux meta u minn min saru l-kopji fil-pittura li għandna fir-Rabat. Lanqas nafu jekk is-serje shiha meta kienet fil-Conservatoria tal-Ordni kellhiex ukoll il-kwadru l-iehor tal-Passjoni ta' Kristu.

Min pitter dawn l-inċiżjonijiet ħalla barra l-kliem li jinsabu fl-inċiżjonijiet, jiġifieri l-isem ta' kull apostlu fid-dihadema ta' rasu, kif ukoll l-isem tal-inċiżur u l-inventur u l-iskrizzjoni f'erba versi poetici li hemm taht kull incizzjoni. Id-differenzi bejn l-inċiżjoni u l-kwadru huma wisq minimi u ddum hafna biex tittendi bihom. Inżid nghid li s-serje shiha tal-kwadri tar-Rabat ma tinstabx fi stat tajjeb u teħtieg restawr. Il-gwarniċċi huma aktar tardivi mill-kwadri.

Fl-ahharnett nirringrazza mill-ġdid lis-sur Paul Borg ta' Michigan, illum konslu għal Malta f'Detroit – Michigan, li bil-ġenerożià solita tiegħu tana l-flus biex il-Mużeu tagħna jixtrihom⁶.

Wara li tajna dawn id-dettalji tar-rilievi tal-lampier, nghaddu għal xi kummenti generali. L-età u l-istil tal-erbgħha kwadri magħżula ivarjaw hafna. Il-kwadru tal-Martirju hu xogħol Goltzius l-inċiżur tas-seklu 16: dak tan-Nawfraqju tpitter minn Cassarino fil-bidu tas-seklu 17: il-kwadru tal-Konverzjoni tpitter minn Rokku Buhagiar lejn nofs is-seklu 18 u l-Miraklu tal-fejqan ta' Missier Publju tpitter minn Elio Coccoli fis-seklu 20. Goltzius huwa Olandiż, Cassarino hu Sqalli, Coccoli hu taljan minn Brescia u Rokku Buhagiar hu Malti. Iżda hemm element komuni fihom ilkoll: il-kwadri kollha jinsabu venerati fi knejjes Maltin dedikati lil Missiera San Pawl.

Dan il-lampier hekk fin u mahsub għal ambjent ċkejken inżamm fil-Grotta għal xi żmien, u aktarx jitqiegħed fil-ġranet tal-festa. Preżentament jinsab fil-Knisja principali ta' San Publju. Forsi għad jinsab post alternattiv aktar adegwaw fejn jitgawda ahjar.

Rigali ta' Papiet oħrajn fil-Knisja tagħna

La semmejna dan ir-rigali hekk sabih tal-Papa Benediċċu lill-Grotta, nagħlaq billi nelenka rigali ohra materjali (jiġifieri mhux indulgenzi jew digrieti) tal-Papiet li għandna fil-Parroċċa tagħna. Dawn ir-rigali jew kienew gew regalati mill-Papiet stess jew mogħtija lilna minn ekkleżjasti konnessi magħhom.

Nibdew mill-Papa Pawlu V fl-ewwel snin tas-seklu 17. Dan il-Papa (Borghese) li għandna ritratt kbir tiegħu fil-Knisja ta' San Publju kien laqa' lilleremita spanjol Juan Benegas de Cordoba li mar għandu jitlob u jaqla' li jiehu taht idejh u jippromovi kif jixraq lill-Grotta ta' San Pawl. Lil dan l-eremita l-Papa tah is-salib pettorali tiegħu tad-deheb mimli reliksi; is-salib li kelleu fuq l-iskrivanja tiegħu, ukoll mimli reliksi, kif ukoll sett ta' Ibies liturgiku tiegħu: alba, pjaneta, maniplu, cinglu u stola.

Nsemmi warajh lill-Papa Alessandru VII li kien inkwiżitur Malta (1634-1639) u li kien iġib l-isem ta' Fabio Chigi. Meta kien Malta dan il-futur Papa żar il-Grotta almenu darbtejn. L-ewwel żjara saret fid-29 ta' Jannar 1636 meta għal hamest ijiem beda jdur Malta biex jevita l-briju żejjed tal-Kavallieri fil-ġranet tal-Karnival. Dettalji dwar iż-żjara tiegħu tal-1636 fil-grotta jinsabu f'ittra tiegħu

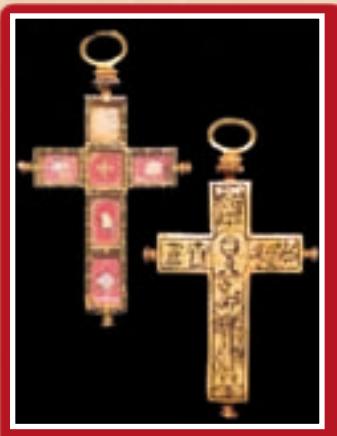
lil zижu. Fiha jagħmel diversi kummenti interessanti fosthom l-umdità tal-grotta u juru s-suspetti tiegħu li hemm madwar il-Grotta xi riserva ta' ilma (ħaża li għad tista' tiġi ppruvata)⁷. It-tieni darba li l-futur Papa żar il-Grotta kien fid-9 ta' Ĝunju 1637 meta kien akkumpanjat minn tliet persuni importanti, li kienew l-biblijotekarju tal-Vatikan Lucas Holstenius, il-matematiku ġiżwita ta' fama internazzjonali Athanasius Kircher u l-Landgravju tal-Germanja Friedrich ta' Hessen-Darmstadt. Dan il-persuna ġġi Germaniż minn Luteran kien sar Kattoliku f'Malta, okkupa karigi importanti fl-Ordni u fl-ahħar spicċa Kardinal. Il-grupp kollu assista għal quddiesa fil-Grotta.

Tifkira tal-Papa Alessandru VII huwa l-papoċċ liturgiku ta' kultur ahmar, li hu miżnum fil-Mużeu u li f'April 2010 ġie restawrat mill-konservatriċi Gill Camilleri. Kienet drawwa tal-prelati li fil-festi jilbsu wkoll sandali skont il-kultur liturgiku tal-ġurnata. Ma nafux meta ġie għandna iżda jinsab registrat fl-inventarji qodma kollha bhala Ibies tal-Papa Alessandru VII⁸.

Immorru tliet mitt sena wara u niġu għal Papa Pawlu VI, li kif kien qalilna s-segretarju privat tiegħu Mons. Pasquale Macchi meta żar il-Grotta,

Ir-Rigali tal-Papa Pawlu V lill-Grotta ta' San Pawl

Alessandru VII: Is-Sandali liturgiči

kienet ix-xewqa tal-Papa li jżur Malta. Dan il-Papa kien laqa' fil-Vatikan ir-relikwa għażiżha tad-Driegħ ta' San Pawl fi triqtha lura lejn Malta wara li żaret l-Awstralja. Il-Papa bies ir-relikwa u qal li anke hu bhal San Pawl ha l-isem ta' Pawlu. Ritratt fuq it-tila ta' din l-okkażjoni jinsab fis-Sagristija tal-Parroċċa. Fil-Pontifikat tieghu l-Papa Pawlu VI ikkoltiva s-servizz ta' bosta artisti u dawn hallewlu bosta opri ta' arti. Qabel miet, il-Papa halliehom lis-segretarju personali tieghu Mons. Pasquale Macchi biex wara mewtu hu jqassamhom kif jidhirlu f'isem il-Papa Mons. (aktar tard Isqof) Pasquale Macchi meta żar il-Grotta ddeċċeda li jibagħtilna, minn dan il-legat tal-Papa, erba' lampadari tal-bronz xogħol tal-iskultur Milaniż Manfrini. Dawn illum jinsabu fil-Grotta. Il-bażijiet tar-ṛham għal dawn il-lampadari gew disinjati mill-iskultur Rabti Ġużeppi Galea.

Niġu issa ghall-Papa Ĝwanni XXIII, li ffirma l-Bolli Pontificji biex il-grotta terġa' tinghaqad mal-Parroċċa u din issir Kolleġjata. Kien bit-thabrik tal-Kanonku Dekan Dun Karm Cefai li mingħand is-segretarju privat mal-Papa, l-Arcisqof Loris Capovilla, il-Kolleġjata tar-Rabat akkwistat stola bajda rrakkmata bid-deheb, stola li dan il-Papa kien tant iħobb jilbes. Magħha għandha l-ittra tad-donazzjoni iffirmsata mill-Arcisqof Capovilla.

Il-Papa Beatu Ĝwann Pawlu II kien 1-ewwel Papa li żar il-Grotta bhala Papa. Dan kien fis-27 ta' Mejju 1990. M'ghandna l-ebda memorja tanġibbli tieghu hlief l-awtografu tieghu u tal-grupp kollu li ġie mieghu fil-Grotta, fil-ktieb tal-Viżitaturi tal-Parroċċa, kif ukoll ritratt kbir tieghu mal-istatwa tal-Grotta ta' San Pawl, ritratt li kien iffirma wara quddiesa fil-kappella privata tieghu fil-Vatikan (li fiha kkonċelebrajna wkoll il-Kan. Carmelo Cefai u jien) nhar is-17 ta' Novembru 1990. Il-memorja tieghu tant għadha hajja fostna.

Fl-ahħarnett il-Papa Benedittu XVI mhux biss żar il-Grotta, l-uniku santwarju li żar fil-mawra qasira tieghu f'Malta, iżda ppreżzentalna personalment ir-riġal wi sqab sabih tal-lampier li ddeskrijejna f'dan l-artiklu. Iffirma wkoll il-ktieb li tal-Viżitaturi. Hu

Pawlu VI: lampadari

ttamat li d-diskors fejn semma l-Grotta jigi fil-futur imfakkar f'irħama mal-hajt lateral tal-Knisja ta' San Publju, viċin l-irħama l-ohra li tirregista d-diskors fuq il-Grotta tal-Papa Ĝwann Pawlu II.

Ĝwanni XXIII: Stola

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

Gwann
Pawlu II:
firem

**Benedittu XVI;
Pultruna, kaxxa,
kallotta u awtografu**

To the lonely place which leaves the deepest feelings of love and
longing, like when we long for someone we care about. Then we pause and say
that there are aspects of them we fear.
Remembering all of them.

Referenzi

- ¹ Il-Festi Tagħna 2010, p. 54: ‘Rigal mill-QT il-Papa lis-Santwarju Internazzjonali tal-Grotta’.

² Ktiegħi ‘Salve Pater Paule’, p. 46.

³ Ara ‘Salve Pater Paule’, p. 82.

⁴ Ara ‘Salve Pater Paule’, p. 48.

⁵ Ara ‘Salve Pater Paule’, p. 122.

⁶ Fil-ktieb tal-Festi tas-sena l-ohra 2010 p. 76 konna digħi habbarna dan l-akkwist u t-ringrażżajna mill-qalb lis-Sur Paul Borg.

⁷ Inġibu hawn il-kliem tiegħu stess: *Mi scordavo di dire della grotta di S Paolo che è nel Rabbato, vicino a S. Agostino dove posavo. Si scende in essa per molti scalini, non ha lume se non dall'entrata, è tutta scavata nella roccia, con alcuni altarini, ma humida talmente, che non vi si conservano pure i lini da coprire i medesimi, o sia la condizione della pietra, o sia una cisterna ivi contigua, come io sospetto. Di qui si cava principalmente la terra di devotio contro i veleni quantunque tutto sia d'una sorte, et equalmente giovi ogni altra levata da tutta l'isola.* Mons. V. Borg, A 1636 Description of Malta by a Future Pope, Malta 1990, p.14.

⁸ Inrodd hajr lir-restawratriċi s-sinjura Gill Camilleri għas-servizz volontarju u ġeneruż tagħha u għar-relazzjoni teknika li bagħtitilna.

⁹ L-irħama bil-kliem tal-Papa Ģwanni Pawlu II kienet thallset mis-Sur Salvinu Vassallo waqt li dik tal-Papa Benediットu, li ssir wara li nottieni l-permess tal-MEPA, se tithallas mill-Fondazzjoni Patri Martin bit-thabrik tat-tabib Joseph Ferriggi.

II. Hidma Pastorali fil-Knisja Parrokkjali ta' San Pawl fir-Rabat fis-seklu XIX (19)

Arċiprieti, Viċi Parroki u Saċerdoti - It-Tieni Parti (1854-1864)

minn Winston L Zammit B.A(Hons) P.G.C.E M.A

Fil-perjodu fuq imsemmi 1854 – 1864, il-kappillan tal-Knisja Parrokkjali tar-Rabat kien bhal ta' qablu l-Arċipriet tal-Katidral il-Kan. Frangisku Saverju Vassallo.

L-Arċipriet Vassallo li kien mis-Siġġiewi¹ ġie ordnat saċerdot fit-23 ta' Diċembru 1809.² Hu beda l-hidma pastorali tieghu bhala Viċi-Parroku fil-Knisja Parrokkjali ta' San Pawl tar-Rabat, fejn kellu ukoll l-uffiċċju ta' Direttur tad-Duttrina. Huwa kellu l-kariga ta' ta' Viċi Parrokku, fiż-Żmien diffiċċli tal-pesta tal-1813, meta fil-limiti tal-Parroċċa (Rabat-Mdina u kampanja) kienn hemm madwar 4000 ruh.³

Kappillan f'żewġ Parroċċi

Fl-1816 Dun Frangisk ġie mahtur Kappillan ta' Hal Ghaxaq u fl-1832 ġie mahtur Arċipriet f'Haż-Żebbuġ.⁴ F'Jannar 1854 Dun Frangisk ġie mahtur Arċipriet tal-Katidral, u Kappillan tal-Knisja ta' San Pawl tar-Rabat. Huwa ha l-pussess ta' Kanonku Arċipriet fis-6 ta' Marzu 1854⁵. Erba' snin wara fl-1858, l-Isqof Gejtanu Pace Fornd OSA hatru bhala ProVigarju fl-Imdina⁶.

Dun Frangisk mexxa l-Parroċċa għal ghaxar snin sal-1864.

Viċċijiet u Kleru

Fost il-Viċi Parroċċi tal-parrokat tieghu insibu lil Dun Anton Mallia minn B'Kara li kien il-viċi Parroku fl-1859⁷. Warajh bhala Viċi Parroku bejn 1859-1861, kien hemm Dun Ģwann Battista Camilleri.⁸

Fost is-Saċerdot li wettqu l-ministeru Pastorali fil-Knisja Parrokkjali ta' San Pawl, matul il-Parrokat li l-Arċipriet Vassallo insibu lil Dun Ġanw Karl Grech Delicata. Minn petizzjoni li għamel f'Settembru 1861,

nafu li dan is-Saċerdot kien ilu 25 sena jagħti s-servizz tieghu fil-Knisja ta' San Pawl, u sa mill-1854 kien jghin lill-Arċipriet, billi jaġixxi meta jkun hemm bżonn bhala Viċi Parrokku.⁹

Xogħol Pastorali fil-Kampanja

Il-hidma pastorali kienet titwettaq ukoll fil-knejjes fil-kampanja. Dun Frangisk Zammit kien il-Viċendarju f'Wied Gerżuma fl-1854¹⁰ huwa baqa' f'din il-kariga sal-1854, u warajh bhala Viċendarju ġie mahtur Dun Ĝużepp Chetcuti mill-Mosta¹¹. Fl-1854, Dun Pawl Zammit kien il-Viċendarju tal-Knisja tas-Salib¹² u baqa' f'din il-kariga matul il-parrokat kollu tal-Arċipriet Vassallo.¹³

Saċerdoti ġodda

Matul il-parrokat tal-Arċipriet Vassallo, il-Parroċċa kellha hames saċerdoti ġodda.

Isem	Data tal-Ordinazzjoni
Dun Salv Chapelle	23 – XII – 1854
Dun Salv Dei Conti Manduca	26 – XII – 1856
Dun Carmelo Brincat	17 – XII – 1859
Dun Carmelo Grech Delicata	17 – XII – 1859
Dun Vincenz Vassallo	19 – XII – 1863 ¹⁴

Fis-sajf tal-1864 minhabba l-età avvanzata tieghu ta' aktar minn 80 sena Dun Frangisk iritira mill-kariga ta' Arċipriet tal-Katidral u ha l-pussess ta' Kanonikat iehor fil-Katidral.¹⁵ Miet fl-Imdina fl-1 ta' Settembru 1876, fl-età ta' 93 sena.¹⁶

Referenzi

- ¹ Arkivju Katidral Malta CEM Concorsi Axiaq 1815 f. 155R, 155V
- ² J. Calleja ordinazzjonijiet Saċerdotali (1800 -2000) Malta 2001, p6
- ³ A.K.M C.E.M Concorsi Axiaq 1815 f 155R, 155V
- ⁴ A Ferris, Descrizione delle Chiese di Malta e Gozo (1866) p.p 500, 421
- ⁵ L'ordine, 3-II-1854, 10-III-1854
- ⁶ Arkivju Nazzjonali Malta csg(01) Le Marchant VII9 No 1279
- ⁷ A.N.M CSG/0/I Le Marchant VII 3 No 395
- ⁸ A.N.M Petitions Le Marchant VII 22 (1861) No 5372
- ⁹ Tagħrif fil-pussess tal-awtur
- ¹⁰ A.N.M Petitions Reid No 3775
- ¹¹ A.N.M CSG/04/28, letter to the Rev G Chetcuti March 23 VII 1857 No 4819
- ¹² A.N.M Pehhons Reid No 3775
- ¹³ Jidher li Dun Pawl Zammit baqa' jokkupa din il-kariga sa l-1882 ara A.N.M CSG 04/59
15.1.1883, No 8867
- ¹⁴ J. Calleja, cp.cit p.p.24,25,26
- ¹⁵ L'ordine, 9-IX-1864
- ¹⁶ I.B.I.D 8-VIII-1876

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

68, Main Street, Rabat - Malta
Tel: (356) 2145 6444

21, Main Street, Rabat - Malta
Tel: (356) 2145 1916
Mob: 9924 3862

A.P.C. TRAVEL BUREAU LIMITED

47, Main Street,
Rabat RBT 02, Malta.

Tel: (+356) 2145 1158/9
Fax: (+356) 2145 0597

E-mail: coppola@waldonet.net.mt
apctravel@waldonet.net.mt

For all your travel requirements

**TIME ZONE JEANS -
NIKE - RUEL BROOK -
RIP CURL - OAKLEY
CONVERSE**

**35,
MAIN STREET, RABAT
Tel: 2145 4374**

**Find us on:
facebook®**

KAMOY ENGINEERING

Manufacturers of
Steel Structures &
General Repairs

Kevin Mallia
9927 9927

Stefan Mallia
9946 1776

A 59B, Industrial Estate, Marsa
HMR15 – Malta
Email: kamoy@maltanet.net
Tel: 2123 0695 • Fax: 2124 6142

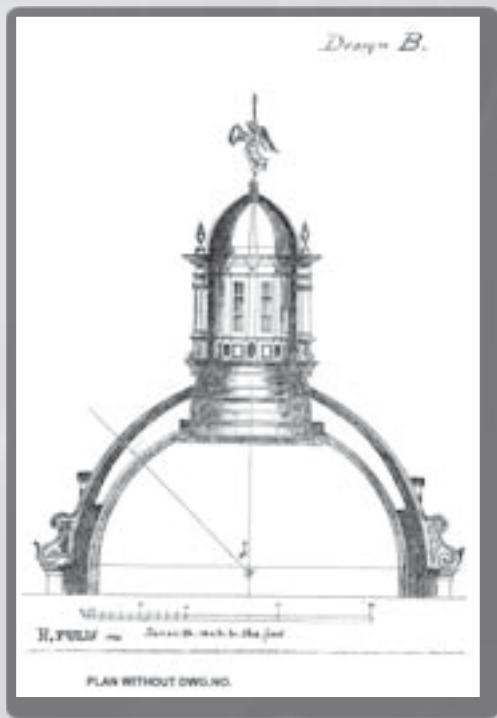
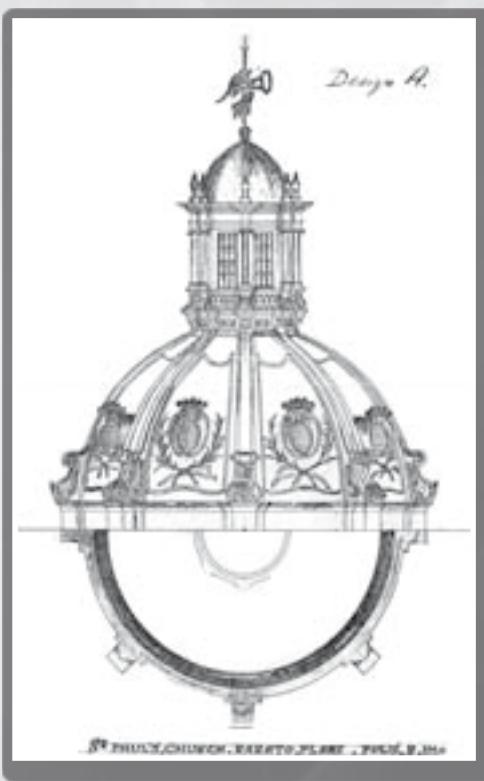
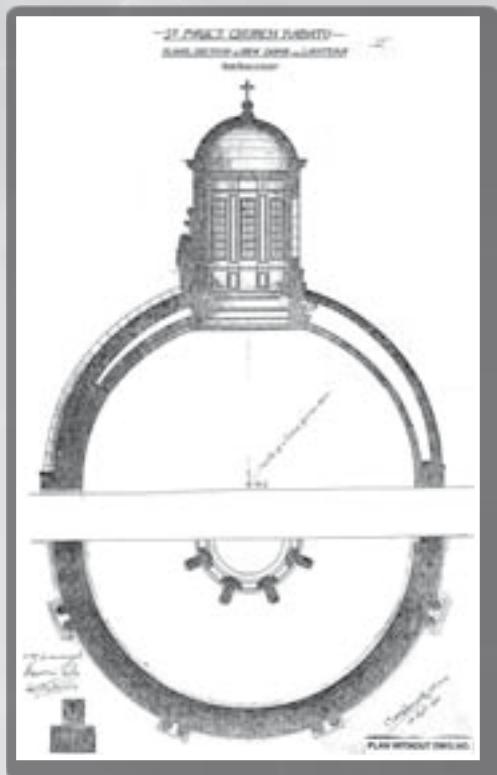
L-Inkjestha dwar il-waqgħha tal-koppla tal-Knisja ta' San Pawl fir-Rabat, Malta, fl-1924

Dr Albert Ganado

Nhar it-18 ta' Settembru 1923, il-Gżejjer Maltin intlaqtu minn xokk ta' terremot li għamel hsara lill-Knisja ta' San Pawl fir-Rabat billi kkawża diversi konsenturi fiż-żewġ koppli, fit-tambur tal-koppla u fil-lunetti (pendenti) ta' taht il-koppla.

L-arkitetti li ġew konsultati biex jirrimedjaw il-ħsara qablu fuq il-ħtieġa li jiċċirkondaw il-bażi tal-koppla ta' barra bi ċrieki tal-hadid halli b'hekk ikun jista' jibda r-restawr. Dawn kellhom jiġu ordnati minn barra minn Malta billi ma setghux jinstabu fi għzir itna u b'hekk ix-xogħol ma setax jibda qabel Ĝunju 1924. Dawn iċ-ċrieki tal-hadid tpoġġew, bdew ukoll it-tiswijiet tal-konsenturi u x-xogħol issokta isir b'mod regolari sas-Sibt fl-Flgħaxija tad-29 ta' Novembru 1924. Xi sīgħat wara, għal habta ta' nofsillejl, il-koppla ġġarrfet.

Għalkemm ma weġġa' hadd, din id-disgrazzja sfortunat qajmet thassib u biżże' kbir. Mal-ewwel opportunità, meta l-Assemblea Leġislattiva Itaqgħet nhar it-Tnejn, l-ewwel ta' Dicembru, Dr Giuseppe de Giorgio, li kien jirrapreżenta d-distrett tar-Rabat, qajjem din il-materja fil-Kamra. Huwa talab is-sospensjoni tar-regolamenti biex iressaq mozzjoni ta'

Il-tliet disinji li saru għatti
tieni koppla, pubblikati
ghall-ewwel darba. Maj
għall-pjanti: Kenneth
Chetcuti

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

Parti
miċ-ċrieki
tal-hadid li
ċirkondaw
il-baži tal-
ewwel koppla
minbarra.
Mużew
Wignacourt

importanza pubblika billil-waqghatal-koppla ta' din il-knisja għamlet hsara kbira mhux biss lill-knisja iżda wkoll lill-pittura prezjuża ta' Stefano Erardi. Barra minn hekk, huwa fahhar lill-Kappillan, Dun Nerik Bonnici, għall-hidma tiegħu u semma b'tifhir il-kuraġġ ta' Dun Robert Calleja li ssogra hajtu biex isalva l-pissidi kkonsagrati fid-dlam tal-lejl mingħajr id-dawl ta' ebda xemgħha. Talab lill-Gvern biex lill-poplu tar-Rabat jagħti kull assistenza teknika u finanzjarja meħtieġa. L-ghemil erojku ta' Fr Calleja ġie wkoll imfahhar minn diversi senaturi fil-laqgħa tas-Senat li saret fit-3 ta' Dicembru 1924.

Membri ohra, fosthom Lord Strickland u Edwin A. Vassallo ingħaqdu fid-diskussjoni u saħħew l-appell ta' Dr De Giorgio għal ghajjnuna finanzjarja. Il-Ministru tal-Ġustizzja l-Prof. Carlo Mallia informa lill-Kamra li l-Gvern kien digħi ddecieda li jghin bil-finanzi lill-poplu tar-Rabat. Huwa fahhar l-att erojku ta' Fr Calleja, u bhalu għamel ukoll Antonio Dalli. Huwa qara wkoll ir-rapport tal-Pulizija magħmul minn A. H. Borg Cardona, is-supreintendent tad-Distrett C, li stqarr li s-saqaf tal-knisja kien ceda minn erba' nahat bit-toqol tal-materjal li waqa' mill-koppli, u li anke l-paviment ta' taht il-koppla kien ceda wkoll.

Fis-seduta tal-4 ta' Dicembru, Dr Ugo Mifsud, Kap tal-Ministeru u Ministro tat-Teżor, ressaq talba li l-Gvern jiġi awtorizzat li jagħmel għotja proviżorja ta' elf lira bhala ghajjnuna lill-parroċċa tar-Rabat sakemm tkun tista' tiġi stabilità d-dimensjoni shiħa tal-hsara. Din il-mozzjoni twaqqfet fuq punt ta' proċedura mqajjem minn Lord Strickland iżda ghaddiet fis-seduta ta' wara, fit-9 ta' Dicembru.

L-ewwel, it-tieni u t-tielet koppla.

Sadattant, il-Kummissjoni tal-Inkesta mhabbra fid-dibattitu tal-4 ta' Dicembru twaqqfet fil-5 ta' Dicembru biex tinvestiga u tirrelata fuq il-waqgħha tal-koppla. Il-kummissjoni kienet komposta minn tlett arkitetti; dawn kienu Frederick C. Bonavia, Oliviero Borg Olivier, u Francesco Maria Caruana taht iċ-ċhairmanship tal-Magistrat Dr Roberto Federico Ganado. Il-Kummissjoni ressqa t-ir-rapport tagħha fl-24 ta' Marzu 1925. Dan ġie mqiegħed fuq il-mejda tal-Assemblea Legislativa fis-17 ta' Lulju 1925.

Qed nghaddi lill-Arkivju tal-Kollegġjata ta' San Pawl, Rabat din ir-relazzjoni minn kopja ttajpjata mizmuma fl-arkivju tal-papa tieghi, l-Imħallef Roberto Federico Ganado li miet ir-Rabat fit-23 ta' Frar 1948.

Nota: Din il-kopja tista' tiġi konsultata fil-librerija tal-Mużew Wignacourt

Biblijografa:

1. *Debates tal-Assemblea Legislativa, Vol. 9, pp. 1711, 1765, 1833; Vol. 10 pp. 2854, 3092, 3262, 3516; Vol. 10 pp. 11 p. 3641*
2. *Arkivju Privat Dr Albert Ganado*

L-Imħallef Dr Roberto Federico Ganado (1875 - 1948)

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

Collins

Stationery
Booksellers
Newsagents
Toy Shop &
Colour Photocopier
Photocopies from pen drives

St Rita Street, Rabat

2145 5019

Penuel
HARDWARE & D.I.Y.

31A, Riebu Well Street, Rabat RBT 08

Tel: 2145 0481

- Furniture Fittings • Paints • Tools (Power)
- Electrical & Water Fittings • Households • Garden Equipment
- Building Materials • Gifts

Opening Hours:

Mon - Fri: 07.00 - 19.00 hrs / Sat: 07.00 - 13.00 hrs

Thurs. 07.00 - 12.00 hrs

Macpherson
PAINTS

Over 5000 paint colours instantly available

50 sena ilu ġie ffirmat il-ftehim bejn il-Knisja u l-Gvern dwar il-Grotta ta' San Pawl

Nhar it-Tnejn 17 ta' April 1961, fil-Palazz il-Belt, l-ET il-Gvernatur Sir Guy Grantham u l-ET Mons Arċisqof Mikiel Gonzi, iffirmaw kuntratt quddiem in-Nutar V Miller, Nutar tal-Gvern, għat-trasferiment tal-proprietà immobbbli tal-fundazzjoni tal-Grotta ta' San Pawl mill-Gvern ta' Malta għall-Awtoritajiet Ekkelżjastiċi. Ix-xhieda kienu l-Onor Imħallef A J Montanaro Gauci, President tal-Kunitat tal-Kolleġġjata ta' San Pawl, imwaqqaf fid-9 ta' Jannar 1957, u li bil-hidma tieghu intlaħaq dan il-ftehim u Dun J Borg mill-Kurja Arċiveskovili.

Għal din iċ-ċeremonja kienu preżenti wkoll Archibald Campbell, *Chief Secretary*, l-Onor DS Stevens, *Legal Secretary*, l-Onor D Sheperd, *Financial Secretary*, Dott. J J Cremona, Avukat Generali, is-Sur A Salamone, *Asst Financial secretary*, Dott L Galea Q.C., konsulent finanzjarju tal-kurja, Dun Pawl Attard, Kapillan tar-Rabat u s-Sur Pietru Pawl Vassallo, Segretarju tal-Kunitat tal-Kolleġġjata ta' San Pawl.

Permezz ta' dan l-att, l-Awtoritajiet Ekkleżjastiċi irrinunzjaw favur il-gvern kull dritt fuq proprietà immobbbli li tagħmel sehem mill-Fundazzjoni tal-Grotta, minbarra dik tal-Knejjes u l-Kolleġġ (fejn illum hemm il-Mużew Wignacourt). Il-gvern

intrabat li jħallas 1000 lira sterlina fis-sena *in perpetwu* mid-data tal-kuntratt u rrinunja wkoll għal kull dritt ta' nominazzjoni fil-hatra tar-Rettur u l-kanonċi tal-Grotta, kif ukoll għal kull dritt fl-amministrazzjoni jew kull indhil iehor f'dak li għandu x'jaqsam mal-knejjes, (inkluz dik ta' San Pawl il-Bahar, magħrufa bhala *tal-Hżejjeg*), li jagħmlu sehem mill-Fundazzjoni tal-Grotta. Il-Gvern intrabat li jkompli jħallas ukoll certi piżijiet li b'kolloks kienu jlahhqu Liri Sterlini 47 14 s 4 d fis-sena, kif ukoll il-kontribuzzjoni ta' 200 lira sterlina fis-sena tal-*Preti dell'Assistenza*.

Dak inhar stess filghaxija fir-Rabat, saret laqgħha kbira lill-Mons Arċisqof u tqaddset Quddiesa fil-Pjazza Parrokkjali ta' San Pawl, li ghaliha attenda wkoll l-ET il-Gvernatur. Wara dan il-Gvernatur u l-Arċisqof ġew akkumpanjati mir-Rabtin li b'entu żaġżi kbir wassluhom sal-Lukanda Point de Vue is-Saqqaġja fejn sar riċeviment kbir. Din l-okkażjoni ġiet irrapurtata bi prominanza kbira u b'ritartti tal-iftehim fil-gazzetti lokali fosthom fuq l-ewwel facċata ta' Il-Berqa tat-18 ta' April 1961 u tat-Times of Malta tal-istess ġurnata. (hajr is-Sur Gorg Borg tal-informazzjoni li għoġbu jgħaddiela).

Berqa

18-APRIL-1961

**FTEHIM BEJN IL-KNISJA U L-GVERN
DWAR IL-GROTTA TA' SAN PAWL**

**BDIET INVAZZJONI
TA' KUBA**

Raul Castro f'Idnej
il-Kontra-Rivoluzzjonarji

Miami, it-Tnejn.
Fidel Castro habbar fuq i-istazzjon tar-
siegħ ta' Kuba li nvażzeri nizu l-art bl-ajru
shar fil-provvidnejha tħi' Las Villas fin-nat-
ta u asseħħiha l-ittabħu mal-trunni tal-Gvern.

Il-Gvernatur u l-Arċisqof
Jiffirmaw il-Kuntratt.

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

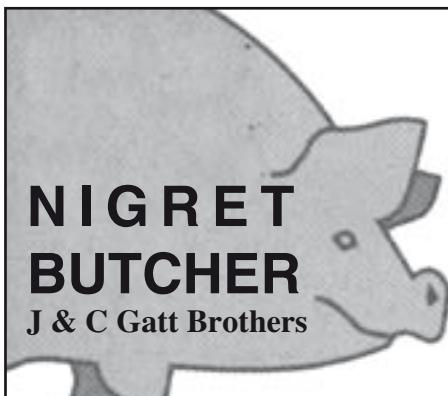
58, Main Street, Rabat

Tel: 21 451932

e-mail: ozone@maltanet.net

Nixtiequ nħabbru li għadu kif waslilna stock ġdid għal dan l-istaġun. Għandna sezzjoni li għandha skont ta' 50%. Mela għaddu għand Ozone biex taraw kif jilbsu l-ġuvintur u t-tfal għal dawn iż-żminijiet ta' festi.

Ozone jixtieq jagħti
I-Festa t-Tajba lil kulħadd.

Opening hours		
Monday	Winter	- 7.00am till 12.00pm
	Summer	closed
Tuesday	(morning)	- 7.00am till 12.00pm
Wednesday	(afternoon)	- 4.00pm till 7.00pm
Thursday	(morning)	- 7.00am till 12.00pm
Friday	(morning)	- 7.00am till 12.00pm
	(afternoon)	- 4.00pm till 7.00pm
Saturday	(morning)	- 6.30am till 12.00pm

Riebu Well Street, Rabat, Malta

We offer FREE deliveries! Call us on 2145 2445 or 9982 3005 & we will deliver your order right to you

CHARLIE'S CELLARS

Wine, Spirits, Tobacco
and Chocolate Boxes
Mobile Top-Up Cards

105, St. Rita Street, Rabat
(Near Police Station) Tel: 2145 6705

Tel: 2145 0712 - 99425156

61/62, Triq Santu Vwiċi, Rabat, Malta

Dan ir-reklam qed jidher hekk fuq tal-ba tal-klijent

"Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn"

(Atti 28, 5)

Mid-Dlam għad-Dawl

Joseph Muscat

*Salve, Sancte Paule
Salve, mundi lumen
Salve, vas electionis
Et Jesum ora pro nobis*

San ġorġ Preca

It-tielet taqsima

It-Tempesta

Fl-ewwel taqsima ta' din il-kitba tajna harsa lejn il-Mediterran taht il-hakma ta' dik li tissejjah Pax Romana fl-ewwel seklu Wara Kristu. Fit-tieni taqsima eżaminajna l-għifn tal-qamh li fuqu bahar San Pawl u shabu. F'din it-tielet taqsima tal-kitba ser naraw it-tempesta li hakmet il-għifn Lixandrin u li kissritu fuq il-blat ta' Malta.

In-nawfraġju ta' San Pawl f'Malta irrakkuntat fit-tul fl-Attu tal-Appostli miktub minn San Luqa¹ hu ġawhra ta' storja għalina l-Maltin mhux biss, iżda ssib min iżomm, bhal nghidu ahna Ernel Bradford, li dak ta' Malta hu n-nawfraġju l-iżjed wieħed famuż fl-istorja. Tant hu miktub bir-reqqa li Lord Nelson darba qal li meta qara l-kapitli 27 u 28 tal-Attu tal-Appostli ghall-muh il-mestier tiegħu tal-bahar.² U dan bir-raġun billi min kitbu voldieri San Luqa, kien xhud ta' dak kollu li ġara u ra b'ghajnejh stess dak kollu li ghaddew minnu San Pawl u dawk kollha li kien jbaħħru mieghu fuq l-istess ġifien tal-qamh.³

Jidher ċar mill-kitba ta' San Luqa li hu kien midħla sew tal-bahar billi juža termini nawtiċi u jitkellem dwarhom bil-lingwaġġ proprju tal-bahar.⁴

Munita Rumana li turi lil Ceres Alla tal-Agrikultura.

Għalkemm San Luqa ma pittix bil-pniezel l-ebda ġifen tal-qamh b'danakollu kellu l-hila li bil-kitba tiegħu għamel dak li m'għamilx bil-pniezel. Tghid hemm xi raġuni għar-rakkont twil hafna tan-nawfraġju, meta nafu li San Luqa kien jikteb fil-qosor. Ikollna nghidu li hu ried jaġhti importanza għal evanġelizzazzjoni ta' poplu iehor li mhux Lhudi. San Luqa kellu forsi wkoll skop storiku biex juri li r-religjon il-ġdida, barra mil-Lhud ma kienitx ghall-Griegi biss iżda wkoll għal barranin ohra bħal Feniċi jew ta' kultura Punika.⁵

Ser insemmu x-xogħol ta' Smith li kiteb fit-tul dwar in-nawfraġju ta' San Pawl. Smith halla xogħol tekniku u juža sew il-każistika, voldieri jqabbel dak li jirrakkonta San Luqa ma' ġrajjet ta' bastimenti tal-qluġħ Ingħili ta' żmienu biex ifiehem dak li ġara fuq il-għifn tal-qamh. Ghalkemm Smith hu protestant b'danakollu hu ikkwotat minn bosta awturi. Kitto⁶ jghid dwar Smith li l-ktieb tiegħu jitfa' b'mod ċar u impressjonanti l-konsistenza interna tar-realtà tal-istorja tal-ahhar biċċa tal-Attu li hi plegg ta' verità u certezza. Ghalkemm issib min ippropona dati differenti ta' meta seħħ in-nawfraġju ta' San Pawl f'Malta nżommu mas-sena 60 wara Kristu bhala l-iżjed wahda probabbli.⁷ Għalhekk kien xieraq li ndahħħlu din it-tielet part tal-kitba dwar in-nawfraġju f'din is-sena f'gheluq l-1950 sena minn mindu seħħ u iżjed u iżjed billi din il-ġrajja hadet tifsira specjalisti bil-miġja tal-Papa Benedittu XVI fostna.

Tluq mill-Palestina

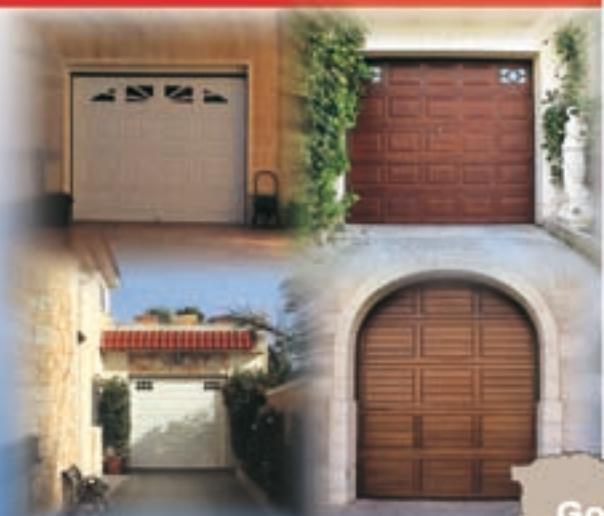
Pawlu kellu bosta għedewwa fost il-Lhud u sabu l-iskuża li jaqbdū u joqtluu ghax qalu fost l-ohrajn li kien dahħal xi Griegi fit-Tempju billi kien raw lil Trofimu ta' Efesu mieghu fit-toroq ta' Gerusalemm. Ċenturjun bis-suldati mieghu salvaw lil Pawlu minn idejn il-Lhud. Pawlu iddefenda ruhu quddiem kulhadd, fizzjal Ruman helsu, reġa' deher quddiem is-Sinedriju u fired is-Sadducej u l-Fariżej billi tkellem dwar il-qawmien minn bejn l-imwiet. Inkixef kumplott biex joqtblu lil Pawlu iżda r-Rumani b'ghassa kbira ta'

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

RESIDENTIAL

Gozo

COMMERCIAL

W UPWARD DOOR SYSTEMS LTD. (UDS)

GARAGE DOORS / SERVICE / INSTALLATION / PARTS

MOST ADVANCED UP & OVER GARAGE DOORS
RESIDENTIAL, INDUSTRIAL & COMMERCIAL

INDUSTRIAL ESTATE, XEWKJA, VCT 110 GOZO, MALTA, EUROPE

TEL: 356 - 2156 4456, FAX: 356 - 2156 4457, MOB: 356 - 9942 7391

E-MAIL: uds@maltanet.net WEBSITE: www.udsmalta.com

UDS Malta's Leading Garage Door Fabricator
Upward Door Systems Ltd Distributor of Upwardor Corporation
products of Canada, leading garage door manufacturers in North America.

Bar tal-Każin San Pawl

*Charlie n-Nemusa u l-familja tiegħi
jawguraw il-Festa t-Tajba lil kulħadd*

Inservu appetizers ġenwini l-ġimħha kollha

Minn mappa antika li turi l-viaggio ta' Pawlu u shabu mill-art.

Iċ-ċenturjun minn Pittura qadima ħafna.

suldati wasslu għand il-gvernatur Feliċ f'Česarija Marittima. Pawlu għal darb'ohra kien akkużat quddiem Feliċ, għal sentejn hallewh fil-habs sakemm Festu ha post Feliċ bhala gvernatur. Meta Festu offra l-opportunità lil Pawlu biex jisma' l-kawża tieghu f'Ġerusalem Pawlu appella għal quddiem Ċesari; Festu ma setax iżommu billi Pawlu kien ċittadin Ruman. Pawlu kellu laqgħa tajba quddiem Agrippa u Berenici billi dawn marru Ċesarija biex isellmu lil Festu. Pawlu tkellem tajjeb quddiem Agrippa u hajru biex jibda jemmen. Deher ċar li Pawlu m'għamel xejn hazin iżda billi appella għal quddiem Ċesri Festu ma setax jehilsu.⁸

Mill-Palestina Pawlu u xi habsin ohra bl-ghassa ta' suldati Rumani u centurjun magħhom⁹, telqu lejn l-Italja fuq ġifen ta' Adrimitti¹⁰ li kellu jbahhar lejn l-Asja¹¹. Centurjun ma kienx xi fizzjal iżda kien jintaghżel imhabba l-hila u l-esperjenza tieghu fl-armata Rumana, b'danakollu qatt ma seta' jilhaq xi grad oħġla iżda seta' jkun trasferit minn koort għal iehor. Imhabba l-esperjenza tieghu centurjun kien jagħti l-parir tieghu qabel xi operazzjoni jew attakk fuq l-ghadu u kien iġib marka jew sinjal fuq l-elmu tieghu.¹² Ghaxar koorti kien jiffurmaw legġjun u leġjun kien magħmul minn 4,200 raġel u 300 kavallerija.¹³ Figuri ohra juru li erba' leġjuni kien fihom 18,000 ruh jew forsi 20,000.¹⁴

Leġjun kien jiehu ismu minn kif twaqqaqf ngħidu ahna l-ewwel, it-tieni u l-bqija. Ġieli tawh l-isem mill-post fejn twaqqaqf, ngħidu ahna Urbana, jew fejn saret rebha kbira bhal dik ta' Scythica; ġieli nghata kwalità distintiva XI Victrix jew XXI Rapax. Il-koorti kien jieħdu isimhom mill-effiċjenza u l-esperjenza hekk l-ahjar ikollu l-ewwel post, it-tieni u l-bqija sal-ghaxar post.¹⁵ Kull leġjun kellu sitt tribuni li jinbidlu kull xahrejn.¹⁶

Mal-grupp ta' Pawlu kien hemm Luqa, Aristarku u Trofimu. Mela telqu minn Ċesarija u ġibdu 'l fuq lejn l-Asja, waslu l-ewwel Sidon, bahħru lejn Ċipru u f'Mira c-ċenturjun ordna li l-habsin u s-suldati jimbar kaw fuq ġifen li kien sejjjer l-Italja. Mill-ewwel inqala' l-inkwiet ghax il-ġifen beda miexi bil-mod u bit-tbatija sa ma waslu biswit Knidu¹⁷ u minn hemm bahħru b'rih kontra sa waslu ghall-kenn fi Kreta. Daru magħha bit-tbatija sa ma waslu fil-post magħruf hekk bhala Portijiet Sbieħ.¹⁸

B'xorti hażina l-post Portijiet Sbieħ ma kien addattat la bhala port tajjeb u lanqas ma kien hemm xi belt fil-qrib fejn kulhadd seta' jdabbar rasu għax-

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

Smoothline

Health & Beauty Salon

Vjal il-Haddiem, Rabat

Tel: 2145 1831, 2145 6787 Mob: 9945 7981

Joanne Galea

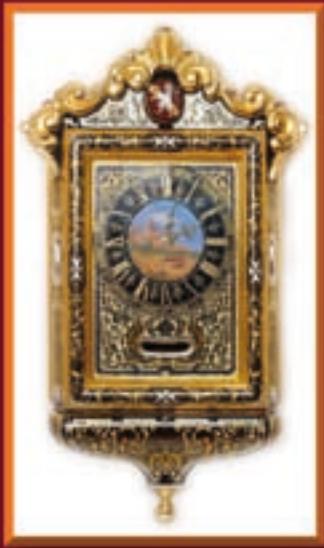
International Beauty Therapist (IHBC)

Guinot Treatments • Mary Cohr Treatments •
Dermalogica Treatments • Thalion Treatments •
Microdermabrasion • Lifting Treatments •
Eyelash & Eyebrow Tints • Waxing • Electrolysis •
Laser Hair Removal • Manicures & Pedicures •
Nails and Nail Art • Make-up for all occasions •
Personal Make-up Workshops • Slimming Treatments •
Semi Permanent Make-up •

dermalogica®
a skin care system researched and developed by The International Dermal Institute

The Gilder

Arthur Vassallo, 70, Dom Street, Rabat, Malta Tel: 99821000 - 21459828

xitwa. Qatghuha li jsalpaw lejn il-Port ta' Feniċi¹⁹ li kellha port tajjeb u belt kbira u ahjar minn dik li setgħu jsibu fi nhawi oħra. Telqu lejn Feniċi b'riħ mix-xlokk li hasbu li kellu jwassalhom bla xkiel ta' xejn fejn xtaqu meta riħ qawwi mill-grigal għamel tiegħu.²⁰ Il-hsieb kien li jgħaddu x-xitwa ġo Feniċi li kien port fi Kreta li kien miftuh għall-lbič u l-majjistral. B'żiffa ħafifa minnofsinhar il-ġifen mexa fejn xtaqu, dejjem żammew max-xatt ix-xatt ta' Kreta.

Sinjali ta' tempesta

L-Att iż-ġħidilna li f'daqqa wahda qam riefnu qawwi mill-grigal min-naha tal-gżira ta' Kreta. Ma kienx hemm x'jagħmlu hliel li jintelqu ghall-qawwa tar-riħ billi kienu digħi tellgħu l-ankra. Haġa li ma titwemminx kif it-tempesta faqqet f'daqqa wahda billi s-soltu kien ikun hemm nofs siegha żmien bejn l-ewwel sinjali ta' tempesta u l-bidu tagħha.²¹ Min-naha l-ohra tempesta ġieli spiċċat hesrem, haġa li kienet tipikament tal-Mediterran.²² Jidher li t-tempesta msemmija fl-Att tqanqlet mir-riħ waqt li kien hemm kazi li wahda tibda mhabba t-tqanqil tal-bahar in-nifsu u xi drabi mir-riħ u x-xita.²³

Għedna li l-ġifen intelaq ghall-qawwa tal-bahar ghax dak iż-żmien tal-ġraja tagħna il-bahħara la kellhom boxxla u lanqas sestant,²⁴ kienu tassew mitlufin f'nofs ta' bahar! Belloni, pinga fil-poezija tiegħu dwar San Pawl f'Malta u jghid li l-bastiment mingħajr antenni u qlugh imkaxkar 'il quddiem u lura għal rieħu, bil-mewġ ifarrak issa l-poppa u issa l-pruwa.²⁵

Fil-qedem kellhom habta kif jaqraw fil-kwiekeb is-sinjali ta' tempesta, kif jinbidel temp sabih f'tempesta u bil-maqlub. Ix-xemx u l-qamar kienu

Sinjal ta' tempesta fil-qrib.

joffru sinjali ta' previżjoni tat-temp. Virġilju u Varru halley bil-miktub bosta tagħrif iż-żda patrun jew nawċier ta' ġifen kien jafda wkoll fuq l-esperjenza tiegħu ta' fuq il-bahar.²⁶ Għal min isib il-hin biżżejjed biex jara fi Crescentio s-sinjali kollha tat-temp li jidħru fix-xemx u l-qamar jara kif fl-antik kienu jistgħu jbassru mil-lum għal ghada.²⁷

Jidher li l-ġifen Lixandrin inqabad fit-tempesta hekk kif dar ma' Ras ta' Matala tal-gżira ta' Kandja, voldieri f'distanza ta' hames mili minn Portijiet Sbieħ u 35 mil mill-Port Feniċi. Nifteħmu, dawn huma kalkoli biss u xejn b'ċertezza. Kif il-ġifen dar mal-Kap Matala nqabad f'riħ ta' qawwa kbira hekk li tilef ir-rotta u baqa' sejjer taħt ir-riħ ta' Kawda jew Gaulos²⁸. Hu magħruf li f'dawk l-inħawi r-riħ idur f'qasir hin minnofs inħar ghall-grigal. Dik is-sahha ta' riħ ma kienitx hliel qawwa ta' tifun li l-bahħara kienu jsejhlu grigal. Meta riħ bhal dak ifaqqa f'daqqa wahda jkun tal-biża'.²⁹

La semmejna l-ġżira ta' Kawda ta' min jghid li d-distanza minn hemm sa Malta kienet tieħu tlettax-il ġurnata u sitt sighat jew 476.6 mili. Smith ikkalkula 483.5 mili. Ma naħsibx li kalkuli bħal dawn kienu xi hliegħa jew koinċidenza.³⁰ Ma ninsewx li meta Smith ifisser id-direzzjoni li ha l-ġifen Lixandrin minn Kawda sa Malta mhux biss kienet eżatta iż-żda niżel f'dettalji konvinċenti.³¹

San Luqa jghid li bilkemm setgħu jzommud-dghajsa waral-bastiment. Ta'

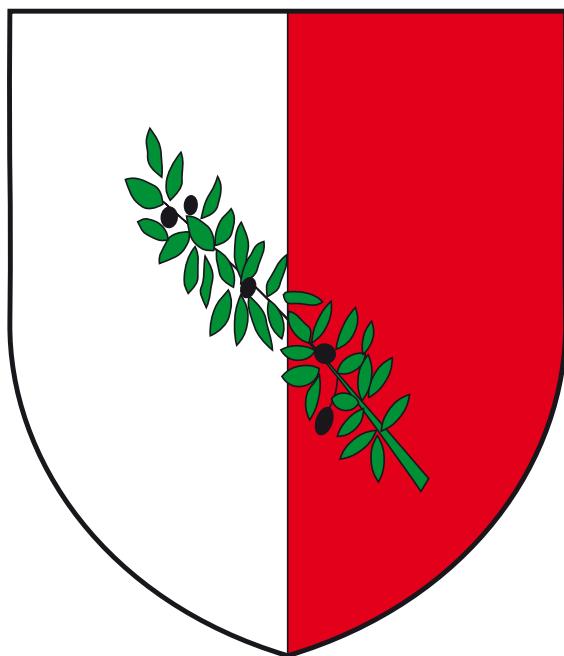
Shab fil-baxx li jħabbar maltemp.

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

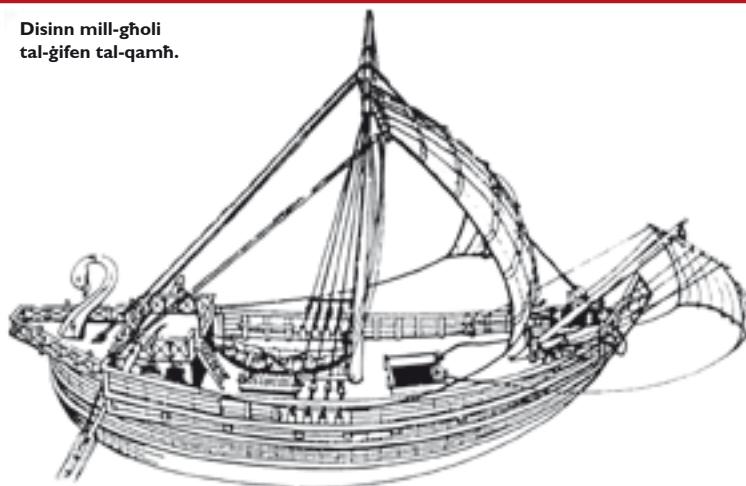

KUNSILL LOKALI RABAT

*Is-Sindku
flimkien mal-Kunsilliera
jixtiequ jawgura u il-Festi t-Tajba
lir-Rabtin kollha.*

Disinn mill-gholi
tal-ġifen tal-qamħ.

San Pawl minn Vince Mangani.

min ikun jaf li dak iż-żmien kien s-soltu jirmunkaw id-dghajsa wara l-ġifen billi ta' spiss kien jużawha meta jersqu lejn l-art u hekk jiffrankaw il-hin u t-tqanżiż biex kull darba jnizzluha u jtellghuha mill-bahar. Ta' spiss it-tbahhar kien isir minn xatt għal xatt u d-dghajsa kienet hemm ghall-qadi tan-nies jew ghall-garr tal-merkanzija.³²

Imma x-fettlilhom isalpaw minn Kreta³³ meta ż-żmien tat-tbahhir kien ghadda u tassew ghax is-sawm kien ghadda. Fil-qedem żmien it-tbahhir kien bejn is-27 ta' Mejju sad-19 ta' Settembru; meta kien jławlu sal-11 ta' Novembru allura s-safar ikun perikoluż.³⁴ Meta Bouquet ta l-opinjoni tiegħu dwar ż-żmien it-tbahhir jghid li l-ahjar perjodu kien dak ta' bejn is-26 ta' Mejju u l-14 ta' Settembru. Bejn l-10 ta' Novembru u l-10 ta' Marzu ma kienx isir tbahhir ghax il-bahar ikun tassew perikoluż. Iżda l-perjodu ta' bejn l-10 ta' Marzu u s-26 ta' Mejju u bejn il-15 ta' Settembru u l-10 ta' Novembru wiehed ma jkunx żgur li ser isib bahar tajjeb.³⁵ Ta' min isemmi li meta kienet toħroġ licenzja ghall-kursari Maltin dik kienet tagħlaq fil-11 ta' Novembru ta' kull sena³⁶ jew sal-festa ta' San Martin.

Meta jissemma' l-bidu ta' Settembru dak kien ikun meqjus bħallikieku l-istaġun tat-tbahhir ma jkunx dahal sew. Fl-antik ma kienx isir tbahhir bejn Ottubru u April. Il-bahħara tal-Lvant tal-Mediterran kien jibdew ibahħru nhar il-festa ta' San Ġorġ, voldieri nhar it-23 ta' April ta' kull sena.³⁷ Meta l-galeri tal-Ordni jibdew il-kors kien jsalpaw mill-Port il-Kbir iżda jiġbdu lejn Marsaxlokk biex il-kavallieri jkollhom quddiesa fil-Knisja ta' San Ġorġ f'Birżeppu qabel ma jkomplu fi triqithom għal-Lvant tal-Mediterran.³⁸

Is-Sawm

San Luqa biex bħallikieku jżid hjiel iehor dwar iż-żmien tal-bidu tat-tbahhir jghid li s-sawm kien ghadda, mela bejn wieħed u iehor kien l-ahħar

ta' Settembru u l-bidu ta' Ottubru.³⁹ Is-Sawma ta' Tpattija għal-Lhud kienet tahbat fl-ewwel nofs ta' Ottubru għalhekk it-tbahhir ikun diffiċċi f'Settembru iżda impossibbi f'Novembru.⁴⁰ Mill-14 ta' Settembru sal-11 ta' Novembru kien żmien perikoluż wisq biex wieħed ibahħar mhux minħabba l-maltemp biss iżda ghax fuq kolloks ma kinux soltu jidħru l-kwiekeb fis-sema u meta wieħed jiftakar li dak iż-żmien il-bahħara ma kellhomx l-ghajnejha tal-boxxla.⁴¹ Smith jagħti l-equinox tal-ħarifa bhala ż-żmien tas-Sawma tat-Tpattija li kien ghadda sew.⁴² Is-sawma proprjament kienet tibda fl-10 tax-xahar Tisri jiġifieri l-25 ta' Settembru u t-tbahhir ikun perikoluż mill-Festa tat-Tabernakli voldieri l-1 ta' Ottubru sa dik tad-Dedikazzjoni tat-Tempju voldieri d-9 ta' Dicembru.⁴³ Hu magħruf li r-rebbiegha kien l-ahjar żmien biex isibu r-riħ meħtieġ.⁴⁴

L-Irjieħ

San Luqa jikteb li sabu riħ hafif minn nofsinhar; kieku tajjeb ghax kien jimxu ma' Kreta u jdabbru rashom f'port tajjeb. Iżda l-irjieħ fil-Mediterran jinbidlu f'qasir hin.⁴⁵ Meta Vegetio jitkellem għal żmien il-qedem isemmi li kultant kieno jidher tliet irjieħ differenti f'hin wieħed.⁴⁶ Taqra fil-kitba tal-kavallieri dwar it-tbahhir tal-galeri u l-irjieħ li kieno jiltaqgħu magħhom fil-Mediterran tistaghġebx kieno jsibu ma' wiċċhom. Ĝieli l-iskwadra tal-galeri kellha ddur ma' hamest irjieħ differenti,⁴⁷ darb'ohra meta nqabdu f'burraxka daru fid-direzzjonijiet kollha tal-boxxla,⁴⁸ f'okkażjoni ohra l-galeri sabu ma' wiċċhom tliet irjieħ għal kolloks kuntrarji għal xulxin,⁴⁹ u darb'ohra t-tibdil tar-riħ kien hekk ta' sikwit li l-galeri kellhom ibiddlu d-direzzjoni tal-pruwa elf darba; din hi eż-żaqrażżon iżda tindika dak li kien jiġi ta' spiss fil-Mediterran.⁵⁰ Mela dak li ġara fil-każ tal-ġifen tal-qamħ meta bahhar taht ir-riħ ta' Kreta ma kienit xi haġa gdida għall-Mediterran.

"Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn"

(Atti 28, 5)

**HEMM
GHAŻLA
AKTAR
SEMPLIČI
BIEX
TIPIPROTEĞI
LILEK
INNISFEK**

Għalhekk aktar minn 100,000 persuna huma inxurjati magħna.

U INT?

www.gasanmamo.com

**ŻUR IL-FERGHA
TAR-RABAT, IŻJED
L-ISFEL MILL-
GHASSA TAL-PULIZJA**

Riħ mix-xlokk ma jidumx wisq iżda rjiegħ mid-direzzjonijiet ohra jidu hafna. L-oratur Aristidi jsemmi riħ qawwi li dam sejjjer erbatax-il jum u erbatax-il lejl iżda ma qalx mil-liema direzzjoni nefah.⁵¹ Bres jinnota li kieku r-riħ mix-xlokk dam xi ftit il-ġifen tal-qamħ kien jasal żgur ġol-Port ta' Fenici.⁵²

Kitto jirraġuna li iżżejed milli wieħed ifitħex x’riħ kien dak li ġab lil San Pawl f’Malta ahjar jgħid li kien tifun u dan ma jaqax fil-marki tal-boxxla.⁵³ Hafna kienew dawk li ikkonċentraw fuq il-fatt li kien tifun li hakem il-ġifen tal-qamħ ghalkemm isejhulu euro akwilun jew riefnu.⁵⁴ Għal Smith l-Eurus Aquilo jew euro-aquilone kien ir-riħ ilvant bil-grigal fuq il-boxxla u mhux grigal perfett.⁵⁵ Għal Bres ir-riħ eskwilin jew grigal kien fil-fatt grigal ilvant, voldieri jaqbel ma’ Smith.⁵⁶ Għal Dun Karm l-Aquilon kien it-tramuntana iżda hawn ikollna nammettu xi ftit licenzja poetika. Ara r-riħ mill-majjistral kien jagħmel ta’ spiss fix-xhur tas-sajf. Plinju jżomm li meta jagħmel majjistral fil-bidu t’Awwissu tista’ tghid li jibqa’ jonfoh għal erbghin jum.⁵⁷ Bhal hafna oħrajn Atauz issemmi r-riħ grigal u xejn iżżejed.⁵⁸ Wieħed ma jridx jinsa li xi taqliba tal-arja mill-grigal tissemma ta’ spiss fil-Mediterran.⁵⁹

Hu magħruf li l-kundizzjoni tal-ajru hafna drabi seta’ wieħed ibassar minn tliet ijiem qabel.⁶⁰ Xi drabi fix-xemx u fil-qamar seta’ wieħed jara x’riħ ser jagħmel.⁶¹ Kull bidla fil-faži ġidha tal-qamar kienew jistennew l-inkwiet fit-temp.⁶² Ara fl-antik kif kienew jaħsbuha dwar is-sinjal tal-ajru li jieħdu mill-qamar:

Meta tara cirku madwar il-qamar jekk ikun -
Ahmar ifisser rih,
Lewn turkwas jew ikħal hu sinjal ta’ xita,
Meta jkun imħallat bit-tnejn ifisser shab u tempesta,

Meta jkollu cirku sabih u ċar ikun serhan tarras ghall-baħħara u jista’ jkun li sar-raba’ jum il-qamar ikollu qrun homor jew skuri. Meta x-xemx titla’ jew tinżel kważi mohbija bis-shab, tkun mghabbxa jew b’xi tbajja ghid li ġejja x-xita. Il-kobor u l-lewn tas-shab jaraw fihom il-baħħara sinjalji ċari tat-temp. Barra dan iċ-ċaqlieq tal-hut u tat-tajr jidher fihom ukoll sinjal tat-temp għal dawk il-baħħara li min jaf kemml il-darba osservawhom. L-ahjar haġa għan-nawċċiera kienet l-esperjenza u mhux il-kotba. Virġilju u Varru halley warajhom xi kotba li jitkellmu dwar it-temp u tbassir tiegħu.⁶³ Crescentio fil-bidu tas-seklu sbatax kiteb dwar is-

Temp bħal dan beżże' lil kulħadd.

sinjalji tat-temp li wieħed jista’ jara fix-xemx u fil-qamar. Nifteħmu hu ha bosta tagħrif dwar it-temp mill-awturi tal-qedem. Ix-xemx u l-qamar huma bhallikieku l-muturi u jikkontrollaw l-istaġuni u ż-żmien. Għalhekk certi sinjalji fihom, sew filghodu kif ukoll filghaxija jagħtu sinjalji ta’ temp ikrah jew sabih. Crescentio jikteb fit-tul u l-kitba tiegħu qisha dik tal-oroskopju iżda minflok jaqra x-xorti jagħti indikazzjoni tat-temp skont il-pożizzjonijiet tal-qamar u x-xemx. Ma jistax ikun li ngħib s-sinjalji kollha li jagħti l-awtur ghax inkella nieħdu wisq fit-tul; biżżejjed wieħed jgħid li hu jgħib 30 sinjal li jidħru fix-xemx u fil-qamar.

Normalment meta jagħmel temp ikrah b’riħ min-naha wahda biss dak idum 24 sieħha biss iżda ara bħal fil-każ tan-nawfraġju ta’ San Pawl kif kellhom riħ tajjeb mix-xlokk iżda kif dar ir-riħ il-ġifen sab ruhu fl-inkwiet. Meta tagħmel xita qawwija din twaqqaf il-qawwa tar-riħ. Ghall-kuntrarju ta’ dan jekk tagħmel xita hafifa din iżżejjid il-qawwa tar-riħ. Ir-riħ li jqum mal-lejl ftit idum iżda dak li jonfoh mal-ġurnata jkun iżżej qawwi; ir-riħ li jonfoh mit-tramuntana mal-lejl is-soltu jdum tliet ijiem. Ix-xemx li titla’ fil-ġħodu meta tkun pura u ċara hu sinjal ta’ temp sabih u meta tinzel fil-hmura madwarha kif ukoll bis-shab imdieħeb dak hu sinjal ta’ temp sabih. Il-Malti wara kollo jgħid li l-hmura ta’ filghaxija hejj i-l-bhejjem għat-tagħbi.

Tromba tal-baħar kienet u ghada twerwer lil kull min jara wahda quddiemu. Fiha wieħed jara l-qawwa tan-natura. Il-baħħara kienew jduru għal superstizzjoni li qajla kellhom qawwa kontra tromba tal-baħar. B’sikkina f’idhom li jkollha l-manku iswed, jirreċċaw l-Evangelju ta’ San Ģwann, dak li kien jingħad fl-ahhar tal-quddiesa qabel ir-riforma liturgika u jgħidu l-Missierna bla ma jliessni l-kelmiet ‘hekda fl-art’. Jagħmlu s-sinjal

tas-salib għal tliet darbiet waqt li kull darba jagħtu daqqa bis-sikkina fil-ġen tal-bastiment. M'hemmx għalfejn wieħed iżid li s-superstizzjoni bhal dik ma kellha l-ebda effett fuq it-tromba.⁶⁴ Ġieli waqt tempesta kienu jwahħlu santa tal-Madonna mal-arblu tal-majjistra.⁶⁵ Tara wkoll fi kwadru weghda fil-Knisja tal-Herba ta' Birkirkara, li juri xprunara f'tempesta, patri jew raġel iżomm f'iddej h u merfugħa fl-gholi santa tal-Madonna bhala talba ghall-ghajnuna.⁶⁶ Ghalkemm semmejna r-rih bhallikieku kien il-kawża ta' kull bahar qawwi b'danakollu ġieli għamel maltemp, bil-bahar jogħla sal-kwiekeb, mingħajr ma jkun hemm xi rih qawwi.⁶⁷

Is-Sirti

Il-fama hażina li kellew s-Sirti mal-bahhara ta' kull żmien ma kienitx għal xejn. Biż-żmien dak ix-xatt matul l-Afrika ta' Fuq issejjah iċ-ċimiterju tal-bastimenti mħabba l-ghadd kbir minnhom li nkaljaw f'dak il-post. Mal-ewwel sinjali tal-maltempata u kif dar ir-rih mill-grigal, il-bahhara tal-ġifen tal-qamħ dahal f'mohħhom l-biza' li kienu ser jispicċaw imfarrkin mas-Sirti. Għalhekk hadu hsieb li jduru dawra mal-bastiment biex irażżu s-sahha tal-bahar li setgħet tixhethom fuq ix-xatt tas-Sirti.⁶⁸

Fil-Golf ta' Sidra b'dan il-periklu li kellew fih imħabba s-Sirti minn dejjem ġibed fuqu l-hars ikrah tal-kittieba tal-qedem. Min jaf x'kellu f'mohhu Tolomew meta kiteb li Malta kienet wahda mill-gżejjer tal-Afrika ta' Fuq!⁶⁹

Meta Kitto jitkellem dwar is-Sirti jagħmel differenza bejn dik imsejha l-Kbira u ohra ż-Żgħira. Is-Sirti l-Kbira kienet tinsab sewwa sew biswit dik li nsejhulha l-Libja fil-punent tal-promontorju tac-Ċirinajka. Is-Sirti ż-Żgħira fil-punent tal-Kbira kienet tinsab 'il barra minn Tuneż.⁷⁰ Kitto jagħti tifsir interessanti dwar is-Sirti. Jghid li billi kienet tiġbor fiha l-parti l-kbira tal-Golf ta' Sidra l-periklu kien kbir wisq għall-bastimenti tal-qlugh billi l-gholi tar-

ramel fil-riegħ kien ivarja wisq minn jum għal iehor u għalhekk il-bahhara ma setghux ikollhom hjiel tal-fond billi r-ramel jiċċaqlaq minn post għal iehor. L-ebda mappa tal-riegħ tal-bahar ma kienet jew setgħet teżisti bhala ghajnuna ghall-bahhara. Mhux ta' b'xejn li l-bahhara tal-ġifen tal-qamħ beżhu hafna ghax il-qawwa tal-bahar setgħet tixhethom fuq is-Sirti. Ma nistgħux inhallu barra l-forsi eż-żägeraw xi ftit billi kien hemm distanza kbira bejn Kawda u s-Sirti.⁷¹

Tiskanta taqra f'San Luqa dawk id-dettalji dwar il-prekawzjonijiet li hadu l-bahhara biex isalvaw il-ġifen tal-qamħ. Bilkemm ma tħażżej jaġi tistaqsi jekk dawk id-dettalji kienx hemm bżonn li jidhru fi ktieb sagru. Iżda hawn jidher biċ-ċar li min kiteb kien preżenti għal dik ix-xena u forsi qatt m'għadda minn mohħ San Luqa li l-kitba tiegħu għad tkun depositata bhala biċċa mill-Bibbja.

Hu żgur li l-ġifen Lixandrin inqabad f'emergenza kbira minn tempesta. San Luqa jsemmi l-erba' mezzi li ttieħdu biex isalvaw il-ġifen:

sar it-thażżim taż-żaqq tal-ġifen,
niżżlu l-qlugh,
indirizzaw il-ġifen billi rabtu t-tmun fid-direzzjoni mixtieqa,
inxtehet fil-bahar dak kollu li setgħu jgħaddu mingħajru.⁷²

It-thażżim tal-ġifen mhux kulhadd feħmu l-istess. Hemm min hareġ bl-idea li kienu jorbtu serratizzi jew tavluni għat-tul taż-żaqq tal-bastiment biex isahħuh billi mħabba l-maltemp li għamel bdiet tinfetah u l-ilma jibda dieħel fl-istiva. Iżda l-idea l-iż-żejjed probabbli kienet dik li jgħaddu habel ohxon minn taht il-prim min-naha wahda bi drid l-arblu għan-naha l-ohra iż-żejjed minn darba u hekk isahħu ż-żaqq.⁷³ Din l-affari tat-thażżim ta' bastiment mhux kulhadd jifhimha u għalhekk xi whud dahħlu fin-nofs il-hypozomata bħalma kienet tintuża fuq bastimenti Egizzjani.⁷⁴

Hu diffiċli li tifhem jew li tħiġi kif meta beda l-linkwiet fuq il-ġifen tal-qamħ niżżlu l-qlugh u ftit wara rmew it-taghħmir tal-bastiment fil-bahar. Ma setghux iħallu f'posta l-qala l-kbira mħabba r-riefnu li hakem il-ġifen għax kieku kien jinqaleb ta' taht fuq. Iżda min-naha l-ohra f'emergenza bħal dik ma jistax wieħed jifhem kif il-bahhara id-deċidew li jarmu fil-bahar it-taghħmir tal-bastiment.⁷⁵ Issib li f'każi bħal dawn fi żmien il-kavallieri meta galera tinqabbar f'tempesta jekk hekk ikun meħtieġ jintrema' fil-bahar kollex barra l-imqadef u l-qlugh għax b'dawk

Il-bahar Adrija kif kienu jisfmuh fl-antik.

"Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn"

(Atti 28, 5)

Għien tal-qamħ li juri n-nies fuqu.

setgħu jikkontrollaw il-bastiment.⁷⁶

F'każ ta' bżonn u meta galera tinqabad f'burraxka u jkun hemm il-htiega li ssalpa minn fejn tkun ankrata allura kien jaqtgħu l-gumla u ma jaħluż żmien biex itellghu l-ankra.⁷⁷

Ma jidhix li għien tal-qamħ kellu qlugh ta' emergenza; fil-każ tagħna dak li kellhom bżonn. Nafu li għien Lixandrin kien armat b'dak li hu magħruf bhala *suppara* jew *suppata*⁷⁸ li kien wieħed trijangulari u jinħarha wieħed kull naħha ma' ras l-arblu u mal-pinnur tal-qala l-kbira. Iżda dawn iż-żeġewt iqqluż żgħar kien l-ewwel li niżżlu ghax b'dak ir-rieffnu li għamel kien jiċċarrtu żgur. Kien hemm qlugh iehor żgħir li kien l-artimun; dan kien magħruf bhala artemonem, ukoll.⁷⁹ Dak kien wieħed kwadru u kien jinħarha ma' dak li nistgħu nsejhulu l-pupress jew l-arblu li kont issib fil-pruwa mhux wieqaf iż-żda mxengel kważi f'angolu ta' 45 grad. Dan tellgħuh fl-ahhar meta waslu qrib Malta.

Mela, kif il-ġifen hareġ minn taht ir-riħ ta' Kreta

Hawn jidhru sew il-palelli bhala tmun u l-qlugh żgħir fil-pruwa.

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

nqabda fil-qilla tar-rieffnu. Niżżlu l-qala l-kbira u l-bastiment sar qisu biċċa sufra f'wiċċ l-ilma, bil-bahar jilghab bih bla hniena ta' xejn. L-idea ta' xi fissiera li jghidu li l-bahħara niżżlu l-arblu mhix aċċettabbli. Li niżżlu kienet il-qala maġġura biex hekk inaqqsu t-tbandil tal-ġifen. Li seta' ġara kien li jqaċċtu l-arblu, jixtuh marbut fil-bahar u jirmunkaw wara l-bastiment biex f'każ li l-ġifen jergħeq il-bahħara jkunu jistgħu jaqbdu miegħu. Insibu ċar u tond f'dizzjunarju tal-kavallieri li f'każ ta' emergenza kbira jaqtgħu l-arblu tal-vaxxelli u jirmunawhom biex bihom jkunu jistgħu jsalvaw il-membri tal-ekwipaqgħ billi jaqbdu magħhom.⁸⁰ Fl-istejjer tal-galeri tal-Ordni niltaqgħu ma' każ ta' branki shah ta' Isiera⁸¹ li

salvaw mill-gharqa meta l-galera tagħhom niżżejt, billi qabdu ma' biċċa mill-arblu tal-majjistra⁸² li sabu jghum fil-wiċċ.⁸³ Ma ninsewx li qed nitkellmu minn żmien li lanqas biss kien jghaddi minn mohħ dawk responsabbli mill-bastimenti li jkollhom abbord dghajjes tas-salvataġġ biżżejjed f'każ ta' diżgrazzja. Ahseb u ara fi żmien San Pawl! Nifteħmu ma kienx ikun hemm post biżżejjed fejn iżommu dghajjes meħtieġa abbord.

Meta nghidu niżżlu l-qala l-kbira nifħmu nghidu bil-pinnur magħha. Dak kien għamlia ta' arblu jew antarjola hoxna li magħha kien jinħarbat il-qlugh. Mela, nghidu li jekk qaċċtu l-arblu u xehtuh il-bahar miegħu irmew ukoll il-qlugh bil-pinnur miegħu. Wieħed jinnotta li meta l-ġifen qorob lejn Malta ma kienx baqa' fuqu hliet l-artimun, qlugh żgħir kwadru.⁸⁴ Ta' min ifakk li meta kienu jridu jnaqqsu l-qlugh dan kien jingħama' 'l fuq lejn il-pinnur b'sistema ta' hbula li jghaddu minn holoq meħjutin mal-qlugh.⁸⁵ Tiskanta kemm issib kittieba li jżommu mal-idea li l-bahħara niżżlu l-arblu, manuvra li qatt ma setgħet issir fuq ġifen tal-qamħ.⁸⁶ Jidher li sadanittant il-bahħara telqu fil-bahar l-ankra li tħalli biex jippruvaw inaqqsu l-mixi tal-bastiment.⁸⁷

L-Ikel

Kien San Pawl li tkellem mal-bahħara u forsi indirizza wkoll lil dawk kollha li kien fuq il-ġifen. Tkellem bl-awtorità u bla ma qies xejn li abbord kien hemm il-kaptan u c-ċenturjun⁸⁸ u tahom nistgħu nghidu ċanfira f'posta talli ma kenux semgħu minnu meta

MARLENE PULLICINO

marlenep@onvol.net

tel: 21461131
mob: 99432407

*tawgura l-festa t-tajba
lir-Rabtin kollha*

Ristorante

COSMANA NAVARRA

FREDERICK CURMI
Managing Director

For Reservations Call:
Tel: 2145 0638
Mob: 7942 9239

28, St. Paul's Street,
Rabat RBT 1232, Malta
cosmananavarra@onvol.net

www.cosmana.com

issuġġerixxa biex ma jsalpawx minn Kreta⁸⁹. Hajjar lil kulhadd biex jitrejqu ghax kien ilhom hafna ma jieklu xi haġa. U x'tiekol tiekol f'bazar bhal dak li għamel. Waqt tempesta kulhadd jaqbdū d-dardir imqar l-aqwa bahhara b'esperjenza twila fuq il-baħar.⁹⁰

M'hemmx x'tghid, iċ-ċaqlieq kontinwu tal-bastiment jaqtgħek minn riqlejk, iqalleb l-istonku, jibda taqligh, jghib l-apptit tal-ikel, il-bniedem jindebbolixxi ruħu, jintelaq bhal mejjet meta ma jintilifx minn sensih ukoll.⁹¹ Darba minnhom waqt tempesta li hakmet il-galera tal-Ordn San Luigi qam paniku shih hekk li wieħed mill-ekwipāgħ tilef rasu u beda jgħajja bhallikieku kien mignun.⁹²

F'tempesta ta' jumejn li hakmet galera Franciża ċ-ċorma la kielu u lanqas xorbu qatra ilma u r-raġuni kienet wahda. F'bazar bhal dak ma kinux jifθu xi bokkaporti li jagħtu għal istiva fejn kienu jżommu l-ikel u x-xorb. Li kieku kellhom jifθu xi bokkaport ara kemm ilma kien jinżel fl-istiva.⁹³ Kien hemm raġuni ohra ghaliex ma kinux jieklu. F'tempesta kull nar jintefha mhabba l-periklu li jixerter u jqabbar il-bastiment. Mela ma setax isir tisjir għalkemm kien hemm xorta ta' ikel xott bħal nħidu ahna laham jew hut immellah, frott imqadded, biskott t'abbord u l-bqija.⁹⁴ Nifteħmu, kif beda l-inkwiet il-baħħara rmew fil-babar fost l-ohrajn il-fuklar li fuqu kien isir it-tisjir. Naqas ukoll il-proviżjon li seta' kellhom magħhom iċ-ċorma u l-passiġġieri. Iżda nafu wkoll li wara l-kelmejnejn ta' San Pawl kollha sabu xi haġa x'jeklu. Mela jkollna nħidu li iż-żejjed minn haġ-oħra hadd ma kiel ghax l-istonku tagħhom intebaq għal kollo imħabba l-bazar imqalleb.⁹⁵

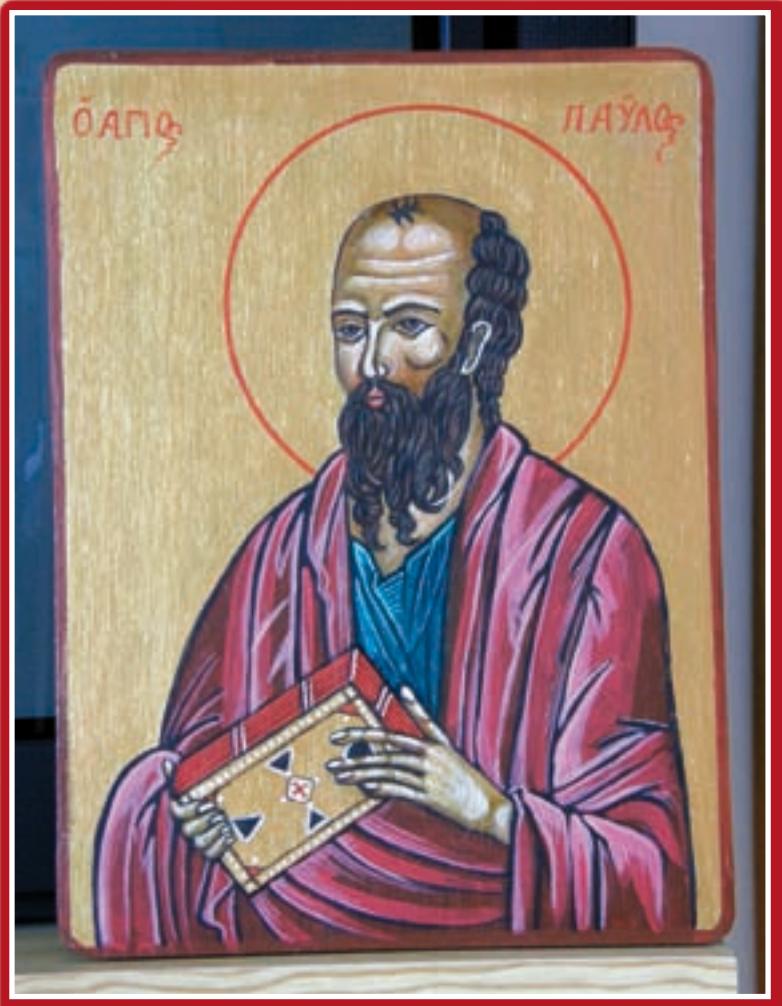
Kif jista' jkun li hadd ma mess ikel ma' halqu fl-erbatax-il gurnata li l-ġifen tal-qamħ issara l-hin kollu mal-babar? Jista' jkun li hadu l-ahhar ikla fuq il-ġifen qabel ma telqu minn Kreta? Hawn ikollna nġibu l-eżempju tal-espressjoni meta wieħed jghid 'Għadni ma hadt xejn!' Iżda jista' jkun li f'ġimghatejn ma hadu xejn? U le, hadu ffit li jitqies xejn. Nħidu wkoll li forsi kien fl-ahhar erbat ijiem, voldieri fl-eqqel tat-tempesta li ma hadu xejn.⁹⁶

Kos hux, x'differenza hemm bejn li wieħed jitkellem dwar tempesta li qatt ma kellu esperjenza ta' wahda u iehor li jkun għadda minnha. Tara lil kulhadd jipprova jinżel taht il-gverta mħabba l-biża' li jinbelha mill-ilma,

tisma' ghajjat tal-baħrin, hsejjes li jtarr Xu qisu kollox ser jaqa' fuq rasek, u hsejjes ohra mill-manuvri li jsiru fuq il-gverta biex forsi jsalvaw il-ġifen. Il-biża' li jahkem fuq kulhadd hu wisq iż-żejjed minn dak ta' meta tara bahar li jrid jibla' l-art. Għal dawk li jkun baqgħalhom xi fit biza' t'Alla jibdew jirrakkomandaw ruħhom lill-Madonna jew lill-qaddisin, jiddispja ċihom minn dnubiethom tarahom jirrikonċiljaw irwieħhom ma' shabhom t'abbord, u jsir it-talb u l-wegħdi ex-voto lil xi santwarju magħruf.⁹⁷

Qabdu l-art

San Pawl wara li hajjar lil shabu kollha ta' fuq il-ġifen biex jieklu xi haġa qalilhom li kellu aħbar tajba mis-sema li kien meħtieġ li jaslu fi għżira. Wara erbatax-il jum li kien ilhom jithabtu mal-babar il-baħħara ndunaw li kienu resqin lejn xi art. L-esperjenza ghall-mithom u qishom xammew l-arja tilhaqhom minn fuq l-art. Tefghu l-iskandal u sabu li kellhom taħthom għoxrin qama u wara ffit reġgħu tefghu l-qies u sabu ħmistax.⁹⁸ Ma trid tkun għal-wisq biex tinduna li kienu resqin lejn l-art! Wara li kulhadd kiel xi haġa raw li jkun jaqbel li jhaffu

San Pawl minn Vince Mangani.

"Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn"

(Atti 28, 5)

FLEXI TERM

BANIF BANK
DALWAQT JIFTAH
FERGHA ĠDIDA
FIR-RABAT,
MALTA

JIENA NEMMEN **FIL-FLESSIBILITÀ** LI NIĞBED FLUSI MINN KONT FISS

NIBBENEFIKA MINN SOLUZZJONI TA' DEPOŻITU PRATTIKA

Il-Flexi Term huwa kont ta' depożitu fiss li joffrili rata ta' interassi vantaġġjuža filwaqt li jkoll il-flessibilità li niğbed flusi jekk niġi bżonn.

Nemmen fl-għażla li toffrili aktar benefiċċji.

Termini u kundizzjonijiet japplika. Il-Bank jirriserva d-dritt li jwaqqaf dan il-prodott skond id-diskrezzjoni tiegħu. Il-Banif Bank (Malta) plc huwa licenzjat mill-MFSA biex joffri servizzi bankarji, skond it-termini tal-Att dwar il-Kummerċ Bankarju 1994 u huwa membru ta' l-Iskema ta' Kumpens lid-Depozitant stabbilità skond ir-Regoli tad-'Depositor Compensation Scheme' 2003. Reġistrat f'Malta C41030 – 203, Level 2, Rue D'Argens, Gżira, GZR 1368, Malta.

2260 1000 ċemplilna mit-
08:15 sat-20:00 www.banif.com.mt

BANIF
BANK

The power of believing

l-bastiment u għalhekk bdew jixhtu fil-bahar il-qamħ li kien hemm fl-istiva. Wieħed għandu jaħseb li l-bahħara haddmu wkoll xi għamlu ta' pompi tal-ilma. Bastimenti bi gverta wahda u li fl-istiva jgħorr il-qamħ fl-anfori ma kienx jonqos li ssiblu l-pompi tal-ilma. L-ilma tax-xita jew tal-bahar li jingħama' fuq il-gverta jghaddi mill-burdnari u jerġa' jinżel fil-bahar. Iżda fil-każ tal-ġifen tal-qamħ min jaf kemm ilma bahar sab ruhu fl-istiva. Dan kien isib ruhu fis-sentina u minn hemm jitla' bil-pompi għal fuq il-gverta, jghaddi mill-burdnari u jinżel fil-bahar.⁹⁹

Kien billejl meta bdew resqin lejn

l-art u ma setgħu jaraw xejn; beżgħu li jitkissru mal-blatt. Ankraw billi tefgħu erba' ankri mill-poppa biex irażżu l-bastiment xi ftit sa ma jisbah u hekk fid-dawl ikunu jistgħu huma jagħżlu fejn jinkaljaw il-ġifen.¹⁰⁰ Kien hawn li l-'bravji bahrin ideċidew li jdabbru rashom u jaharbu. Ara ma nahsbux li haġa bhal dik qatt ma saret qabel jew wara. Bdew bil-manuvri biex bhallikieku jkalaw fil-bahar id-dghajsa li kellhom abbord biex taparsi jniżżlu xi ankri mill-pruwa. San Pawl induna x'seta' jiġi u bis-sahha taċ-ċenturjun sfrattalhom dak li kien ser jagħmlu. F'emergenza bhal dik dak kien jonqos ukoll li dawk li setgħu jagħtu l-ahjar ghajjnuna f'każ ta' nawfraqju jaharbu minn dmirhom!

Seħħu u l-bahħara raw l-art bla ma kienet jafu liema kienet. Fi ftit kliem u fi ftit hin qatgħu l-ankri, hallew it-tmun mill-irbit tiegħu u tellgħu l-qlugh iż-żgħir tal-pruwa li kien l-artimun. Dak kollu sewa biex iddrizzaw il-ġifen fejn riedu l-bahħara jinkaljawn. Il-bahrin qatgħu l-ankri għax ma kienx hemm zmien x'jahlu biex ittellgħu l-ankri minn qiegħ il-bahar. Issib li min bi żvista kiteb li refghu l-ankri.¹⁰¹ It-tieni mossa kienet dik li hallew l-irbit tat-tmum. Ma ninsewx li qabel kienet telqu erba' ankri mill-poppa u refghu t-tmum jew iż-żewġ palelli kbar, wahda kull naħha li kien hemm minnflok it-tmum kif naħfu illum, 'il fuq mill-ilma. Meta iddeċidew li jiddrizzaw il-ġifen lejn l-art halley l-irbit tal-palelli li reġgħu niżżluhom fl-ilma u hekk taw direzzjoni lill-ġifen.¹⁰²

It-tielet biċċa xogħol kienet li jtellgħu l-qlugh. U hawn neltaqgħu mal-inkonsistenzi ta' dawk il-kittieba li forsi ma kellhomx ħejjal tal-ġifen tal-qamħ. Abela¹⁰³ jsemmi *bufietta* li kien qlugh żgħir, Castagna¹⁰⁴ jgħid li tellgħu l-qala l-kbira, Anzini¹⁰⁵ jirreferi għal *vela maestra* jew il-qala l-kbira, Faure¹⁰⁶ jgħid li fethu l-qala l-maġġura tal-poppa.

Anfora li fiha kienet jgħorru l-qamħ.

Iżda fil-fatt tellgħu l-qala ż-żgħira ta' quddiem fil-pruwa magħrufha bhala l-artin biex il-ġifen jieħu rottu lejn l-art. Ghalkemm Bottalla jsemmi l-artin b'danakollu jgħid li kien qlugh żgħir in-naha tal-poppa. Għal dawk li jsemmu l-qala l-kbira nghidu li l-ġifen wasal qrib Malta bla arblu tal-majjistra jew il-kbir u għalhekk ma kienx possibbli li jużaw il-qala l-kbira li forsi spiċċat fil-bahar meta rmew xi tagħmir tal-ġifen.

L-ahhar att fuq il-ġifen kien dak tas-suldati li riedu joqtlu l-prigunieri biex ma jaharbux. Iċ-ċenturjun ried isalva lil San Pawl u ordna li kulhadd kelli jinżel fl-ilma u jaqbad ma' xi haġa hekk

kif il-ġifen jinkalja fuq il-blat. F'każ bhal dak kien is-soltu li n-nies jaqbżu fil-bahar u l-bahrin kien soltu tagħhom li jżommu fuqhom il-qliezet twal u fl-ilma jaqbdu ma' xi bettija jew xi moqdief.¹⁰⁷

Ta' min igib quddiem ghajnejh dak li kiteb San Ġorġ Preca meta qal: Nistħajjal li qed nara lil San Pawl jithabat f'bahar fond.¹⁰⁸ U tassew hekk kien ghax fejn habat il-ġifen kien tassew bahar fond.¹⁰⁹ U biex insemmu l-kredenzjali ta' San Pawl ma' dak li għandu x'jaqsam mal-bahar insemmu dak li kiteb lill-Korintin: Tliet darbiet rajt l-gharqa; għaddejt lejl u jum f'nofs ta' bahar, forsi mqabba ma' xi tiksir ta' bastiment, u kien hemm ukoll in-nawfragju ta' Malta.¹¹⁰

Referenzi

¹ Atti 27, 28.

² Daniel-Rops, H., *Daily Life in the Time of Jesus*, (Michigan, 1980), 258.

³ Bres, O., *Malta Antica Illustrata*, (Ruma, 1816) 372. Teuma, E.P., *San Pawl Il-Bahar A Guide*, (Malta, 2003), 108, 109 jagħti xi tgħrif dwar il-bastimenti tal-qamħ.

⁴ Smith, L., *The Voyage and Shipwreck of St. Paul*, (Michigan, 1978), 20, 21. Sciberras, P. *Il-Fidi f'San Pawl*, , tahdita li ta fil-blata l-Bajda Mużej Ċentrali fid-9 ta' Frar, 2011.

⁵ Sciberras.

⁶ Kitto, J., *The Pictorial Family Bible*, (London, bla data), 1693.

⁷ Bres, 406-408. Ferris, A., *Descrizione Storica delle Chiese di Malta e Gozo*, (Malta, 1985), 11 iżomm is-sena 58 bhala dik tal-miġja ta' San Pawl f'Malta. Ara wkoll Buscemi, A.M., *San Pawl Il-Hajja, Il-Hidma u L-Messagg tiegħu*, traduzzjoni ta' Muscat, Noel, (Malta, 2008), 105, li jżomm mas-snin 59 u 60 u Muscat, N., Pawlu ta' Tarsu (7) fi *L-Art Imqaddsa*, vol. 30, nru. 166, Ottubru/Dicembru 2009, 12, 13.

⁸ Atti 21 et seq.

⁹ Muscat, N., 13, isemmi kif iċ-ċenturjun, li kelli sentimenti nobbli, applika għal San Pawl il-custodia militaris, voldieri kien hemm ghassha ma' San Pawl kull fejn kien imur.

¹⁰ Adrimmitti llum hi Karataš, ara Muscat, N., 13 u Martindale, C.C., *The Acts of the Apostles*, (London, 1958), 184, isemmiha bhala *Adrummentum*.

Ta' Marozz

Xogħol ta' bini, alterazzjonijiet fuq l-antik,
xogħol ta' kisi u tibjid, tqegħid ta' katusi.

Albert Tanti Mob: 9947 6169

- BOV Internet Banking**
- BOV Telephone Banking**
- BOV Mobile Banking**
- BOV Customer Service
Centre Banking**

**convenient, simple and secure
access to your finances**

Visit one of our branches or log on to
www.bov.com for more information.

Your success is our goal.

BOV 24x7 SERVICES

2131 2020 | bov.com

Issued by Bank of Valletta p.l.c.
Ml. Zachary Street
Valletta V1,T 1130 - Malta

BOV
Bank of Valletta

- ¹¹ Ara Teuma, 108 et seq, kif jaħsibha dwar il-bastimenti tal-merkanzija. *Ibid.*, 107, 113, juri l-anfori li kienu jintużaw biex iğorru fihom il-qamh.
- ¹² Liddell, A.G., *Caesar Book II*, (Londra, 1899), 21.
- ¹³ Liddell, 17, 18, 19.
- ¹⁴ Whiteley, J.L. *Caesar Gallic War book VII*, (Londra, 1962), XIII.
- ¹⁵ Liddell, 19.
- ¹⁶ Liddell, 21.
- ¹⁷ Għal xi dettalji dwar Knidu ara Muscat, N., 13, 14. Ma ninsewx li kien hemm fuq il-bastiment 276 ruh; numru kbir iż-żda fuq dak li bahhar fuqu Ġużeppi Flavju kien hemm 600 ruh; ara William Whiston, A.M., *The Works of Flavius Josephus*, (Edinburgh, 1829), 2 u Knabenbauer, J., *Actus Apostolorum*, (Parigi, 1928), 439, 440; ma naħx għaliex Martindale, 190, nota 37, isemmi 660; forsi żball tal-pinna!
- ¹⁸ Barclay, W., *The Daily Study Bible*, (Great Britain, 1982), Acts, 181; ara wkoll Atti, 27. Muscat, N., 14 jghid li l-post magħruf bhala l-Portijiet Sbieh kien forsi jinsab hdejn il-belt ta' Lasia iż-żda tibqa' d-diffikulta biex tidentifikaha. Martindale, 185 isostni li l-port imsemmi ma ssibu fl-ebda kitba tal-qedem.
- ¹⁹ Muscat, N., 14, jghid li llum dak il-post hu magħruf bhala l-Port ta' Plakias.
- ²⁰ Barclay, Atti, 183.
- ²¹ Fournier, G., *Hydrographie contenant La Théorie et la Pratique de toutes les Parties de la Navigation*, (Parigi, 1667), 108.
- ²² Archive of the Order in Malta (imqassra hekk: AOM), 1770, f.338.
- ²³ Fournier, 537, 538.
- ²⁴ Barclay, Acts, 182 u n-nota.
- ²⁵ Belloni, V., *San Paolo a Malta*, (Malta, 1875), 16, stanza 44, Canto I.
- ²⁶ Vegetio, *Dell' Arte della Guerra*, (Venezja, 1551), 83v et seq.
- ²⁷ Crescentio, B., *Nautica Mediterranea*, (Ruma, 1607), 388 et seq.
- ²⁸ Ara Muscat, N., 15.
- ²⁹ Bottalla, P., *Storia Della Vita e Della Dottrina del Grande Apostolo San Paolo*, (Turin, 1891), 221, 222.
- ³⁰ Smith, 27.
- ³¹ Smith, 125.
- ³² Kitto, 1751, nota 16.
- ³³ Dwar l-importanza ta' Kreta fil-qedem ara Muscat, N., 14, 15.
- ³⁴ Vegetio, 82v.
- ³⁵ Bouquet, A.C., *Everyday Life in New Testament Times*, (Londra, 1970), 98.
- ³⁶ National Archive Malta (imqassra hekk: NAM) *Rollo della Galeotta nominata Nostra Signora del Santo Rosario e San Vincenzo 1722*; ara taħt Lorenzo Cassar supplica billi dan il-manuskritt mhux paginat.
- ³⁷ Braudel, F., *The Mediterranean and the Mediterranean World in the Age of Philip II, (Londra, 1973), 250. F'kelma wahda D'Adamo, V., *La Sacra Bibbia*, (Napoli, 1959), vol. iii, 414, nota 9 jghid li l-harifa kienet ilha li ghaddiet.*
- ³⁸ Abela/Ciantar, G.A., *Malta Illustrata*, (Malta, 1772), 99, 100.
- ³⁹ Galbiati, E., *La Chiesa delle origine negli Atti degli Apostoli e nei loro scritti*, (Milan, 1972), 287, nota 2.
- ⁴⁰ Barclay, Acts, 182.
- ⁴¹ Martindale, 185.
- ⁴² Smith, 84.
- ⁴³ Kitto, 1751, vers 8. Għal tagħrif fit-tul dwar iż-żmien tat-tbahhir ara Pryor, J.H., *Geography, technology, and war*, (Cambridge, 1992), 87, 88. Ferris, 12 jikkwota lil Baronju, jghid li San Pawl wasal Malta fi Frar u telaq f'Mejju.
- ⁴⁴ Battistelli, 196.
- ⁴⁵ Smith 101, 102.
- ⁴⁶ Vegetio, 82, 82v.
- ⁴⁷ AOM 1770, f.334v.
- ⁴⁸ AOM 1771, f.27v.
- ⁴⁹ AOM 1771, f.106.
- ⁵⁰ AOM 1771, f.136.
- ⁵¹ Smith, 149.
- ⁵² Bres, 378, 380, 382.
- ⁵³ Kitto, 1751, nota 14.
- ⁵⁴ D'Adamo, 415, vers 14 u Castagna, P.P., *Lis Storia ta' Malta bil-Gżejjer tagħha*, (Malta, 1985), II, 35; ara wkoll Faure, G., *Li Storia ta' Malta u Ghawdex*, (Malta, 1913), I, 183. Muscat, N., 19 iżomm li riefnu ta' forza 8 sa 10 idu bejn tieta u hamest ijjem.
- ⁵⁵ Smith, 101, 102, 159 et seq. Ir-rih euiro-aquilone jew il-grigal kien u għadu t-terrur tal-bahħara; ara Battistelli, 197.
- ⁵⁶ Bres, 378, 380, 382.
- ⁵⁷ Smith, 76.
- ⁵⁸ Atauz, A.D., *Eight Thousand Years of Maltese Maritime History*, (Florida, 2008), 68.
- ⁵⁹ AOM 1768, f.246v.
- ⁶⁰ Marteilhe, J., *Mémoires d'un Galérien du Roi-Soleil*, (Parigi, 1982), 116, 117.
- ⁶¹ Fournier, 545.
- ⁶² Graviere, J., *Les Corsaires Barbaresques et La Marine de Soliman le Grand*, (Parigi, 1887), 325.
- ⁶³ Vegetio, 84.
- ⁶⁴ Crescentio, 379 – 399. Ara wkoll Cassar Pullicino, J., *Studies in Maltese Folklore*, (Malta, 1992), 162. Kien isir talb għal waqt xi tempesta kif insibu f'Faure, 540.
- ⁶⁵ Fournier, 700.
- ⁶⁶ Ex Voto Painting (imqassar hekk: EVP) 154.
- ⁶⁷ AOM 1771, f.145.
- ⁶⁸ Barclay, Acts, 183.
- ⁶⁹ Tasso, T., *La Gerusalemme Liberata*, (Firenze, 1917), 184, stanza 18, nota, 18.
- ⁷⁰ McKenzie, J.L., *Dictionary of the Bible*, (Londra, 1968), s.v. Syrtis.
- ⁷¹ Kitto, 1751, ara n-nota li tħid: *Lest they should fall into the quicksands*.
- ⁷² Smith, 115.
- ⁷³ Kitto, 1751, nota 17. L-awtur isemmi lil Bloomfield ghall-ewwel idea u lil Orazju għat-tieni wahda. Ara wkoll Il-Festi Tagħna, nru. 34, 2010, 47. Ara wkoll Martindale, 187, nota 17. Battistelli, 198.
- ⁷⁴ Bouquet, 105, iż-żda ara wkoll Il-Festi Tagħna, nru. 34, 2010, 47.
- ⁷⁵ Battistelli, 198.
- ⁷⁶ AOM 1759, f.461. Ara wkoll *Gli Statuti Della Sacra Religione Gerosolimitana*, (Borgo Novo, 1719), 172.
- ⁷⁷ AOM 1769, f.89v. Il-ġumla kienet habel oxhx li bih kienet jtellgu jew iniżżlu ankra fil-bahar.
- ⁷⁸ Smith, 110, 111; ara wkoll Knabenbauer, 440 li jikkwota lil Bramsegħ li jsemmi is-supparum.
- ⁷⁹ Knabenbauer, 440.
- ⁸⁰ National Library Malta (imqassra: NLM) 223, f.89.
- ⁸¹ Branka kienet il-ġabru ta' qaddiefa ta' bank wieħed tal-galeri li jkunu marbutin ma' xulxin minn sieq wahda b'katina.
- ⁸² L-arblu tal-majjistra fuq galera kien dak il-kbir, tan-nofs.
- ⁸³ AOM 1771, f.104v.
- ⁸⁴ Smith, 111, 114.
- ⁸⁵ Kitto, 1751, nota 17.

I'agape

Pjazza San Kataldu, Rabat

T: 20992209 - 79455438 - 99869444

lagape01@gmail.com

Townhouse5

Café

Dine

Wine

Republic Street Rabat

Have you already been there?

for reservations ☎ 2755 0050

- ⁸⁶ D'Adamo, 415, vers 17; Faure, 183; Bottalla, 223; ara wkoll nota f'Galbiati, 289.
- ⁸⁷ Atti 27: 27; ara wkoll Martindale, 188, nota 17 li jistqarr li wara kollox hu ma kienx f'qaghda li jagħti tifsir ta' din l-ghamla ta' ankra. Hu jikkwota wkoll lil Plutarku li jsemmi l-ankra li tghum. René Leconte fi *Bible et Terre Sainte*, no.89, Frar 1967, 4, jistaqsi kif seta' San Luqa li kien tabib isemmi haġa hekk teknika bhalma kienek l-ankra li tghum!
- ⁸⁸ Ara Muscat. N., 14.
- ⁸⁹ *Id ibid.*, ma jarahiem bi kbira li jsejjah lil San Pawl bhala espert tan-navigazzjoni! Ara wkoll Battistelli, 187 fejn San Pawl hu rikonoxxut bhala navigatur espert.
- ⁹⁰ Fournier, 116.
- ⁹¹ Pantera, P., *L'Armata Navale Del Capitan Pantero Pantera*, (Ruma, 1614), 154.
- ⁹² AOM 1771, f.138v.
- ⁹³ Marteilhe, 122.
- ⁹⁴ Graviere, 325; ara wkoll William Whiston, 2 isemmi li fi żmieni l-bajtar jew it-tin tac-cappa flimkien mal-gewż kien popolari hafna; hwejjeg bhal dawn setghu jingārru fuq il-bahar bla biża' li jithassru malajr.
- ⁹⁵ Bottalla, 223, nota 3.
- ⁹⁶ Smith 138, 139. Nistgħu nghidu li l-ikel kien bir-raxin; ma ninsewx li ebda ikel ma seta' jissajjar imhabba ē-ċaqlieq tal-bastiment u barra minn hekk kull min kien fuq il-ġifen waqa' f'apatija kbira mhabba l-periklu li kellhom ma' wiċċhom. Martindale, 188, nota 21.
- ⁹⁷ Graviere, 325. Ara ma nahsbux li l-wegħdi ex-voto kienu jsiru mill-Insara biss. Ukoll fi żmien ir-Rumani kienu jagħmlu weghħdi lil allat.
- ⁹⁸ Kitto, 1752, nota 28. L-awtur jagħti tagħrif li juri li l-qama kienet ta' daqs li nafuha llum, bejn wieħed u iehor tliet piedi. Muscat, N., 15, jagħti l-20 qama bhala 37 metru u l-15-il qama bhala 27 metru. Ara wkoll Bottalla, 225, nota 2.
- ⁹⁹ Smith, 136.
- ¹⁰⁰ Smith, 133.
- ¹⁰¹ Castagna, II, 36; Faure, I, 184.
- ¹⁰² Smith, 135.
- ¹⁰³ Abela, G.F., *Della Descrittione di Malta Isola nel Mare Siciliano con le sue antichità ed altre notitie*, (Malta, 1647), 235.
- ¹⁰⁴ Castagna, II, 36.
- ¹⁰⁵ Anzini, A.M., *Il Vangelo di Gesu e gli Atti Degli Apotoli*, (Turin, 1938), 599.
- ¹⁰⁶ Faure, I, 184.
- ¹⁰⁷ Wormeley, K.P., *The Speronara*, (Boston, 1902), 42, 43. Ma ninsewx li l-awtur jirreferi ghall-kitba li dehret fis-seklu dsatax meta l-bahrin kienu jużaw il-qliezet twal.
- ¹⁰⁸ Preca, G., San, S. *Paulus Magister*, (Malta, 1946), 13.
- ¹⁰⁹ Almenu jekk inżommu n-naha tal-Mistra bhala l-post probabbli li hemm sar in-nawfragħju.
- ¹¹⁰ Barclay, Corinthians 2, 11:16-33. Ara kif bdiet il-kontroversja Malta/Meleda f'Muscat, N., 17. Knabenbauer, 441, 442 isemmi li r-raba nawfragħju li sofra San Pawl kien dak ta' Malta.

UNICORN WATERPROOFING

ROSE ROGERS

Managing Director

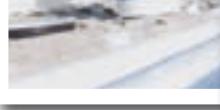
**7, Għeriexen Street,
Rabat, Malta**

Tel: **2145 6475, 2145 3636**

Mobile: **9944 8011**

E.mail: wiza38@live.com

**Waterproofing
Plastering
Decorating**

Vince Bar

*Għal drinks u appetizers ġenwini
f'atmosfera tal-tibieb*

TELEPHONE
2145 9013

*Nacċettaw ikliet
għall-gruppi*

Il-Papa Benedittu XVI fis-Santwarju tal-Grotta ta' San Pawl nhar is-17 t'April 2010.
Dan ir-riett qiegħed jiġi ppubblikat fl-okkażjoni tas-sena Anniversarju mill-miġja tiegħu fostna.

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

www.apsbank.com.mt

A unique tool to finance your **home loan**
whilst making your money work harder...

The **aplus** is a unique product that combines your home loan with your current, overdraft, deposit accounts and debit cards - all in a single account. This effectively lowers the amount of borrowing on which you are charged daily debit interest, enabling you to maximise your savings.

You start saving immediately:

- Reduced processing fees;
- No Bank legal fees;
- No Bank architect fees;
- A very competitive interest rate;
- No early repayment fees;
- FREE APS Premier Card;
- FREE APS VISA Debit Card for the first year;
- FREE Travel & Purch. Protection Insurance;
- No standing order charges for insurance premiums and much more...

Terms and conditions apply and are available on request.

APS Bank Ltd. is licensed to undertake the business of Banking and to conduct Investment Services business by the Malta Financial Services Authority and is enrolled as a Tied Insurance Intermediary under the Insurance Intermediaries Act 2006. The Bank is also a participant in the Depositor Compensation Scheme established under Legal Notice 369 of 2003.

100 YEARS OF COMMUNITY BANKING

Customer Support Centre: 2122 6644
or visit any of our branches in Malta and Gozo.

Programm tal-Festa Prinċipali u Solenni tal-Ġisem u d-demm tal-Mulej 2011

Is-Sibt 14 ta' Mejju 2011

Ftuħ tal-Festi

- 6.00pm** Quddiesa tal-ftuh tal-Festi ġewwa l-Parroċċa. Janima l-grupp Tiberija Familja flimkien mal-Grupp Tiberija Youths. Inheġġu lil Kulhadd biex jattendi biex flimkien nagħtu nota spiritwali lill-festi tagħna. Iqaddes l-Ariċipriet, il-Kan.Louis Suban. Wara ssir ikla għal kulhadd fuq iz-Zuntier tal-Parroċċa.

II-Ġimgħa 10 ta' Ĝunju 2011

Lejla Maltija

- 7.30pm** Bidu ghall-Lejla Maltija fuq iz-Zuntier tal-Parrocca bis-sehem ta' diversi kantanti popolari Maltin. Ikun hemm ikel tradizzjonali Malti.

Is-Sibt 11 ta' Ĝunju 2011

Lejla Maltija

- 7.30pm** Lejla Maltija fuq iz-Zuntier tal-Parroċċa bis-sehem ta' Kantanti Popolari Maltin. Ikun Hemm Ikel tradizzjonali Malti.

II-Ħamis 16 ta' Ĝunju 2011

- 7.30pm** Kunċert ta' Mužika Sagra taħt il-patronċinju tal-Arcipriet il-Kan. Louis Suban fl-okkażjoni tat-twaqqif tal-orkestra 'Paulus' u l-Anniversarji tal-Parroċċa.

II-Ġimgħa 17 ta' Ĝunju 2011

- 7.15pm** Ĉelebrazzjoni għaż-żgħaż-żgħażaq b'differenza organizzat mill-grupp Tiberija Youths flimkien mall-Kummissjoni Djočesana Żgħażaq. Tanima l-band 'Footprints'. Wara ssir attivită soċjali fuq iz-Zuntier tal-Parroċċa

Is-Sibt 18 ta' Ĝunju 2011

- 6.00pm** Ĉelebrazzjoni tal-Anniversarji taż-żewġ fil-Parroċċa organizzata mill-Kummissjoni Familja. Janima l-Kor Salve Pater Paule.

"Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn"

(Atti 28, 5)

II-Ħadd 19 ta' Ġunju 2011*Festa tat-Trinita Qaddisa*

- 9.00am** Quddiesa tal-Ewwel Tqarbina għat-tfal subien u bniet tal-Parroċċa bis-sehem tal-Kor "Salve Pater Paule"

L-Erbgħa 22 ta' Ġunju 2011*L-Ewwel Jum tat-tridu*

- 8.30am** Quddiesa bi hsieb qasir fuq l-Ewkaristija . Wara jsir it-tifhir ta' Sbih il-Jum u tibda esposizzjoni Ewkaristika sal-Quddiesa ta' filghaxija.
- 6.00pm** Quddiesa Kantata u konċelebrata bl-Għasar bis-sehem tal-Kor" Salve Pater Paule". Imexxi u jipprietka l-Kan. Antoine Borg Kappillan tal-Imġarr wara jkun hemm Kurunella, Innu tat-tridu, Adoro te Devote, Ćelebrazzjoni Ewkaristika u Barka Saggmentali.
- 8.00pm** Wara l-Barka jkun hemm hruq ta' martaletti

II-Ħamis 23 ta' Ġunju 2011*It-Tieni Jum tat-Tridu*

- 8.30am** Quddiesa bi hsieb qasir fuq l-Ewkaristija . Wara jsir it-tifhir ta' Sbih il-Jum u tibda esposizzjoni Ewkaristika sal-Quddiesa ta' filghaxija.
- 9.20am** Laqgha Ewkaristika għat-tfal tal-iskola Primarja A "Pawlu Xuereb".
- 6.00pm** Quddiesa Kantata u kkonċelebrata bl-Għasar bis-sehem tal-Kor" Salve Pater Paule". Imexxi u jipprietka l-Kan. Antoine Borg Kappillan tal-Imġarr wara jkun hemm Kurunella, Innu tat-tridu, Adoro te Devote, Ćelebrazzjoni Ewkaristika u Barka Saggmentali.
- 8.00pm** Wara l-Barka jkun hemm hruq ta' martaletti

II-Ġimgħa 24 ta' Ġunju 2011*It-Tielet Jum tat-Tridu*

- 8.30am** Quddiesa bi hsieb qasir fuq l-Ewkaristija . Wara jsir it-tifhir ta' Sbih il-Jum u tibda esposizzjoni Ewkaristika sal-Quddiesa ta' filghaxija.
- 6.00pm** Quddiesa Kantata u konċelebrata bl-Għasar bis-sehem tal-Kor" Salve Pater Paule". Imexxi u jipprietka l-Kan. Antoine Borg Kappillan tal-Imġarr wara jkun wara jkun hemm Kurunella, Innu tat-tridu, Adoro te Devote, Ćelebrazzjoni Ewkaristika u Barka Saggmentali.
- 8.00pm** Wara l-Barka jkun hemm hruq ta' martaletti
- 8.30pm** Festa Familja fuq iz-Zuntier tal-Knisja. Ikun hemm Kantanti Popolari Maltin u ikel tradizzjonali Malti

Is-Sibt 25 ta' Ġunju 2011*Lejlet il-Festa*

- 8.30am** Quddiesa Kantata mmexxija mir-Reverendu Dun Joe Fsadni, mal-Kapitlu bil-Kant tat-Te Deum bhala ringrażżjament lil Alla. Jiehu sehem il-Kor"Salve Pater Paule"
- 9.00am** Hruq ta' Kaxxa Spanjola, murtali u martaletti
- 4.30pm** Quddiesa tal-Komunità Parrokċjali
- 6.00pm** Quddiesa kantata bis-sehem tal-Kor"Salve Pater Paule"
- 7.30pm** Għasar Solenni, Ćelebrazzjoni Ewkaristika u Barka Saggmentali. Imexxi l-Wisq Rev.Kan.Louis Suban Arċipriet.
- 8.00pm** Il-Banda Ċittadina u Popolari Konti Ruggieru, takkumpamja l-istawta ta' Kristu Ewkaristiku(tal-Hobza) mill-Pjazza tal-Parroċċa, Triq il-Kullegġi,

Triq il-Konti Ruġġeriu, Triq ġ. Borg Olivier, Triq San Frangisk, Triq l-Isptar, Triq il-Kbira, Triq San Pawl sal-Pjazza tal-Parroċċa fejn tassisti għat-tluġ tal-istatwa għal taht l-Ark li għadu kif ġie Restawrat.

10.00pm Hruq tal-murtali tal-beraq u tal-kulur

11.30pm Hruq ta' logħob tan-nar tal-art

II-Hadd 26 ta' Ĝunju 2011

Jum is-Solennità tal-Ġisem u d-demm ta' Kristu

7.30am Quddiesa ghall-Benefatturi Hajjin u Mejtin

9.00am Quddiesa solenni konċelebrata mir-Reverendissmu Kapitlu Kolleġġjali u l-Kleru tal-Parroċċa. Imexxi il-Wisq Rev.Kan On. Luqa Azzopardi. Wara tibda l-Purċiżżoni bis-Ssmu. Sagament, b'waqfa fil-Knisja tal-Frangiskani Konventwali, li fiha jakkumpanjaw it-tfal tal-Preċett u tal-Iscoats Group.

10.00am Il-Banda Ċittadina u Popolari Konti Ruġġieru ddoqq innijiet Sagri waqt il-hruġ tal-Purċiżżoni u tkompli takkumpanja bid-daqq ta' Innijiet Sagri.

10.30am Murtalietti jakkumpanjaw il-Purċiżżoni

12.00pm Quddiesa letta animata mit-Tiberija Youths.

5.45pm Quddiesa solenni konċelebrata mir-Reverendissmu Kapitlu Kolleġġjali u immexxija mill-Wisq Rev Kan On. George Spiteri li fiha jsir l-Għasar Kantat. Imexxi l-kant il-Kor Salve Pater Paule.

Wara toħroġ il-Purċiżżoni Solenni bis-Ssmu. Sagament, b'waqfiet fil-Knisja ta' Santa Marija Ta' Ĝesù u fil-Knisja ta' San Mark. Mad-dħul fil-Knisja ssir Ċelebrazzjoni Ewkaristika u Barka Saggmentali.

6.00pm Il-Banda Nicolo Isouard tal-Mosta tibda marċ minn Triq Santa Marija, San Publju, Borg Olivier, Konti Ruġġieru, Santa Marija, Sant'Antnin, Kullegħ u l-Pjazza tal-Parroċċa fejn tilqa il-Purċiżżoni. Wara tesegwixxi programm mužikali fuq il-Palk Prinċipali.

7.15pm Il-Banda Peace tan-Naxxar tilqa' l-Processjoni fi Triq San Pawl, hdejn l-Ark Trijomfali u wara takkumpanja il-purċiżżoni b'innijiet sagri. Wara d-dħul tal-Processjoni, l-istess Banda tagħmel marċ mill-Pjazza sal-Każin San Pawl.

Murtali u murtalietti jakkumpanjaw il-Processjoni.

It-Tlieta 28 ta' Ĝunju – Jum il-Morda

9.00am Quddiesa ghall-anġjani u l-morda tal-Parroċċa. Fiha jiġi amministrat is-Sagament tal-Griżma tal-Morda. Janimaw it-Tiberija Familja.

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

Programm tal-Festa tal-Martirju tal-Appostlu Missierna San Pawl

It-Tnejn 27 ta' ġunju 2011

- 6.00pm** Quddiesa tal-Komunità Parrokkjali
- 6.30pm** Marċ mill-Banda Ċittadina Konti Ruġġieri fejn tallegra dawn it-toroq: Karmena Micallef, Hal Bajjada, St Agatha, San Katald, Triq bir-Riebu, Emanuele Vitale, Santa Rita, Pjazza tal-Parroċċa, fejn tilqa' l-hruġ tal-istatwa tal-Appostlu Missierna San Pawl. Wara l-Barka Sagrimentali, ikompli l-marċ sal-Każin San Pawl.
- 8.00pm** Hruġ tal-Istatwa tal-Appostlu Missierna San Pawl minn Niċċa. Tingħad il-Kurunella, jitkanta l-Innu Popolari u Barka Sagrimentali. Kaxxa Spanjola u hruq ta' Murgaletti.

It-Tlieta 28 ta' ġunju 2011

- 7.00pm** Quddiesa organizzata miż-Żgħażagh Rabtin Pawlini immexxija mill-Wisq Rev Kan Louis Suban Arċipriet. Il-Quddiesa ser issir fil-Pjazza tal-Parroċċa u animata mill-gruppi Tiberija Familja u Tiberija Youths.
- 8.30 pm** Serata Pawlina fuq iz-Zuntier tal-Parroċċa

L-Erbgħa 29 ta' ġunju 2011

L-Ewwel Jum tat-tridu

- 9.00 am** Translazzjoni solenni tar-relikwa ta' San Pietru u San Pawl mill-Katidral tal-Imdina ghall-Knisja Kollegġjata u Proto Parroċċa ta' San Pawl. Imexxi il-purċissjoni l-E.T Mons. Paul Cremona Arċisqof ta' Malta flimkien mal-Kapitlu Metropolitan, fejn jiġi milqugh mill-Arcipriet u l-Kapitlu tal-Kollegġjata.
- 6.00pm** Quddiesa kantata bl-ghasar bis-sehem tal-Kor Salve Pater Paule. Predikatur Wisq Rev Mons. Paul Carmel Vella. Wara tingħad il-kurunella, jitkanta l-innu tat-Tridu, l-innu tal-versi, ċelebrazzjoni Ewkaristika u Barka Sagrimentali.
- 8.00pm** Wara l-Barka jkun hemm hruq ta' murgaletti.

II-Ħamis 30 ta' ġunju 2011

It-Tieni Jum tat-Tridu

- 6.00pm** Quddiesa kantata bl-ghasar, bis-sehem tal-Kor Salve Pater Paule. Predikatur Wisq Rev Mons. Paul Carmel Vella. Wara tingħad il-kurunella, jitkanta l-innu tat-Tridu, l-innu tal-versi, ċelebrazzjoni Ewkaristika u Barka Sagrimentali
- 8.00pm** Wara l-Barka jkun hemm hruq ta' murgaletti.
- 8.30pm** Il-Banda Nicolò Isouard tal-Mosta tallegra bil-marċi u tghaddi minn dawn it-toroq: Mons. G. Depiro – Hobbejża – Bir ir-Riebu – Toni Farrugia- Pawlu Inguanez, Pierre Muscat, Bir ir-Riebu – Emanuele Vitale – Sta Rita – Pjazza tal-Parroċċa. Spettaklu ta' nar tal-ajru meta l-marċ ikun fi Triq Pawlu Inguanez. Hruq ta' Murgaletti u logħob tan-nar jinharqu waqt il-marċ.

II-Ġimgħa I ta' Lulju 2011

It-Tielet Jum tat-Tridu

- 6.00pm** Quddiesa kantata bl-ghasar, bis-sehem tal-Kor Salve Pater Paule. Predikatur Wisq Rev Mons. Paul Carmel Vella. Wara tinghad il-kurumella, jitkanta l-innu tat-Tridu, l-innu tal-versi, ċelebrazzjoni Ewkaristika u Barka Sagramentalsi
- 8.00 pm** Wara l-Barka jkun hemm hruq ta' martaletti.
- 8.30 pm** Programm mill-Banda Ċittadina Konti Ruġġieru fil-Pjazza tal-Parroċċa, imtella' mis-Soċjetà San Pawl - Banda konti Ruggieru u l-Kumitat Festi Esterni Corpus Domini u San Pawl.
Wara jsir marċ mill-istess Banda li jibda minn Triq il-Kbira, taht l-ark, sal-Pjazza fejn tittella' l-istatwa tal-Konti Ruġġieru.
- 10.15pm** Hruq ta' Murtali tal-beraq u tal-Kulur.
- 11.30pm** Hruq ta' logħob tan-nar tal-art

Is-Sibt 2 ta' Lulju 2011

Lejlet il-Festa

- 8.30am** Quddiesa kantata mmexxija mir-Rev.Kan Mons. Ĝwann Azzopardi bil-kant tad-Deum, bhala ringrażżjament lil Alla. Il-Kor Salve Pater Paule jmexxi l-kant.
Hruq ta' martaletti u Kaxxa Spanjola.
- 4.30pm** Quddiesa tal-Komunità Parrokkjali.
- 6.00pm** Quddiesa tal-Komunità Parrokkjali bis-sehem tal-Kor Salve Pater Paule.
- 7.00pm** Translazzjoni Solenni tar-Relikwija tal-Appostlu Missierna San Pawl immexxija minn P. Leslie Gatt OSA Pirjol, mill-Knisja ta' San Mark jghaddi minn dawn it-Toroq:- San Pawl – San Ġużepp – Santu Wistin – Saqqajja l-Kbira ghall-Pjazza tal-Parroċċa.
Għas-Solenni, Salve Regina, Ćelebrazzjoni Ewkaristika u Barka Sagramentalsi.
Hruq ta' Salut, Kaxxa Spanjola u martaletti jakkumpanjaw it-transulazzjoni.
- 9.00pm** Il-Banda Ċittadina u Popolari Konti Ruġġeru tallegra t-toroq; Cosmana Navarra, Pjazza San Frangisk, il-Kbira, San Pawl u l-Pjazza tal-Parroċċa.
Matul il-marċ, il-Banda tikkumpanja l-Istatwa ta' Missierna San Pawl li jintrafa fuq l-ispalla, u tassisti għat-ghajnejha fuq il-pedestall, bid-daqq tal-innijiet.
- 9.30pm** Spettaklu ta' logħob tan-nar tal-ajru.
- 11.00pm** Kaxxa nferinali tal-kulur .
- 11.30pm** Hruq ta' logħob tan-nar tal-art.

II-Hadd 3 ta' Lulju 2011

Jum il-Festa tal-Martirju tal-Appostlu Missierna San Pawl.

- 6.00am** Quddiesa tal-Komunità Parrokkjali.
- 7.30 am** Quddiesa ghall-fratelli u benefatturi Mejtin u Hajjin tal-festi.

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

- 9.00 am** Quddiesa Solenni ikkonċelebrata immexxija mir-Reverendissimu Kapitlu u l-Kleru tal-Parroċċa. Jinseg il-Paniġierku Patri Joseph Zahra O.P.
- 10.00 am** Il-Banda Konti Ruġġieru tallegra t-toroq: Virtù, Kullegg, Pjazza tal-Parroċċa, San Pawl u Triq il-Kbira sal-Każin San Pawl, fost il-briju u kant tal-innijiet mir-Rabtin Pawlini.
- 6.00pm** Quddiesa Kantata bl-Għasar bis-sehem tal-Kor Salve Pater Paule.
- 7.00pm** Il-Banda Nazzjonali La Vallette tibda ddoqq fuq il-planċier fejn tilqa' l-Hruġ. Wara il-Hruġ tal-Purċiżjoni, tagħmel marċ mill-Każin San Pawl sal-Pjazza tal-Parroċċa, fejn tilqa' d-dħul tal-Istatwa tal-Appostlu Missierna San Pawl.
- 7.00pm** Il-Banda San Pawl ta' Hal Safi tibda marċ, u tilqa' l-Istatwa ta' San Pawl fi Pjazza ta' San Bastjan. Il-Banda tkompli l-marċ tul-Triq il-Kullegġ, fejn terġa' tilqa' l-Proċessjoni. Wara l-Banda tkompli takkumpanja l-Purċiżjoni fejn iddoqq Inni jiet Pawlini.
- 7.15pm** Purċiżjoni bl-Istatwa Titulari tal-Appostlu Missierna San Pawl u r-Relikwa tad-Driegħ ta' San Pawl immexxija mill-Kan on George Spiteri fl-imkien mal-Kapitlu u l-kleru tal-Parroċċa mat-Toroq: Il-Kullegġ, San Bastjan, ġorġ Borg Olivier, Konti Ruġġieru, il-Kullegġ, Pjazza tal-Parroċċa, San Pawl, San Gużepp, Pjazza l-Isle Adam, Santu Wistin, Pjazza tas-Saqqajja, il-Kbira, San Pawl sal-Pjazza tal-Parroċċa. Jitkanta l-Innu lill-Appostlu Missierna San Pawl.
Wara nidħlu fil-Knisja biex nircievu l-Barka Sagrentali.
- Fl-ahħar jitkanta l-Innu Malti
- 7.15pm** Waqt il-hruġ tal-Istatwa, jinharaq salut, kaxxa infernali, baraxxi u wara martaletti jakkumpanjaw il-Purċiżjoni.
- 8.00pm** Hruq ta' logħob tan-nar tal-ajru minn taht is-Saqqajja.
- 9.00pm** Hruq ta' murtali tal-kulur.
- 10.15pm** Tinharaq Kaxxa infernali hekk kif l-Istatwa tal-Appostlu Missierna San Pawl tkun fil-Pjazza.

Is-Sibt 9 ta' Lulju 2011

- 6.00pm** Quddiesa u preżentazzjoni tat-trabi lil San Pawl. Janimaw it-Tiberija Youths.

It-Tnejn 11 ta' Lulju 2011

Dħul tal-Istatwa ta' San Pawl fin-Nicca

- 6.00pm** Quddiesa ta' radd il-hajr u wara d-dħul tal-Istatwa Titulari ta' San Pawl fin-Nicċa. Jieħdu sehem elementi mill-Banda Konti Ruġġieru u l-Kor Salve Pater Paule.
- 8.00pm** BBQ fuq iz-zuntier tal-Parroċċa b'risq il-Festi Esterni.

Festa ta' Corpus: Il-Mužika tkun tas-Surmast Carlo Diacono u titmexxa mill-W.R. Mons Ģwann Galea surmast tal-Kappella Diacono

Festa ta' San Pawl: Il-Mužika tat-Tridu tas-Surmast Vincenzo Ciappara u titmexxa mis-Sur Carmel Borg.

Il-Mužika ta' lejlet u nhar il-Festa tkun tas-Surmast Carlo Diacono U titmexxa mill-W.R. Ĝwann Galea. Jieħdu sehem il-kor Salve Pater Paule u elementi mill-Banda Konti Ruġġieru. **In-nar kollu dak tal-ajru u dak tal-art għie maħdum mid-dilettanti tan-nar Rabtin Pawlini, ġewwa l-kamra tan-nar 'San Pawl'.**

Żgħażagħ Rabtin Pawlini 2011

1954... Ghaddew 57 sena mit-twaqqif tal-Kummissjoni tagħna u llum fis-sena 2011 nistgħu nghidu li l-hidma ta' dan il-grupp kibret b'tali mod li jagħmilha wahda mill-ghaqdiet stabbiliti fl-organizzazjoni tal-festi.

F'57 sena ta' storja din il-kummissjoni, din tista' titqies bħal l-ewwel għaqda taż-Żgħażagħ imwaqfa fi hdan il-festi Maltin, ghada taqdi d-dmirijiet li għalihom ġiet imwaqfa. Jekk wieħed iżur is-sit elettroniku ġdid tagħna jkun jista jara ritratti li jmorru lura għall-ewwel kummissjonijiet u li juru kif għalkemm dejjem tpogġew proġetti kbar f'rīgħ din il-kummissjoni qatt ma naqset il-hidma fl-organizzazzjoni tal-briju waqt il-marċi; dak iż-żmien bil-marċi venezjan u llum 'il-ġurnata b'sorprizi sbieħ li huma intiżi sabiex filwaqt li jkabbru l-lat-ċelebrattiv tal-festi, kif wieħed issib f'kull festa ohra organizzata mill-poplu Mediterran, jaġtu lok biex iż-żgħażagh joħorgu l-kapaċitajiet u l-arti li jafu jesprimu.

Il-kummissjoni tagħna reġgħet ġiet mgħedda matul din l-ahhar sena hekk kif intgħażel kumitat ġdid ta' 9 membri kif ġej: Christian Galea – Cermen, Sean Abela – Segretarju, Victor Vassallo – Vici Ċermen, Neil Azzopardi – Ass. Segretarju, Rachel Mifsud – Kaxxiera, Michael D'Emanuele – Marketing Manager, Glenn Sammut – Koordinatur tal-Attivitajiet, Letizia Borg – Memorabilia Manager u Norbert Ingaunez – Store Keeper.

U l-hidma ma qatħġet xejn. Hekk kif ghaddiet il-festa u l-armar kollu rega tqiegħed gewwa l-mahzen bdiet hidma sfiqa ma taqta xejn l-ewwel bl-

attivitajiet sajf bħall-ħarġa għal-Għawdex, is-Safra għall-Awstrija u l-Logħob Għal Kulhadd; attivita li qiegħda dejjem tkompli żżid l-popolaritātagħha min sena ghall-ohra. U wara li ghadda s-Sajf bdejna mill-ewwel nahdmu fuq l-attivitajiet tal-Milied. Żmien impenjattiv hafna li matulu nohorgu l-kalendariju, intellghu lotterija kbira u narmaw it-toroq tar-Rabat u tal-Imtarfa. Din is-sena komplejnejha żidna

Suppliers of High Quality
Concrete & Bricks

Thaq Burmarrad, Nasar NOR 6345, Malta. T: 21430744, 21377399. F: 21437111. E: mail@vassalloconcrete.com
W: www.vassalloconcrete.com

ma' din il-hidma bil-bejgh tal-qagħaq tal-ghasel, il-wirja tal-presepji, u l-gathering ġewwa l-Kažin, l-harġa ghall-Presepju Haj t'Għajnsielem u b'mod partikolari billi tellajna l-aktività kbira Milied Rabtin li kienet ta' suċċess kbir. Mas-sena l-ġdidha bdiet hidma ohra bil-bejgh tal-biskuttini, prinjalata u qagħaq tal-Appostli, numru ta' ikliet organizzati mal-Kumitat Festi Esterni, harġa kulturali ġewwa l-Birgu u Maratoni tal-Liedna. Bhal kull sena ukoll ikkordinajna l-Purċissjoni tal-Irxoxt.

Bhalma wieħed jista' jinnota l-aktivitajiet organizzati huma varjati bhal dawk ta' natura finanzjarja biex jingabru l-fondi għall-progett tat-trofej li issa wasal fi stadju avvanzat hafna, ohrajn ta' natura kulturali sabiex nedukaw lill-membri tagħna u anki dawk immirati lejn iż-żgħaż-żejt sabiex bhal ma dejjem sar f'dawn l-ahhar 57 sena nkomplu nkabbru c-ċirklu ta' Pawlini dilettanti tal-festi tagħna.

U hekk wasalna għal festa ohra li bħal kull sena fiha ser inkunu qeqhdin nagħtu s-sehem attiv tagħna. Il-Proġett tat-trofej tal-Pjazza issa miexi ġmielu. Taħt id-direzzjoni tad-disinjatur ta' din

l-opra tal-arti ġidida, Alfredo Mangion, issa tlesta x-xogħol kollu ta' carpenterija li kien qed jinhad dem għand Queen's Furniture. Renzo Gauci, l-iskultur ukoll mexa ġmielu biex issa għadna l-biċċa kbira tal-iskultura lesta u b'hekk is-sena d-dieħla nkunu nistgħu nahsbu fl-ahħar irtokki bhaż-żeebgħha u anki l-bnadar.

Bħall-kull sena ser inkunu qed nieħdu ħsieb il-Quddiesa ta' Jum iż-Żgħażaq, il-flokkijiet ġoddha u ovjament anki l-briju waqt il-marċi fejn għal darb' ohra qed nippreparaw sorpriżi sbieħ għall-bosta marċi tagħna.

Ma jistax jonqos li nwasslu r-ringrażżjamenti tagħna lill-membri kollha tal-Kummissjoni r-ringrażżjamenti tagħna lill-membri kollha tal-Kummissjoni lill-isponsors kollha li jgħinuna matul is-sena kollha, lill-Kumitat Festi Esterni, Kažin San Pawl, L-Arċipriet l-Kapitlu u l-Kleru u fl-ahħar iż-żda mhux l-inqas lil dawk kollha li nsibu warajna f'kull attività li norganizzaw matul is-sena u l-mingħajr l-ghajnejha tagħhom il-Proġett tat-Trofej, il-briju u kull attività ohra ma jkunx possibbi li jsiru.

Nawguraw il-Festa t-Tajba lir-Rabtin Kollha.

Santa Lucia
Est. 1975
Cafeteria ~ Pasticceria ~ Dolceria

Looking forward to delighting you even more with the genuine flavours of our products and other gift items. We are glad to present you with our speciality shop in Main Street, Rabat.

Here you can taste our artisan confectionery, along with the finest handmade pralines, local souvenirs gourmands, wines and liquors.

Opening Hours
Monday Closed
Tue - Sat : 9:00am - 7:00pm
Sun : 8:00am - 1:00pm
39, Main Street Rabat
Web: www.santaluiciacafe.com
Email: Info@santaluiciacafe.com
Tel: 21 45 18 52

Ta Sura Restaurant
Bar & Cafetaria

**25, Main Street,
Rabat**

TELEPHONE
2701 6822
MOBILE
9940 8461

KVH
COMPUTERS & STATIONERY

Address:
Vjal il-Haddiem,
Rabat Malta
Tel: 21456450
Mob: 79728339

www.kvhcomputers.com
admin@kvhcomputers.com

LEPTO
the notebook company

**COMPUTER
SALES
& REPAIRS**

JET TEC
ink for your printer

RABAT
MDINA
THE TRADITIONAL MEDITERRANEAN
PAULINE PERINEL

**Skopri r-Rabat u
l-madwar permezz
taż-żewġ kotba RABAT**

Dawn il-kotba, mimlijin ritratti kkuluriti u informazzjoni unika dwar ir-Rabat, l-Imdina, l-Imtarfa, Had-Dingli u l-Buskett jinstabu għall-bejgh għand il-hwienet ewlenin

It-Tieni ktieb €18

Djarju tas-Socjetà San Pawl Banda Konti Ruġgieru 2009-2010

Raymond M Camilleri - Segretarju

F'dawn il-paġni ser inkunu qed nagħtu harsa hafifa lejn xi attivitajiet partikolari li nżammu mis-Socjetà San Pawl Banda Konti Ruġgieru matul is-sena bejn Mejju 2009 sa April 2010. Żgur li dawn il-paġni juru Socjetà attiva u impenjata fil-ħajja soċjo-kulturali tar-Rabat.

Fis-sena tas-Socjetà San Pawl, ix-xahar ta' Mejju huwa kkaratterizzat mill-Festa f'gieh il-Madonna tal-Parir it-Tajjeb. Il-quddiesa solenni tal-Festa għiet ikkonċelebrata mir-Rev Mario Scerri, li kien qed ukoll ifakk il-50 anniversarju mill-ordinazzjoni sacerdotali tiegħu. Din il-quddiesa, bhal snin ohra, kienet animata mill-kor tat-tfal tal-MUSEUM tar-Rabat bis-sehem ta' element mill-Banda Konti Ruġgieru.

Tajjeb li nsemmu wkoll li f'din l-okkażjoni saru wkoll diversi preżentazzjonijiet lill-kappella tas-Socjetà fosthom il-pjaneta li ntużat fil-quddiesa nazzjonali fl-okkażjoni taż-żjara tal-Papa Benedittu XVI f'Malta mill-istess Rev Scerri, statwa tal-appostlu San Pawl xogħoll-iskulturnazzjonali Anton Agius, mis-Sinjura Marie Louise Agius u s-Salib Pettorali tal-Arcipriet tal-Parroċċa tar-Rabat il-Mons Pawl Attard, mill-familja Attard.

L-attivitajiet principali matul ix-xahar ta' Ĝunju mingħajr ebda dubju huma karatterizzati mis-sehem tal-Banda Konti Ruġgieru fil-festi principali tal-Parroċċa tar-Rabat, dawk ta' Corpus Domini. Servizz lill-komunità parrokkjali Rabtija li l-Banda Konti Ruġgieru ilha toffri kull sena sa mit-twaqqif tagħha. Sabiex ukoll jitfakk il-1950 anniversarju mill-miġja fostna tal-Appostlu Missierna San Pawl, is-Socjetà San Pawl hasbet sabiex torganizza Akkademja Mužik-

Letterarja fil-Kolleġġjata ta' San Pawl bit-tema ta' 1950 Sena ta' Evangelizzazzjoni. Dan ghaliex propriju meta kien f'Malta u fir-Rabat, nemmnu li l-Appostlu tal-Ġnus xandar it-tagħlim ta' Sidna Gesù Kristu lil Missirijietna u fil-Grotta waqqaf l-ewwel komunità nisranija f'Malta. Fi kliem iehor waqqaf il-Knisja f'Malta. B'din l-akkademja, is-Socjetà San Pawl riedet għalhekk tfakkar dan l-avveniment importanti fl-istorja tar-Rabat u pajjiżna u kif ukoll tenfasizza r-rabta intrinsika bejn il-festi li ahna r-Rabtin niċċelebraw – dawk ta' Corpus Domini u San Pawl. Din l-akkademja nżammet nhar 1-1 ta' Ĝunju taht il-Patroċinju tal-W R. Mons. Philip Calleja, Arċidjaknu tal-Kapitlu tal-Katidral. Fiha l-Banda Konti Ruġgieru esegwiet diversi siltiet ta' mužika sagra, xogħlijiet ta' kompożituri Maltin bhal Antonio Nani, Carlo Diacono u Vincenzo Ciappara.

Ix-xahar ta' Lulju jara l-impenn tal-Banda Konti Ruġgieru fil-Festi Titulari f'gieh il-martirju tal-Appostlu Missierna San Pawl. Żgur li fost

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

dawn is-servizzi l-aktar li jispikka huwa l-Programm Mużikali li l-Banda tesegwixxi fil-Pjazza tal-Parroċċa nhar l-ahħar tat-tridu. Dan il-Kunċert fakkuk ukoll l-gheluq tal-Festi li fakkru l-1950 anniversarju mit-twaqqif tal-Parroċċa tar-Rabat, u għalhekk inżamm taht il-patroċinju tal-W.R. Kan Louis Suban, Arċipriet tal-Parroċċa tar-Rabat. Tajjeb li nsemmu wkoll li matul dan il-kunċert is-Soċjetà San Pawl irringrazzjat lill-Bandist is-Sur Francis Farrugia li f'din is-sena ghalaq 50 sena jagħti servizz kontinwu lill-Banda Konti Ruggieru. Giet ukoll rikonoxxuta il-hidma kontinwa tas-Sur Laurence Cefai fi ħdan is-Soċjetà bil-hatra tiegħu bhala Membru Onorarju tas-Soċjetà; filwaqt li l-Maġġur D'Anastasi ġie wkoll mahtur Bandist Onorarju tal-Banda Konti Ruggieru. Il-Maġġur D'Anastasi huwa l-aktar bandist anzjan tal-Banda Konti Ruggieru fejn sahansitra ha t-tagħlim mužikali tiegħu taħt is-Surmast Giuseppe Vitaliti.

Matul ix-xahar t'Awwissu insibu s-sehem tal-Banda Konti Ruggieru f'diversi festi titulari fi bliest u rħula barra mir-Rabat, kif ukoll l-organizzazzjoni ta' diversi attivitajiet ta' ġbir ta' fondi bhal ikliet u BBQ's. Tajjeb għalhekk li hawnhekk wieħed isemmi l-hidma importanti tal-kaxxiera u l-persuni li jghinuha fl-organizzazzjoni ta' dawn l-attivitajiet; u dan ghaliex mingħajr il-hidma tagħhom sabiex jingabru l-fondi neċċesarji, hafna drabi minn wara l-kwinti, ma jkunx possibbli li jiġu organizzati d-diversi attivitajiet ohra tas-Soċjetà.

Fil-kalendaru tas-Soċjetà x-xahar ta' Settembru huwa marbut mas-sehem tal-Banda Konti Ruggieru fil-festi tal-kappelli ta' madwar ir-Rabat bhal dawk tal-Vitorja fl-Imtaħleb u ta' Santa Katerina fil-kappella tad-Dahla. Din is-sena wkoll il-banda tat is-sehem tagħha ghall-ewwel darba fiċ-ċelebrazzjoni Marjana li tinzamm fil-Kappella ddedikata lill-Madonna li tinsab f'Tal-Virtù. Is-Soċjetà San Pawl tixtieq għalhekk tirringrazzja lis-Sur Charles Mangion u s-Sinjura tiegħu tal-invitt tagħhom sabiex il-Banda Konti Ruggieru tagħti s-sehem tagħha f'din iċ-ċelebrazzjoni. Wara s-sehem tal-Banda f'din iċ-ċelebrazzjoni nżamm ukoll get-together għall-bandisti fil-grounds ta' madwar din il-kappella.

Settembru wkoll ra l-Banda Konti Ruggieru ttella' l-Kunċert ta' Jum ir-Rabat, organizzat mill-Kunsill Lokali tar-Rabat. It-tema li ntaghżlet għal-dan il-kunċert kienet tiffoka fuq it-tliet assedji li

garrab pajjiżna. L-ewwel assedju fuq il-Belt tal-Imdina, li t-tradizzjoni trid li San Pawl riekeb fuq żiemel abjad salva l-Maltin billi keċċa l-invażur; kien rappreżentat mil-Overture mill-Oratorio ‘Paulus’ ta’ Felix Mendellsohn. L-arrangament ghall-banda ta' din l-Overture sar espressament ghall-Banda Konti Ruggieru mis-Surmast Ronnie Debattista. L-Assedju l-Kbir kien rappreżentat mill-mutett Congregati Sunt Inimici Nostri tal-kompożiżur Spanjol Fernando de las Infantas. Dan il-mutett ġie kompost propriu fl-1565 sabiex ifakkar ir-rebha ta' Malta u l-arrangament orkestrali tiegħu ġie ppreżentat lil Banda Konti Ruggieru mill-Mons Gwann Azzopardi. L-arrangament bandistiku sar mis-Surmast James Chappell. L-assedju ta' matul it-tieni gwerra dinjija kien rappreżentat mis-silta ta' Vincenzo Ciappara – Elegy, The Gallant Defenders of Malta; komposta mill-istess Ciappara ftit ġimħat wara l-kapitulazzjoni tal-Italja. Fil-ftuh ta' dan il-kunċert il-Banda esegwiet il-Marcia Sinfonica ‘Sempre Forti’ ta’ Giuseppe Vitaliti; filwaqt li l-gheluq tal-Kunċert ra interpretazzjoni mill-aqwa tal-‘Malta Suite’, kompożizzjoni tal-Prof Charles Camilleri b’arrangament ghall-Banda tas-Surmast Victor Zammit.

Matul ix-xahar ta' Ottubru il-Banda Konti Ruġġieru tieħu sehem fil-festa ghaziza u devota tal-Madonna tas-Sahha, cċelebrata fis-Santwarju ddedikat lill-istess Madonna fir-Rabat.

Fl-ewwel Hadd tax-xahar ta' Novembru is-Socjetà San Pawl tfakkar il-membri u l-bandisti mejtin b'quddiesa fil-kappella taċ-Ċimiterju ta' Santa Margerita gewwa r-Rabat. Wara din il-quddiesa, id-Direttur Spiritwali tas-Socjetà il-Kan Carmelo Cefai ibierek l-oqbra tas-Socjetà u wkoll dawk ta' ex-Presidenti midfuna f'dan iċ-Ċimiterju.

Ix-xaharta Dicembru mbagħad ikunkaratterizzat bid-diversi attivitajiet marbuta mal-festi tal-Milied. B'mod partikolari wieħed jista' jsemmi d-diversi servizzi li l-Banda Konti Ruġġieru tagħmel fi djar tal-anzjani taqsam magħhom ukoll il-ferħ ta' dawn il-granet. Ĝurnata ohra importanti fil-kalendarju tas-Socjetà hija l-maratona ta' 12 il-siegha snooker li tigi organizzata b'risq il-Kampanja tal-Istrina.

Mil-lat amministrattiv, is-Seduta Ġenerali tas-Socjetà inżammet matul ix-xahar ta' Jannar fejn wara li ġew pprezentati u diskussi r-rapporti amministrattivi u finanzjarji bdew il-preparamenti ghall-hatra ta' kumitat ġdid tas-Socjetà. Il-Kumitat il-ġdid, imbagħad, inħatar fix-xahar ta' Frar. Għassentejn li ġejjin, għalhekk id-direzzjoni tas-Socjetà San Pawl hija fdata f'idejn dawn il-persuni:

President: Is-Sur Manuel Sapiano

Viċi-President: Is-Sur Joseph M Azzopardi

Segretarju: Is-Sur Raymond M Camilleri

Asst-Segretarju: Is-Sur Victor Vella

Kaxxiera: Is-Sra Doris Coleiro

Asst-Kaxxier: Is-Sur Antoine Borg

Direttur Generali: Is-Sur Louis Borg

Membri: Is-Sinjuri Joseph Borg, Brian Giordmaina, Glenn Micallef, Joseph Farrugia, Charles Cutajar.

Ix-xahar ta' Frar jara wkoll is-sehem tal-Banda Konti Ruġġieru fil-Festi f'ġieh San Pawl Nawfragu cċelebrati fil-Belt Valletta.

Matul ix-xahar ta' Marzu ġiet fi tmiema l-Kompetizzjoni tas-Snooker tas-Socjetà San Pawl bil-finali tintlagħab nhar il-Ġimħa 25 ta' Marzu. Ir-rebbieħ ta' din il-kompetizzjoni kien is-Sur Gary Carr, li fil-finali rebah lis-Sur Carmelo Bonnici. Fil-finali tal-kompetizzjoni taż-żgħar is-Sur Joshua Muscat rebah lis-Sur Christian Muscat. It-trofejiet lir-rebbieha ġew ipprezentati mis-Sindku tar-Rabat is-Sur Alexander Craus. Ringrazzjament imur ukoll lil Ristorante Cosmana Navarra tar-Rabat, li sponsorja din il-kompetizzjoni.

Ix-xahar t'April kien ikaratterizzat miċ-ċelebrazzjonijiet tal-Ġimħa Mqaddsa. Il-Hadd, 17 t'April il-Banda Konti Ruġġieru żammet Akademja Mużiko-Letterarja fil-Knisja ta' San Franġisk taħt il-patroċinju tal-Onor Ministru Joseph Cassar. Wara din l-Akkademja nzamm il-ftuh ta' Wirja dwar il-Ġimħa Mqaddsa fis-Sala tal-Każin. Tajjeb li nsemmu li fl-istess sala, nhar Hamis ix-Xirku u l-Ġimħa l-Kbira nżammet ukoll rappreżentazzjoni tal-ġraja tal-Getsemani.

Matul dan ix-xahar il-Banda Konti Ruġġieru kienet ukoll impenjata fil-Purċissjoni tal-Ġimħa l-Kbira li toħroġ mill-Bażılıka ta' San ġorg gewwa r-Rabat Ghawdex, fejn din is-sena l-Banda esegwit sett ta' marċi funebri komposti mis-Surmast Direttur tagħha, il-Prof. Joseph Vella. Nhar Hadd il-Għid, il-Banda żammet ukoll l-impenn tagħha fil-Proċessjoni bl-istawa ta' Kristu Rxoxt li toħroġ mill-Knisja Kollegġjata ta' San Pawl tar-Rabat, sehem iehor li l-Banda Konti Ruġġieru ilha tagħti sa mill-ewwel snin tat-twaqqif tagħha.

Tajjeb però li fl-gheluq ta' dan l-artiklu nienfasizza li l-akbar hidma tas-Socjetà San Pawl hija diretta lejn it-tagħlim tal-mużika; li fl-ahhar mill-ahhar huwa l-ghan ewljeni li għaliex din is-Socjetà twaqqfet. Dan isir permezz ta' lezzjonijiet nhar ta' Ĝimħa u nhar ta' Sibt u kif ukoll kunċerti ohra matul il-ġimħa tul is-sena kollha. Nixtieq għalhekk nieħu din l-opportunità sabiex f'dawn il-jiem tal-festi nheġġeg lil kull min jixtieq jitħallek il-mużika jew jħallek il-mużika lit-tfal tiegħu sabiex juža s-servizzi li s-Socjetà San Pawl toffri. Nappella lil min hu nteressat sabiex isaqsi għal aktar dettalji lill-Membri tal-Kumitat tas-Socjetà.

Grazzi, u l-Festi t-Tajba lir-Rabtin kollha.

TA' ĠULINU

Furniture • Fridges • Cookers
Presents • Pans • Household Goods
Arloggi tal-Lira

8, St. Joseph Street,
Rabat
Tel: 2145 4379 / 2145 6049
Mob: 99452868

Herbs, Spices, Ground Coffee & Health Food

73, St Rita Street, Rabat (Parish Square) Tel: 2145 3493

Photocopy
Service
Booksellers,
Toys

BOOKWorm
STATIONERS &
NEWSAGENT

Main Street, Rabat
RBT 12, Malta
Tel: 2145 4570
Fax: 2145 4569
Mob: 9949 9457

Silver Lace Jewellers

*Jispecjalizzaw fil-Filugranu, 18ct, 9ct,
Deheb Abjad u għażla kbira ta' Fidda*

40, Triq San Pawl, Rabat Tel/Fax: 2145 3083 Mob: 9944 3505, 9982 9507

Gun & Cycle Supplier

53, 60 St. Publius Street, Rabat RBT 1471, Malta
Tel: +356 2145 4242 Fax: +356 2145 5846

*Stockist of: Sporting fire arms, pistols, rifles,
ammunition, fishing equipment, all types of
bicycles, TVs, car accessories
and accepts all kinds of repairs.*

Prop. Joe Micallef e-mail: guncycle@gmail.com

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

Slais Company Ltd.

FRESH & FROZEN FOODS
IMPORTERS OF FROZEN MEATS

St Catherine Street, Rabat - Malta

Tel: 2145 4583

Cold Stores:

Albert Town Marsa

Tel: 2123 4764 / 2123 3530

Dingli Self Service

Tel: 2145 6879

*Fruit & Vegetables,
Vast Variety of Food,
Spirits, Toiletries,
Stationery, etc.*

Dingli Road, Rabat.

*Food, Fruit & Vegetable Hawker
Mdina*

Now that the summer heat is on, protect your furniture from

WOODWORM ATTACK

WITH

PERMETAR

A do-it -yourself
treatment that will:

- ▲ NOT damage gilded furniture
- ▲ NOT alter the wood properties
- ▲ NOT irritate or harm humans or the environment
- ▲ NOT emit harmful vapours
- ▲ BE biologically highly effective

Available as liquid, wax or injection spray.

Exclusively
from:

E. THEUMA & COMPANY LTD.

"Theuma House", 302, St. Paul Street, Valletta VLT 1213, MALTA
Tel +356 21 236605 / 21 234075 Fax: +356 21 244201
info@etheuma.com www.etheuma.com

Marċi Ġodda

mill-Banda Konti Ruġġieru

għas-snin 2010/2011

Din is-sena il-Banda Konti Ruġġieru qed tniedi sett ta' marċi brijuži għall-Festi ta' Corpus Domini u l-Martirju tal-Appostlu Missierna San Pawl. Is-sett ta' marċi li l-Banda Konti Ruġġieru qed tippreżenta huma:

'Ir-Rabat ta' San Pawl'	Prof. Joseph Vella
B'tifkira taż-żjara tal-Q. T. il-Papa Benedittu XVI	
fil-Proto Parroċċa tar-Rabat	
Centenary Bells	James Chappell
Aigle d'Or	Vincenzo Ciappara
Lights of Naples	Jospeh Azzopardi
Ikejjen	Prof. Joseph Vella
Tal-Ajkla	Carmel Borg
Fete Nationale	Vincenzo Ciappara
El Ninio	Joseph Azzopardi
Sardar's Song	Prof. Joseph Vella
VicAnth	Ronnie Debattista
Golder Rose	Vincenzo Ciappara
Vesuvio	Joseph Azzopardi

Dawn il-marċi ġew ukoll rikordjati fuq CD,
li jista' jinkiseb mill-Każin San Pawl.

Aktar dettalji jistgħu ukoll jinkisbu minn fuq l-email: info@countrogerband.com

Accounts Private Tuition

**Ordinary Level
Intermediate Level
Advanced Level
Others**

Individual Attention
Small groups
Course Notes provided

F. Cassar B. Accty (hons), AIA
Mob No. 7909 2845 Email: rassacf@onvol.net

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

II-Mużew Wignacourt 2010-2011

Mons. ġwann Azzopardi

Żewġ Proġetti Mwettqa

F'dawn l-ahhar snin il-Mużew iddedika l-hidma tieghu għal żewġ proġetti kbar: L-ewwel proġett (dak tas-sena Pawlina) kien li nirripristinaw il-Binja tal-Kullegg fl-istat originali tagħha, jīgħifieri li nghaqqu mill-ġdid il-Kunvent (li jinfed ukoll mal-Grotta) mad-dar tar-Rettur. It-tieni proġett (dak tal-anniversarju tan-Nawfraqju) kien li noholqu struttura xierqa u b'sahħithha ghall-futur tal-Mużew għat-tletin sena li ġejjin.

Bl-ghajnunat Allal-imbierek u kollaborazzjoni serja u twila bejn l-Arcipriet u l-Kapitlu, il-Kurja tal-Arcisqof, is-Socjetà tal-Mużew fergħa Nisa, u intraprendituri privati, wasalna biex nikkonkludu dawn iż-żewġ proġetti.

Id-dar tar-Rettur, magħrufa fid-dokumenti bhala l-Quarto Rettorale, kienet dejjem maħsuba biex tifforma parti mill-Kunvent innifsu, illum il-Mużew. Ghalkemm għandha wkoll bieb ghaliha minn Triq il-Katakombi, minn ġewwa għandha tlett aċċessi għall-Kunvent, li għandu wkoll passaġġ taht l-art għall-Grotta. Grotta, Kunvent u Dar tar-Rettur kieni jiffurmaw kumpless wieħed u l-proġett kien li dawn jerġgħu jingħaqdu.

Biez dan isehħi kien meħtieg li tinsab alternattiva għat-tagħlim tad-duttrina li kien ilu snin isir fid-Dar tar-Rettur, u li din meta titbattal tibda' tintuża bhala sede tal-Arkivji u l-Librerija rikka tal-Mużew, miftuhin għar-riċerkaturi.

Instabel soluzzjoni prattika billi jien offrejt li nċedi d-dar personali tieghi ma' post iehor aċċettabli għal tal-Mużew u f'parti mid-dar tar-Rettur niġi nghaddi hawn il-bqija ta' hajti waqt li fil-parti l-ohra jitqiegħdu l-Arkivju u l-Librerija. Id-digriet ta' dan il-kompromess, b'titolu ta' *accomodatum*, gie awtorizzat b'digriet uffiċċiali tal-Kurja u ffirmat nhar it-28 ta' Lulju 2010.¹

Kien meħtieg xkaffar ġdid u kompatt għall-arkivji u l-Librerija, u hawn il-Providenza hasbililna wkoll għal benefattur. Fl-20 ta' Ġunju 2010 wasal Malta minn Padova il-container *Carola* mgħobbi bi tmien pakki ta' xkaffar mobbli (*compact shelving*) tal-metall galvanizzat li flimkien jiżu 5000 kilo. Nhar it-22 ta' Ġunju waslu Malta żewġ teknici tad-Ditta Franceschin ta' Padova u l-ghada stess bdew ihottu l-container u jarmaw l-ixkaffar. Qabel ma sar dan, b'ordni tal-perit konna digħi saħħahna bi

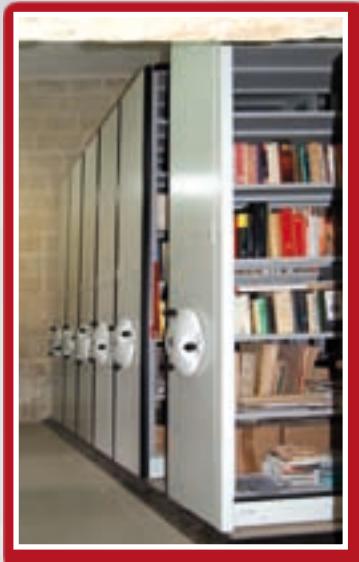
travi tal-ħadid is-soqfa taż-żewġ kmamar ta' taħt biex ikunu jifilhu l-ixkaffar u l-kotba. Ix-xogħol ha madwar 15-il ġurnata. L-ispejjjes kollha tal-ixkaffar, it-trasport, il-vjaġġi u l-paga tat-teknici kienu kollha rigal lill-Mużew tal-E.T. Dr Silvano Pedrollo, ex-ambaxxatur tal-Ordni ta' San ġwann ghall-Malta. Nirringrazzjaw minn qalbna. Il-komplikazzjonijiet tad-dwana kieni konsiderevoli iż-żda bil-paċċenzja gew superati.

It-tieni biċċa xogħol iebsa kienet l-ippakkjar f'kaxxi, it-trasferiment u l-ippustjar b'mod sistemat fl-ixkaffar il-ġdid tal-bosta manoiskritti u kotba li kieni mferrxin f'hames kmamar tal-Mużew. Sibna ghajjnuna mis-sur Neville Agius li rregalalna 150 kaxxa għall-ippakkjar, waqt li s-Sur Anthony Fsadni, rabti bhalna li joqghod San ġwann, bħal dejjem offra s-sehem ġeneruż u volontarju tieghu biex dawn jiġu sistemati kif jixraq halli l-kotba jkunu jistgħu jiġi konsultati bla hafna diffikultà. B'hekk intemm l-operat tal-ewwel proġett.

Niġu issa għat-tieni proġett: Nibnu futur solidu għall-Mużew, halli jkompli jiġi žviluppat.

Kulhadd japprezza kemm hu sabih il-Kullegg, bl-arkitettura tieghu, bil-ġonna kbar, bit-teżori artistici li jippossejdi u bil-katakombijiet u xelters vasti (50 kamra) li fis. Kulhadd jaġi ukoll kemm digħi sar xogħol u restawri f'dawn l-ahhar snin bi spiżza konsiderevoli permezz ta' sponsorships u donazzjonijiet (persjani, travi, tiswijiet, ecc). Iż-żda kulhadd jifhem ukoll li dan il-monument għad jehtieġli spiżza kbira hafna biex il-bini u l-kontenut rikk tieghu kollu jiġi restawrat, miżum u mmexxi kif jixraq.

Il-Parroċċa wahedha m'għandiex il-mezzi u potenzjalità biex twettaq dan il-proġett. Minn

Xkaffar Mobbli, mogħiġi mill-Ecc. T.
Dr Silvano Pedrollo, li kien ambaxxatur f'Malta

hawn harget l-idea li nieħdu b'ejempju dak li ġara b'tant succcess fil-Konkatidral ta' San Ĝwann u fl-Imdina (fil-Katidral u fil-Kunvent tal-Karmelitani) u nfittxu **Private-church partnership**. Dan ikun ikopri l-kompless kollu tal-Mużew flimkien mal-istess Grotta ta' San Pawl, u l-ġonna tal-Kulleġġ, għal numru determinat ta' snin.

Kienu meħtieġa sentejn ta' negozjati bejn il-Parroċċa, l-uffiċċju tal-amministrazzjoni tal-kurja inkluż l-avukat, u kumpanija privata li ġgib l-isem ta' ‘Wignacourt Investments Ltd’. Wasalna ghall-25 ta’ Marzu 2011. Dakinhar fil-Kurja tal-Arcisqof il-Furjana gie ffirmat ftehim doppu, wieħed imsejjah ‘management agreement’ u l-iehor ‘lease agreement’ li jkopru sa Diċembru tas-sena 2042, jigifieri sentejn ta’ xogħol kbir ta’ manutensjoni u restawri u tletin sena ta’ tmexxija b’kollaborazzjoni shiha bejn il-Kumpanija u l-Kolleġġjata ta’ San Pawl. Il-ftehim ried jinkludi inventarju fotografiku u deskrittiv li jamonta għal mijiet ta’ paġni u li jiddokumenta l-oġġetti kollha mobbli li għandu l-Mużew sal-lum Hu b’hekk mahsub li l-Mużew sejkollu sehem assigurat fil-kamp turistiku u kulturali ta’ pajjiżna għat-tletin sena li ġejjin.

Xogħlijiet ta’ manutensjoni u rijabilitazzjoni (2010-2011)

- * Fil-fabrika tal-Kulleġġ sar xogħol ta’ manutensjoni tant meħtieġ fil-koppla tal-Kappella kif ukoll issewwew is-soqfa qodma tal-injam.
- * Ġew kurati tajjeb iż-żewġ ġonna tal-Kulleġġ u saret kannizzata gdida fil-ġnien tar-rettur.
- * Sar tindif jew restawr f’dawn il-kwadri: S. Eligju, il-Kurċifiss u d-Duluri tal-Kappella, is-Sagra Familja u l-Mewt ta’ San Ĝużepp. Qed nistennew li jaslu restawrati minn Firenze iż-żewġ kwadri tal-Gran Mastru Aloph de Wignacourt u dak tal-Madonna (Galatophousa jew Maria Lactans).
- * Ġew imnaddfa wkoll dawn il-mobbli: il-katafalk u l-gandli funebri, il-portantina tas-Sagament u l-ventaltar tal-ġild.
- * Saret struttura gdida tal-hadid biex jitgawda ahjar il-fonti medjevali bl-emblemi ta’ San Pawl.

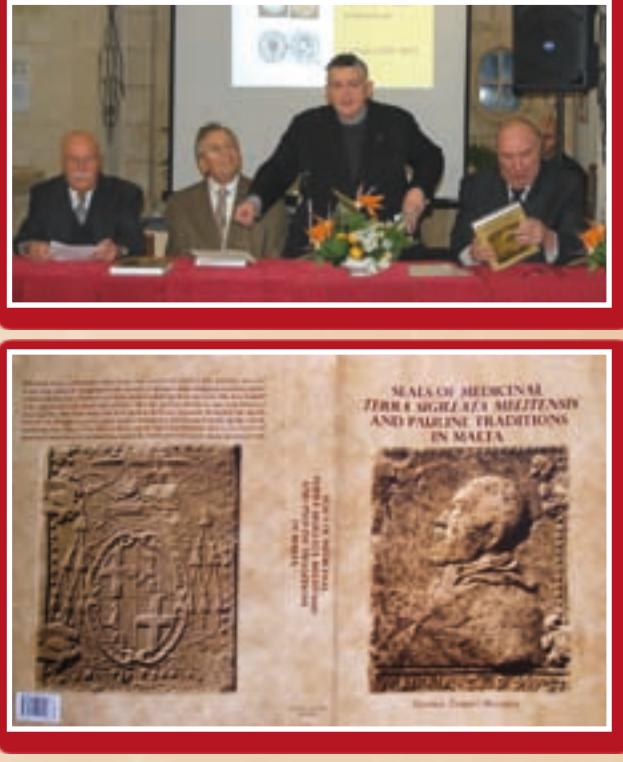
Titjib fil-Mużew

- * Giet sistemata kamra gdida b’dawn il-mobbli ekkležjastiċi: pulptu, żewġ konfessjonarji, niċċa, u “Barabba” ghall-Ġimħa l-Kbira.
- * Fis-sottopassagg li jagħti ghall-Grotta gew sistemati 4 ritratti immuntati f’kaxxi bid-dawl minn wara, li juru tikfiriet tal-Papiet Pawlu VI, Ĝwann Pawl II, u Benediċċu XVI b’konnessjoni mal-Grotta ta’ San Pawl.

- * Go vetrina kbira fis-sular t’isfel gew preżentati:
 - a) is-sigġu li qagħad fuqu l-Papa Benediċċu meta ndirizza l-poplu ta’ Malta mill-Pjazza tal-Parroċċa; b) il-kaxxa miksija bil-ġilt abjad li fiha nġab il-lampier tal-fidda li l-Papa irregala lill-Grotta u c) l-kallotta bajda li kien liebes u li bidel ma’ dik li tatu l-parroċċa.

Inawgurazzjoni ta’ ktieb

Nhar is-6 ta’ Diċembru gie inawgurat fil-mużew ktieb importanti fuq l-użu tal-ġebla tal-Grotta ta’ San Pawl għal skopijiet medicinali u ohrajn tul 400 sena ta’ storja. Il-Ktieb hu frott ta’ riċerka twila għal aktar minn tletin sena mill-istudjuż ta’ fama internazzjonali Dr George Zammit Maempel. Il-ktieb kien ilu tant mistenni, l-attendenza għaċ-ċeremonja kienet numeruża, u l-kelliema kienu l-Prof. Stanley Fiorini u l-ex rettur tal-Università Prof. Roger Ellul Micallef. Kien hemm ukoll prezentazzjoni ta’ powerpoint. Il-ktieb iġib dedika lili Dun Ĝwann Azzopardi li ili dawn it-tletin sena jew aktar ninkuraġġixxi lill-awtur biex iles tieħ u jistampah. Il-ktieb hu ideali bhala rigal prestiġjuż ta’ Melitensia.

Ktieb fuq il-Grotta miktub minn Dr George Zammit Maempel

Studju fuq il-bjar

Fl-4 ta’ marzu 2010 tim ta’ xjenżjati amerikani gwidati mis-sur Timothy Gambin għamlu survey tal-tlett bjar fil-Mużew, dak tal-ġnien tar-rettur, dak tal-ġnien tal-kolleġġ u dak tal-kuritur li hu magħqud mieghu. Dan għamluh billi niżżlu robot u permezz

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

Grupp Amerikan li esplora l-bjar permezz ta' robot

ta' computer hadu ritratti u pjanti tal-qighan, u l-ucuh tal-bjar u ta' kif jiftah u jinfirex il-blat.

Ftuħ u Gheluq tal-Mużew

Minhabba x-xogħol li kien qed isir fil-Mużew kif ukoll minhabba n-nuqqas ta' turiżmu kawżat mir-reċessjoni u mill-klima, il-Mużew, fuq baži regulari inżamm għal bosta xħur magħluq (jew ahjar miftugh biss għal ftit xħur) iż-żda baqa' dejjem jilqa' gruppi gwidati b'appuntament. Fost il-gruppi li attendew insemmu dak immexxi mill-ex-ambaxxatur tal-Unjoni Ewropea għal Malta, Gunter Weis (7 ta' Novembru); grupp ta' kuraturi russi li jridu jifθu mużew fir-Russja fuq l-Ordni ta' San Ģwann (3 ta' Marzu), diversi gruppi ta' studenti tal-jani (22 ta' Mejju) u grupp immexxi mis-sur Salvatore Mousu li żar l-arkivji l-ġoddha. Interessanti ferm kien grupp ta' seminaristi amerikani mid-djōcesi ta' San Pawl f'Minnesota li qed jistudjaw f'Ruma. Dawn urew xewqa kbira li jekk qatt ir-Relikwa tad-Driegħ ta' San Pawl tagħmel pellegrinaġġ fl-Amerika, il-Katidral tagħhom ta' San Pawl ikun kburi li jilqaghha kif jixraq.

Żaru wkoll l-Mużew flimkien mal-Grotta diversi persunaġġi distinti. Fost dawn insemmu s-Superjur Ġenerali tas-Sależjani (6 ta' Settembru), Dr Daniela Pistorino (Messina), Dr Roberta Lapucci ta' Firenze, Dr John Gash ta' Scotland (22 ta' Ottubru), Prof. Alvar Gonzalez-Palacios ta' Ruma (6 ta' Novembru), Dr Gordon West, studjuż tal-cart-ruts, (10 ta' Novembru), l-Isqof taċ-Ċhile, akkumpanjat minn Fr Henry Tanti (25 ta' Settembru); il-patrijarka Ortodoss Homios tal-Afrika ta' fuq u ta' Malta, il-Metropolita Seraphim, u Dr Theresa Vann,

id-direttriċi tal-*Malta Study Center* fl-Università Benedittina ta' Minnesota.

Numru sabih ta' studjużi, studenti u riċerkaturi kemm Maltin kif ukoll barranin ikkonsultaw l-arkivji u l-Mużew bi thejjija ghall-kitbiet tagħhom. Dawn jinkludu l-Prof. Roger Ellul Micallef, Dr Anton Bugeja, Dun Edgar Vella, Kenneth Cauchi, issinjura Doris Cannataci, l-istudenti Abigail Sharples u Dorianne Coleiro. Ikkonsultaw l-arkivju mužikali Anna Borg Cardona u l-mužikologu Amerikan Dr Bertil Van Boer li bghatilna editjati bil-komputer diversi sinfoniji li sab fl-arkivju.

Wirjiet

1. Għoxrin esibit tal-artist ta' fama internazzjonali Manuel Quintanilla, wirja kurata minn Dame Francoise Tempra (10 ta' Ĝunju). Attenda ghall-ftuh l-E. T. Dr Guido Demarco, ex-president ta' Malta
2. Fl-okkażjoni ta' Ĝimħa Rabat 2010, Il-Kunsill Lokali tellgħi wirja ta' tlett artisti Rabtin: Anthony Genovese, Sunny Xuereb, Abigail Sharples (9 ta' Settembru).
3. Hmistax l-opra ta' Arti Moderna minn artisti internazzjonali, mtellgħha minn Dame Francoise Tempra (4 ta' Jannar)
4. Sitt Studenti mid-Dipartiment tal-Arti fl-Università li jagħmlu parti minn *Giuseppe's Bingemma Bottega* tellgħi wirja b'temi u stallazzjonijiet ispirati minn Wied il-Hursun (18 ta' Frar).
5. Il-Girl Guides tar-Rabat ikommemoraw il-50 sena ta' hidma fir-Rabat b'wirja bit-titlu "Empowering girls and young women for life". Il-Mużew ipparteċipa wkoll fi tliet wirjiet ohra:
6. Il-wirja fuq Francesco Zahra li ttellgħet fil-Kunvent tal-Karmelitani, Mdina billi silef tlett kwadri ta' dan u il-Pittur: Il-Qalb ta' Gesù; il-Madonna tar-Rużarju, l-Isqof Pellerano (4 ta' Novembru). Dawn ġew ukoll illustrati u kkummentati fil-katalgu tal-wirja miktub minn Dr Keith Sciberras.
7. Il-wirja tal-Kurċifissi li saret fil-Każin L-Isle Adam fil-Ġimħa l-Kbira
8. Il-wirja fuq il-Qima lejn il-Madonna tal-Karmnu li saret għand il-Karmelitani, fl-Imdina.

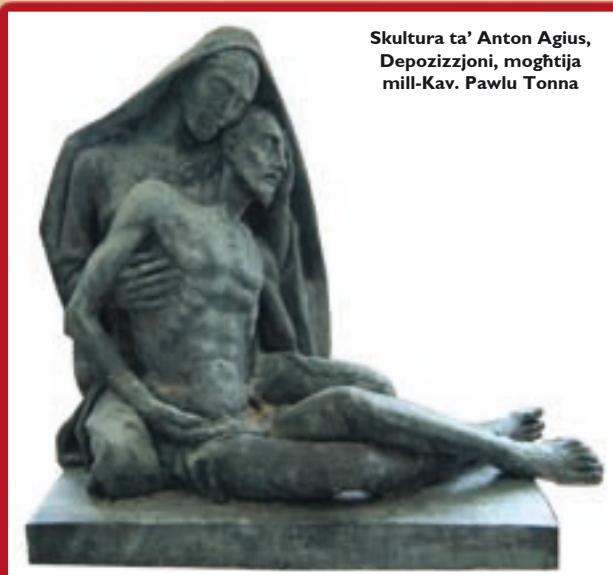
Donazzjonijiet

1. L-aktar akkwist importanti li għamel il-Mużew matul din is-sena kienet id-donazzjoni ġeneruża tas-Sur Joseph Ellul Mattei li joqghod fil-limiti tar-Rabat (id-Dwejra). Din id-donazzjoni tikkonsisti

"Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn"

(Atti 28, 5)

Skultura ta' Anton Agius,
Depozizzjoni, mogħtija
mill-Kav. Pawlu Tonna

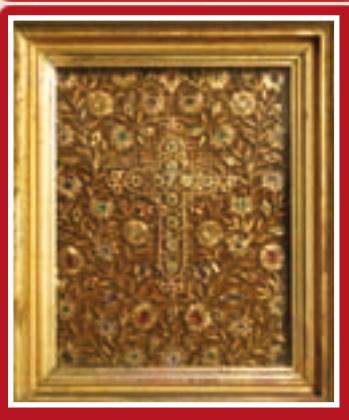
Skultura ta' Vincent Apap, Mudell għall-medalja
tan-Nawfragi fu-ċ-Ċentinarju Pawlin tal-1960, mogħti
minn Dun Edgar Vella

Kollezzjoni ta' fided Maltin, Ingliżi u kontinentali mogħtija mis-sur Joseph Ellul Mattei f'ismu u f'isem martu Iris

Żewġ pultruni antiki u
kondizzjonati mogħtija
minn Joseph Galea Naudi

Żewġ relikwarji mogħtija
minn Dr Franca Warrington

Relikwarju
mogħti
mis-sinjura
Anna Balzan

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

- a. f'kollezzjoni sabiha ta' fided domestiċi Maltin, Ingliżi u Kontinentali li ġew numerati, studjati u identifikati bil-marki kollha tagħhom u prezentati f'vetrina flimkien ma' elenku dettaljat tagħhom skont in-numru li jiġib fil-vetrina
- b. f'numru ta' memorabilia konnessi mal-Familja Mattei (fosthom l-Arcisqof Ferdinando Mattei), mat-tieni gwerra dinjiġa, mal-Queen Alexandra Royal Navy Nursing Service u mat-tmiem tal-hakma Ingliża f'Malta. Dawn jinkludu kotba rari (Churchill, Mussolini, Hitler), bnat, u medalji
- c. pjanta originali (*elevation plan*) tal-Isptar San Luqa li ġġib il-firma tal-perit Salvatore Ellul, il-papà tad-donatur
Id-donazzjoni saret mis-Sur Joseph Ellul Mattei f'ismu u f'isem martu Iris, li mietet ftit tas-snin ilu, u li kienet responsabbli f'Malta għall-Queen Alexandra Royal Navy Nursing Service, kif ukoll għaċ-ċimiterju tas-servizzi fil-Kalkara.
Inroddu hajr lid-donatur, is-sur Joseph Ellul Mattei kif ukoll lis-sinjuri Manwel Azzopardi u Joseph Galea Naudi li kkatalogaw u identifikaw il-marki tal-fided tal-kollezzjoni Mattei.
- Ir-ċevejna wkoll żewġ pultruni tal-ġilt antiki ferm u kondizzjonati li ġew regalati mis-sur Joseph Galea Naudi
- Rħama antika mdaqqsa b'relikwa li kienet tappartjeni lill-Knisja ta' San Bastjan, Rabat (4 ta' Ġunju).
- Żewġ ružetti, par bokkli tal-fidda u slaleb pettorali, li kienu jappartieni lill-Kan. Dun Mikel Attard (22 ta' Ġunju)
- Ritratt stampat fuq tila ta' kwadru ta' San Pawl, tal-iskola ta' Mattia Preti, li jinsab fil-kappella tal-kazin l'Isle Adam Rabat, mogħti lill-parroċċa mill-istess Każin (20 ta' Settembru)
- Pakkett ta' disinji ordnati mill-Vatikan lid-ditta Savi ta' Ruma bi thejjija ghall-lampier tal-fidda mogħti lill-Grotta ta' San Pawl mill-Q.T. il-Papa Benedittu XVI (9 ta' Novembru)
- Xbiha kbira ta' San Pawl impittra b'mixed media fuq karta mill-artist Taljan Massimo Preca (31 ta' Diċembru)
- Midalja kommemorativa tal-Kungress Ewkaristiku Internazzjonali tal-1913 li kien sar f'Malta, mogħtija mill-Kan. Onorarju Karm Borg (Awstralja). Nieħdu l-okkażjoni biex nifirħulu fl-okkażjoni tal-50 sena mill-Ordinazzjoni Saċċerdotali Tieghu.
- Midalja tal-bronz mahruġa mill-Vatikan, kommemorativa taż-żjara tal-Papa Benedittu XVI f'Malta, mogħtija minn Nunzju Apostoliku l-E.T. Mons. Tommaso Caputo (7 ta' Ġunju)
- Kollezzjoni ta' madwar 100 ritratt ta' sugġetti Maltin, b'numru sabiħ minnhom fost l-eqdem ritratti ta' xeni ta' Malta, mogħtija mis-sur John Manduca.
- Buzzett tal-ġibs magħmul mill-iskultur Vincent Apap fil-konkors ġhall-medalja taċ-ċentinarju tan-nawfraġġu ta' San Pawl fl-1960, immuntat fuq plakka u mogħti minn Dun Edgar Vella flimkien ma' bozza tal-hgieg biex fiha titpoġġa l-kallotta tal-Papa Benedittu XVI.
- Ritratt kbir fi gwarniċ tal-Kanonku Kollegġjal u rettar tal-Grotta Ĝwann Micallef flimkien mal-paġella fuq il-parċċmina tal-lawrja tieghu, mogħtija minn Saviour Sammut f'isem il-familjari tieghu
- Żewġ Relikwarji mogħtija minn Dr Franca Warrington, mill-wirt ta' nannitha is-sinjura Emma Camilleri (9.4.11)
- Relikwarju bil-granutell u b'ġebla tal-Grotta ta' San Pawl, mahdum u mogħti mis-sinjura Anna Balzan
- Legiġu antik tal-metall bis-simboli tal-4 evanelisti kif ukoll stand żghir tal-metal għal lampier li ġew mogħtija minn Sister Gemma Farrugia tas-sorijiet ta' San Ġużepp tal-Apparizzjoni
- Skultura ta' daqs kbir fil-fibre li tirrapreżenta d-Deposizzjoni u li issa saret fil-bronz ġiet regalata lill-Mużew mis-sur Pawlu Tonna. Din l-opra ta' Anton Agius hija l-unika Deposizzjoni li kien hadem dan l-iskultur rabti
- Akkwist ghall-arkivju kienet il-kollezzjoni tal-karti mużikali ta' Miss Helen Fiorini. Ĝew prezentati mill-familjari tagħha Anna Borg Cardona u Prof. Stanley Fiorini, flimkien ma' katalgu dettaljat tal-kontenut kollu. Jikkonsistu f'20 pakkett bil-kompożizzjonijiet tagħha stess li diversi minnhom kienu ġew premjati, flimkien ma' kompożizzjonijiet ta' awturi ohra, certifikati u memorabilia (9 ta' Ġunju). Dawn huma kollha aċċessibili ghall-istudju u l-eżekuzzjoni. Ghalkemm ma twelditx ir-Rabat, Miss Fiorini għexet ir-Rabat, ghallmet lil bosta tfal Rabtin u kienet tmexxi l-kor parrokkjali tal-Knisja ta' San Frangisk tal-Patrijiet Konventwali. Kienet rispettata minn kulhadd.
- Kollezzjoni Mużikali ta' Mro Lorenzo Galea mogħtija minn uliedu.
- Diversi pakketti b'appunti għal prietki u diskorsi li kienu jappartjenu lill-ex arċiprijet

- Dun Pawl Attard
20. Ġew trasferiti mid-Dar Parrokkjali, numru ta' registri antiki, bl-amministrazzjoni tal-parrocċa u tal-Fratellanzi biex jidħlu fl-Arkivju (17 ta' Novembru)
 21. Ghall-Librerija waslu diversi kotba fuq San Pawl mogħtija minn Mrs Renate Guillaumier, Arcipriet Louis Suban; Prof. Alain Blondy
 22. Is-sur Mario Bisazza, awtur ta' bosta kotba bil-Malti, bl-Ingliż u t-Taljan ippreżenza għal-librerija tal-Mużew l-opri kollha tieghu
 23. Kotba ohra fuq diversi sūgġetti gew mogħtija minn: Dun ġużepp Fsadni (kollezzjoni ta' dizzjunarji u kotba ohra). Prof. Orazio Vella, Prof. Alain Blondy, Prof. Oliver Friggieri, Lino Cuschieri, John Manduca u ohrajn. Irċevejnejna wkoll Kollezzjoni sabiha ta' Kotba reliġjuži li kienu fid-dar tal-Patri Karlu Tonna O. F. M. li kien midħla sewwa tal-Parrocċa tagħna.
 24. Edizzjonijiet mużikali waslu mill-Prof. Bertyll (USA) kif ukoll mill-Prof. Richard Divall (Awstralja). L-edizzjoni tieghu tal-mutett *Congregati sunt inimici nostri* kien ġie esegwit

Urna arkeoloġika b'persuna kremata kif dehret fl-iscan

- b'arrangament mill-Banda Konti Ruggieru fil-Koncert tal-Ġimħa Rabat tas-sena 2010. Dan kien inkiteb fis-sena 1565 bhala talba lil Alla waqt l-Assedju l-Kbir.
25. L-ahħar donazzjoni li waslitilna kien kwadru pittura tal-Isqof Gaetano Pace Forno O.S.A., li kien wirt tal-Imħallef Montanaro Gauci, u ġie mghoddi lill-Mużew minn ibnu Dr Gerald Montanaro b'tifikira ta' missieru.

Attivitajiet oħra

1. L-istudjuż tan-numismatika John Gatt li jgħix l-Awstralja f'sessjoni twila li għamel fil-15 ta' Ĝunju identifika bosta muniti Rumani tal-bronz li jiffurmaw parti mill-kollezzjoni tan-Nutar Francesco Catania.
2. Fuq inizjattiva tas-sovrintendent tal-

Patrimonju kulturali s-sur Anthony Pace, nhar it-22 t'Awwissu, urna tal-fuhħar li tippreserva l-fdalijiet ta' persuna kremata fl-era Rumana li tinsab fil-kollezzjoni arkeoloġika tal-Mużew ġiet analizzata permezz ta' *scan* fl-isptar Mater Dei. Fi ftit sekondi l-*iscan* irregista mijiet ta' ritratti b'kull farka mill-kontenut shih li jinsab fl-urna.

3. Għal xi ġimħat tul is-sajf, żewġ studenti Rabtin fuq skema tal-ETC ikkompilaw katalgu ta' bosta kotba mill-librerija tal-Mużew.

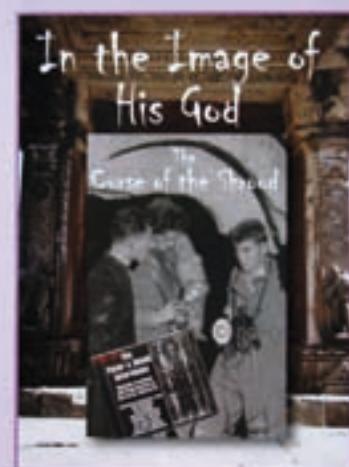
Promozzjoni tal-Mużew

1. Fuq Net TV fis-serje 'Skoperti' sar programm ta' siegha dwar ix-xelters tal-Mużew
2. Fuq l-istess mezz sar programm iehor ta' siegha fuq il-katakombijiet tal-Mużew

Promozzjonijiet fuq il-Kult Pawlin mill-Kuratur:

1. Intervisti fuq mezzi tax-xandir minn Lisa Cacciattolo, taljana (23 t'Awwissu), minn ġurnalista Kattoliku Olandiż (7 ta' Settembru) u minn Joyce Guillaumier (1 ta' Novembru)
2. Lecture fil-Kors tal-Università fuq Spiritwalità Maltija (14 ta' Marzu)
3. Diskors fimkien ma' *powerpoint presentation* f'Pozzuoli f'Kungress Internazzjonali fuq San Pawl organizzat minn din id-Djoċesi
4. Diversi artikli f'dawn ir-rivisti: *Treasures of Malta; Il-Faraġ; Dawl il-Punent* (Mġarr) *Il-Mument*. Ukoll fil-kotba tal-Festi tal-Furjana u ta' San Pawl tal-Belt.
5. Diskors lill-Assocjazzjoni Maltija tal-Kavallieri ta' S. Ģwann dwar l-'Ordni, promotur tal-Kult Pawlin'.

Rumanz ibbażat fuq is-sindone li tinsab fil-Mużew

These 10 numismatic items have been associated with The Order of Malta in the Image of His God. The shield proposes an accessible narrative involving The Knights Templars, Lynceanis De Vinci, Papa John Paul II and a photo by the influential historian Michael to bring about the downfall of the Catholic Church!

PJ SHIELD

"Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn"

(Atti 28, 5)

Kurżità

Is-sur P.J. Shield li jgħix barra minn Malta ippubblika fl-Amerika fis-sena 2008 rumanz storiku, ta' 172 paġna, ibbażat fuq ir-replika tas-Sindone li għandna fil-Mużew. Il-ktieb jismu In the Image of God. The Curse of the Shroud.

Progetti Pendenti

1. Ktieb kommemorativ tan-Nutar Francesco Catania (1872 - 1960), benefattur kbir tal-Parroċċa kif ukoll tal-Mużew. Is-sena 2010 kienet tfakkar il-50 sena minn mewtu. Jixraq li dan il-benefattur kif ukoll il-kollezzjonijiet sostanzjali tieghu konservati fil-Mużew jiġu mfakkra kif jixraq. Numru sabih ta' studju ikkontribwew għal din il-publikazzjoni li nittamaw li toħroġ f'din is-sena 2011
2. Studju u edizzjoni kritika ta' manoskrifti importanti tat-tabib Marc' Antonio Asciak fuq il-Promozzjoni tal-Grotta ta' San Pawl li nkiteb fil-bidu tas-seklu 17. Hasra li din il-monografija li tagħha jeżistu kopji f'diversi arkivji baqghet manoskritta sallum. L-istudju sar mill-Prof. Alain Blondy u minn Mons. Ġwann Azzopardi. Il-ktieb se jiġi ppubblikat mill-Fondation de Malta mmexxi mill-Prof. Salvinu u David Busuttil.
3. Hemm ukoll progettati xi wirjet u diversi donazzjonijiet lill-Mużew fil-futur qarib.

Attivitajiet ancillari

Il-Mużew intuża għal xi attivitajiet soċjali: a) għal riċeviment fl-okkażjoni tal-hatra ta' kanonku Dun ġorg Spiteri (30 ta' Ĝunju) u b) għal riċeviment ad unur ta' Dr Pace mill-Kavallieri ta' San Lazzru (6 ta' Marzu).

Kwadru pittura tal-Isqof Pace Forno, mogħti minn Dr Gerald Montanaro.

Hajr: Nagħlaq billi nrodd hajr lil diversi Sponsors: Dr Silvano Pedrollo, Chev. Joseph S. Micallef, HSBC / Vodafone Foundation, Fondazzjoni Patri Martin u Dr Joseph Ferriggi. Hajr ukoll lid-donaturi l-ohra kollha ta' oġġetti kbar jew żgħar. Dwar assistenza ohra nroddu hajr: lil Anthony Fsadni, Joseph Galea Naudi, Leonard Callus. Hajr ukoll lill-Arcipriet u l-Kapitlu, l-attendants u lil dawk kollha li b'xi mod jew iehor ighinu lill-Mużew.

Referenzi

- ¹ Il-fergħa feminili tal-Mużew kienu digħi dahlu fil-post ġdid tagħhom f'San ġorg Preca Apartments, Triq Hal Bajjada f'Settembru 2009 waqt li jien dhalt nghix fid-dar tar-Rettur fil-4 ta' Mejju 2010, wara li kien sar fiha hafna mix-xogħol meħtieġ ta' manutenzjoni.

Websites Pawlini Rabtin

www.sanpawl.rabatmalta.com

www.parroccarabat.com

www.zghazaghrabtinpawlini.com

www.countrogerband.com

Xogħliljet ta' Restawr u Opri Ġodda fil-Proto-Parroċċa tagħna 2011

1. Xogħol ta' restawr u tisbiż-ġenerali fis-sagristija l-kbira tal-Parroċċa
 - a. Inbena mill-ġdid hajt biex jifred is-Sala St. Patrick mis-sagristija minflok il-hajt diviżorju tal-perspex.
 - b. Inhadmet prospettiva u niċċa bil-lavur ghall-vara artistika u antika ta' San Mikiel li qabel kienet fl-oratorju. Ix-xogħol tal-ġebel u l-lavur sar mis-Sur Joe Aquilina u l-bini mis-Sur Andrew Aquilina. L-invjar tan-niċċa sar mis-Sur Albert Tanti.
 - c. Inżebghet is-sagristija kollha u saret sistema tad-dawl ġdida. Fiha hadmu is-Sinjuri Albert Tanti, Laurence Bugeja, Charles Scerri u Peter Bonello.
 - d. Grazzi specjali lis-Sur Paul Borg(USA) u s-Sur Paul Borg(Canada), lill-familja Attard u hafna donaturi ohra ghall-offerti li taw biex dan il-proġett seta' jsir realtà.
2. Minflok il-kaxxarezzi ghall-abiti sagri li qabel kienu wara l-ortal tas-sagristija, inhadmu kaxxarezzi ġodda fuq l-istil tas-sagristija l-qadima. Din is-sena qed inżanżnu tlieta u s-sena d-dieħla nkomplu bit-tlieta l-ohra. Il-kaxxarezzi huma tal-ahmar u huma xogħol ta' Joe u Paul Borg.
3. Tlesti xogħol estensiv fuq il-kuridur ta' hdejn is-sagristija u l-kmamar li jmissu miegħu. Inbidlet is-sistema tal-elettriċċu, madum, tibjid u żebgħa. Sar r-restawr mehtieg fuq l-aperturi.
4. Inhadem stand xieraq u bozza biex tipproteġi l-karlotta li l-Papa Benedittu XVI irregala lill-Parroċċa fil-vista tieghu fil-Grotta tagħna is-sena l-ohra.

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

5. Ġew restawrati iż-żewġ kwadri lateral li kienu fil-Knisja ta' San Katald mis-Sur Brian Caruana. Dawn ser jerġġhu jitpoġġew f'posthom wara li titlesta s-sistema tad-dawl u ż-żebgha li qed isiru bhalissa.
6. Inhadmu żewġ triehi bil-bizzilla ta' Malta pariġġ dik tal-maġġur ghall-gradenzini. Dawn jinramaw ghall-festa ta' San Pawl. Ix-xogħol hadet hsiebu is-sinjura Consiglia Azzopardi t'Għawdex u thall-su minn Carmena Attard.
7. Inxraw par brazzi tal-kristall antiki pariġġ il-linfa sabieha tas-sagrisitja u tpoġġew fuq plakki tal-kewba biex ikompli jsebbhu s-sagristija.
8. Inhadmu sett ta' tlett triehi tad-damask ghall-bankun u kaxxarezzi tas-sagristija l-kbira. Il-hjata saret minn Grace Azzopardi bil-koperazzjoni ta' Mary Cilia.
9. Saru sett ta' ġenokkjaturi ghall-Kappella tal-adorazzjoni ta' San Bert kif ukoll mejda żgħira. Dan ix-xogħol thallas kollu minn donatur.
10. Tlestiet l-ewwel faži tar-restawr minn barra tal-Knisja ta' Duna fejn inbidel ghadd kbir ta' ġebel bil-lavur madwar il-bieb tal-ġenb u nhadem miżieb ġdid ghall-ilma tal-bejt. Ix-xogħol sar minn Robert Lia. Beda wkoll xogħol ta' restawr fuq il-kanċell antik tal-injam li fi hafna hsara bis-susa u qiegħed f'riskju li jintilef. Ix-xogħol huwa f'idejn is-Sur Joe Ellul.
12. Inhadmet mejda żgħira ġidida tal-ġews fuq stil antik u nterżjata ghall-offerti fil-Knisja fil-granet tal-festi
13. Saru żewġ sopraporti ġodda ghall-kor bl-iskultura pariġġ is-sopraporti tal-bibien lateral. Ix-xogħol sar mis-Sur Laurence Grima.
14. Ĝiet installata sistema ta' CCTV u monitor ghall-Oratorju tal-Parroċċa li għiet irregalata mill-Fondazzjoni Patri Martin Caruana.

15. Ġew restawrati numru kbir ta' vażuni tal-alabastru li ilhom hafna ma jintużaw u li ser jibdew jintużaw fil-festi sekondarji meta jinhadmu f-juretti ghalihom. Ix-xogħol sar mis-sagristan is-Sur Peter Bonello.
16. Sar xogħol estensiv ta' dekorazzjoni fil-kamra ta' hdejn is-Sagristija fejn ser jitpoġġew il-kaxxarezzi l-ġoddha. Saret sistema ta' dawl ġidida mis-Sur Laurence Bugeja u mis-Sur Charles Scerri. Sar xogħol ta' tikħil mis-Sur Francis Farrugia u tibjid u kisi mis-Sur Bertu Tanti.
17. Saret skultura(alto riliev) mis-Sur Joe Scerri u nhadmet fil-bronż mis-Sur Guże Chetcuti tan-Nawfragi ta' San Pawl li ser titqiegħed fl-iskudett vojt fl-ortal ta' San Aristarku fil-Grotta ta' San Pawl.

Bħal-Lum...

1436 – 575 sena ilu

Fir-Rollo tal-Isqof min Noto, Senatore de Mello (1432-1445), li kien intbagħat Malta mill-Papa Eugenio IV digħi nsibu lil Parroċċa ta' San Pawl mniżżla mal-lista tal-Parroċċa ta' Malta f'dak iż-żmien. Il-Cappellano Maggiore kien Donnus Albanus Franco u t-territorju tal-Parroċċa tar-Rabat, li kien ukoll jinkludi lill-Imdina, kienet l-akbar wahda b'madwar 1198 persuna. Il-Parroċċa nsibha bhala San Paulu di Fora - San Pawl Barra.

1462 – 550 sena ilu

F'Awissu tas-sena 1461, il-Papa Piju II laqa' t-talba tal-Isqof ta' Malta Antonio de Alagona sabiex dawk kollha li jżżuru l-Knisja ta' San Pawl barra s-Swar fir-Rabat ta' Malta nhar il-Festa f'għieh il-Martirju Mqaddes tal-Appostlu tal-Ġnus, u jikkontribwixxu ghall-ispejjeż b'risq it-tiswija tas-swar tal-Belt ikunu intitolati għal indulgenza.

1586 – 425 sena ilu

Fil-25 ta' Settembru l-Parroċċa tar-Rabat, li kienet ukoll tinkorpora lill-Imdina, ġiet inkorporata bhala l-hames dinjità tal-Kapitlu tal-Katidral. F'dan iż-żmien l-Arcipriet tar-Rabat kien Dun Leonardus de Agatiis. Minn din id-data sa l-1902 meta seħħet id-dismembrazzjoni, l-Arcipriet tar-Rabat beda jieħu żewġ pussessi, wieħed bhala Arciprietary-Kanonku fil-Katidral u ieħor bhala Arciprietary-Kappillan gewwa l-Knisja Parrokkjali ta' San Pawl ghax din kienet il-Knisja titolu tiegħu.

1736 – 275 sena ilu

L-Isqof ta' Malta, Alpheran de Bussan beda u temm ż-żjara Pastorali lill-Knisja Parrokkjali ta' San Pawl nhar il-Hadd 8 ta' April 1736, akkumpanjat mill-Vigarju Generali l-Kan. Adrian Gurgion u mill-Kan. Ĝużeppi Costanzo. Din kienet l-ewwel Knisja Parrokkjali li żar wara l-Katidral fl-Imdina skond il-proċedura tas-soltu billi l-Parroċċa ta' San Pawl fir-Rabat kienet tikkomprendi t-territorju kemm tar-Rabat kif ukoll tal-Imdina u kienet maqghuda mal-hames dinjità tal-Kapitlu tal-Katidral. L-Arcipriet kien Dun Klement Cuschieri.

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

1886 – 125 sena ilu

Il-Banda Konti Ruggieru ġarret għal Palazz li ghada tinsab fih illum fi Triq il-Kbira. Dan il-Palazz kien tal-Familja Manduca u kien beda jinkera ghall-ekwivalenti ghall-sittax il-lira maltin kull sena sakemm imbagħad inxtara fl-1944. Il-President tas-Socjetà San Pawl f'dan iż-żmien kien in-Nutar Mikiel Luigi Casolani.

1911 – 100 sena ilu

Nhar il-15 t'Ottubru tbierku l-qniepen ġodda tal-Knisja Proto-Parrokkjali ta' San Pawl tar-Rabat mill-ET Mons Isqof Angelo Portelli OP u wara ttellghu fil-kampnar tal-Knisja fost id-daqq tal-Banda Konti Ruggieru. Il-qniepen saru fil-funderija ta' Padova ta Daciano Colbacchini.

1961 – 50 sena ilu

Nhar is-17 t'April gie ffirmat il-ftehim bejn il-Knisja u l-Istat sabiex il-Grotta Mqaddsa ta' San Pawl terga' tghaddi għal taht il-ġurisdizzjoni Ekklesjatiska.

1986 – 25 sena ilu

Il-Banda Konti Ruġġieru wasslet bid-daqq ta' marċi mill-Kazin San Pawl sal-Knisja Kolleġġjata u Proto-Parrokkjali ta' San Pawl lis-Sacerdot Novell mill-Imdina Dun Charles Bugeja.

1911 – 100 sena ilu

Nhar il-Hamis 21 ta' Dicembru 1911, saret serqa riskjuža hafna mill-Grotta ta' San Pawl. Jidher li xi hadd dahal fil-knisja ta' San Publju u seraq kwantità ta' deheb. Is-serqa nduna biha r-Rettur li skont il-gazzetta ta' dak iż-żmien *The Daily Malta Chronicle* tas-Sibt 23 ta' Dicembru, with commendable prudence and presence of mind, informa b'dan lill-Ispettur tal-Pulizija Giuseppe Micallef. Jidher li l-pulizija ma hadux aktar minn sagħtejn biex jittraċċaw lill-halliel fin-Naxxar. Dan mhux biss gie arrestat imma l-pulizija rnexxielhom ukoll isibu l-oġġetti kollha misruqa. *The Daily Malta Chronicle* hasset li kellha tfahhar il-heġġa u l-abbiltà tal-Ispettur Micallef li rnexxielu jsolvi dan il-każ taħt cirkostanzi diffiċli.

Ma nafux eżatt x'kien l-oġġetti li kienew ġew misruqa però jidher li l-hidma ta' dan il-bravu Spettur salvat milli jintilfu oġġetti li għadna ngawdu sal-lum.

1951 – 60 sena

60 sena ilu meta Malta kienet għadha qed isofri mill-attakki mill-ajru tat-tieni gwerra dinjija, ta' min ifakk li r-Rabat kien qed jilqa fi ħdanu popolazzjoni kbira minn kull rokna ta' Malta. Bosta minn dawn kienu gejjin mill-inħawi tal-port, l-aktar mill-Kottonera. Nhar 1-4 ta' Settembru tal-1941, is-Sengleani għal-kemm konoxxenti mill-fatt li l-Bażilika ta' Marija Bambina kienet imġarrfa, bl-istatwa maqfula u merfugha fl-Imdina hassew li xorta għandhom ifakkru l-ghoxrin sena mill-inkurunazzjoni tal-istatwa tant għażiża għalihom. Għalhekk l-Arċipriet tal-Isla il-Kan Manuela Brincat ġabar lis-Sengleani refugjati fir-Rabat fil-Knisja Parrokkjali ta' San Pawl ghall-adorazzjoni quddiem Gesù Sagamentat espost. F'din l-okkażjoni hu għamel diskors li gie stampat f'forma ta' ktejjeb żgħir. Waqt dan id-diskors iddedikat lill-parruccani kollha imxerrdin f'kull rokna tal-gżira hu ppreżenta lill-parroċċa Rabtija kwadru ta' Marija Bambina li sal-lum wieħed għad jista' jarah imdendel fl-Oratorju tal-istess Knisja Parrokkjali. Hafna minnha jiftakkru kif dan il-kwadru baqa' għal snin twal jiġi armat fuq l-altar maġġur ghall-festa tal-Vitorja.

F'din l-okkażjoni l-Arċipriet Brincat fost l-ohrajn qal hekk:

“...din il-festa ċejkna fil-waqt li hija wirja ta' fidi minn naħha tagħna, hija xhieda wkoll ta' karitā nisranija minn naħha tal-poplu ta' dil-parroċċa u speċjalment tar-raghaj tagħha l-mahbub Kappillan Dun Anton Buhagiar... Din ix-xbieha għażiża miġbura mir-refugjati tar-Rabat, ippreżentata minna, hija wirja dghajfa ta' rikonoxxa tagħna”.

Nifirħu lil

Mons. Gwann Azzopardi

F'ċeremonja li saret fil-Palazz ta' Sant'Anton nhar 1-20 ta' Dicembru 2010, Mons. Gwann Azzopardi rċieva l-unur tal-Meritous Historian Award. Iċ-ċeremonja kienet organizzata mis-Socjetà Storika ta' Malta li biex tfakkar is-60 sena mit-twaqqif tagħha fost attivitajiet ohra hadet ghall-ewwel darba din l-inizjattiva li tippremja l-istoriku l-aktar meritevjoli tas-sena. L-għażla tal-kandidat kienet f'idejn ġurija indipendent magħmula mill-E.T. Dr Ugo Mifsud Bonnici, ex President ta' Malta, il-Prof. Roger Ellul Micallef, ex Rettur tal-Università u l-Onor Evarist Bartolo, ex ministru tal-Kultura. L-award kien forma ta' Trophy taċ-ċeramika magħmul mill-artist Walter Vella u ġie preżentat mill-E.T. Dr Ġorg Abela President ta' Malta.

Fil-15 t'Ottubru 2010, Mons. Gwann Azzopardi kien ukoll il-kandidat preżentat mill-Kunsill Lokali Rabat fiċ-ċeremonja tal-Anzjan tas-sena li saret fil-Palazz Presidenzjali tal-Belt Valletta.

Kanonku Onorarju Dun Karm Borg (Melbourne, Awstralja)

Dun Karm twieled ir-Rabat fit-30 t'Ottubru 1934, minn familja religjuża ta' 12 'l ulied. Missieru Pawlu, li kien attiv hafna fil-Parroċċa, miet hesrem fl-1954 fl-età żgħira ta' 49 sena, meta ibnu kien għadu kemm beda l-kors tat-teologija fis-Seminarju tal-Furjana. Il-familja ddeċidew li jemigraw f'Melbourne l-Australja, fejn Dun Karm kompla l-istudji tiegħu u ġie ornat saċċerdot fil-Katidral ta' St Patrick Melbourne fl-1960. Hemm wettaq dmirijiet saċċerdotali f'diversi parroċċi sakemm sar Kappillan f'DeerPark fejn għal 27 sena shah hadem bis-shiħ kemm fil-kura pastorali kif ukoll fl-organizzazzjoni materjali tal-parroċċa inkluż il-bini meħtieġ ghall-edukazzjoni u l-formazzjoni religjuża.

Kien rispettat u mahbub minn kulhadd kif tixhed il-fatt li sala kbira riedu li tissejjah għalih Karmel Hall. F'għeluq il-50 sena mill-Ordinazzjoni saċċerdotali tiegħu huwa żar Malta fejn ikkonċelebra ma' shabu li kien beda l-kors magħhom fis-seminarju u mbagħad kellu ċelebrazzjoni kbira u xierqa f'Melbourne. L-istess meta fl-età ta' 77 sena irtira minn Kappillan. Preżentament jghix f'St Alban's, jgħin kull fejn hemm bżonn u jħalleml fis-Seminarju. Wieħed mill-ħbieb kbar tiegħu kien l-Isqof Joseph Grech, Alla jahfirlu, li meta ġie konsagrat Isqof, kien għażel lil Dun Karm bhala parrinu tiegħu.

Dun Karm qatt ma nesa lil Malta u lir-Rabat. Kien xieraq u mistħoqq li meta ġie Malta fl-1999, fuq talba tal-Kapitlu, l-Arcisqof hatru Kanonku Onorarju tal-Kapitlu tagħna f'ċeremonja li saret fit-30 ta' Ĝunju. Nafu li go l-Australja fl-okkażjonijiet specċjali jhobb jilbes l-abiti korali ta' kanonku ta' San Pawl, Rabat. Dun Karm qed jikteb ukoll il-memorji tiegħu kemm f'Malta kif ukoll fl-Australja, u dan ikun ta' interessa kbir għalina l-Maltin u r-Rabtin. Nifirħulu u nawgurawlu aktar hidma fejjieda fil-qasam tal-Mulej.

Kanonku Timon Mercieca

Kien fl-1 ta' Awwissu 2006 li Dun Timon beda l-hidma tiegħu fir-Rabat bhala Vigendarju tal-Bahrija (inklużza Wied Geržuma) u bhala Viċi Parrokku f'San Pawl. Qabel il-festi titulari tal-2009 ha l-pussess ukoll bhala Kanonku tal-Kolleġġjata.

Għalkemm twieled f'Bormla fid-19 t'Ottubru 1972, billi ommu Claudia kif ukoll il-familja kollha tagħha kienu Rabtin, ghadda xi snin ta' ċkunitu jgħix fil-kampanja tar-Rabat, iżda mbagħad marru ż-Żejtun.

Fil-Parroċċa tagħna kien f'dawn l-ahħar snin iqaddes kuljum, iqrarar, joqghod

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

Dingli Butcher Rabat

Specialising in:

- Frozen Poultry Products
- Fresh & Frozen Meat
- Frozen Vegetables

Free Delivery Service!

Contact:

Tel: 2145 5893

Mob: 7945 5893

Location:

Dingli Road, Rabat

Business Hours:

Tuesday, Thursday, Friday and Saturday
7.00 a.m. – 12.00 p.m.
Monday, Wednesday and Friday
4.00 p.m. – 7.00 p.m.
July, August and September
Monday closed all Day

ċANAN BAR

għall-drinks
u appetizers
genwini f'atmosfera
familjari.

Main Street, Rabat
Tel: 2145 4567

Gerald Jewellery

Hinijiet tax-xogħol:

Mit-Tnejn sal-Ġimgha:

9.00am - 12.00pm

4.00pm - 7.00pm

Is-Sibt:

9.00am - 12.00am

L-Erbgħa:

Magħluqin

Naċċetta Tiswijiet

26, St Rita Street, Rabat

Tel: 2145 5786

OPENING HOURS

MONDAY TO SUNDAY
09.30 HRS TILL 17.00 HRS

WEDNESDAYS, FRIDAYS & SATURDAYS
19.30 HRS ONWARDS

JOIN US FOR THE "YOUR" PLATTER NIGHTS
AND YOU MAY WIN A TRIP TO GERMANY FOR
2 PERSONS !! INCLUDING FLIGHTS AND
ACCOMMODATION !

41, Main Street
Rabat RBT 1010
Malta

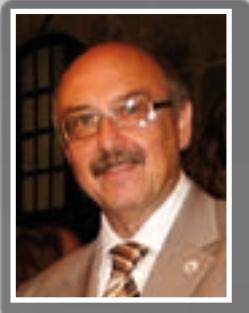
Tel: 27 027 420
Mob: 9947 2650
Mail: info@il-baxxa.com

fl-uffiċċju u jghin f'xi għaqdiet. Issa li ġie trasferit ghall-parroċċa ta' Hal Balzan, nixtieq niddokumenta x-xogħol kbir ta' abbellimenti li wettaq fil-knisja tal-Bahrija. Dawn kien: paviment shih, altar, ambone u battisteru fl-irħam; kwadru titular ġdid impitter minn Anton Calleja kif ukoll Via Crucis skolpita minn Anton Agius. Barra minn hekk orgni ġdid, bankijiet ġodda, sistema ġidha tad-dawl u tas-“sound”, riparazzjoni ta' twieqi u soqfa, sollijiet, invjar ta' hitan, tkabbir taz-zuntier, kisi bil-fidda tal-istatwetti tal-appostli, relikwarju ġdid u antifona ġidha ta' San Martin, eċċ. Wassal ukoll ghall-festa tal-Konsagrazzjoni tal-Knisja mill-Arċisqof Pawlu Cremona O.P.

Temm il-hidma pastorali tiegħu fir-Rabat billi mexxa l-Purċissjoni ta' Kristu Rxoxt u b'tifikira halla lill-Parroċċa l-kalċi li kien iqaddes bih fil-Knisja tagħna.

Nirringrazzjaw u nawgurawlu.

Dr. Joseph Ferriggi

Il-Kunsill Lokali tar-Rabat, din is-sena ta' ‘Gieħ ir-Rabat’ lit-tabib Joseph Ferriggi. Dan ghall-hidma kbira li huwa wettaq fir-Rabat u f'pajjiżna. Dan il-‘Gieħ prestiġiżuż ingħatalu mis-Sindku tar-Rabat is-Sur Sandro Craus, nhar il-Hadd 26 ta' Dicembru 2010 fl-okkażjoni ta' Jum ir-Rabat, waqt program mużikali mtella' mill-Banda Konti Ruġġieru u li sar fl-Awditorju ta' Sant'Agatha ir-Rabat. It-Tabib twieled ir-Rabat fl-1957 iben Joseph u Gemma. Mizzewweg lil Judith nee' Carter u għandhom żewġ ulied – Alison(spiżjara) u Brenda Lee(l-ahħar sena fid-dentistrija). Gradwa bhala tabib f'Dicembru 1981. Wara ggradwa wkoll bhala speċjalista tal-mard tal-familja.

It-Tabib għandu hafna għal qalbu r-Radju Marija u għal dawn l-ahħar snin ilu jwassal diversi programmi mibnija fuq riflessjonijiet spiritwali bbaż-żati fuq il-hajja ta' kuljum. Bhala ċermen tal-Fundazzjoni Patri Martin Caruana, it-tabib Ferriggi hajjar lil shabu biex il-fundazzjoni tiehu sehem attiv fis-Sena Pawlina u fiċ-Čentinarju ta' San Pawl u anke wkoll fiċ-ċelebrazzjonijiet li kellna dan l-ahħar tal-Papa, permezz ta' publikazzjoni tal-ktieb Pauline Malta...l-akbar progett ambizzjuż tal-fondazzjoni. Nifirhu u nawgurawlu.

Gużeppi Muscat

Fl-20 ta' Ġunju 2011, l-istudjuż Rabti Gużeppi Muscat, li hu wkoll kontributur ta' Il-Festi Tagħna, ġie unurat mill-Università ta' Malta bil-lawrja M.Phil. (honoris causa) għall-kontribut tiegħu favur l-istorja marittima kemm tal-Ordni ta' San Ģwann kif ukoll ta' pajjiżna. Dan urih bil-bosta publikazzjonijiet tiegħu f'Malta u f'rivisti internazzjonali. Hu studjuż ukoll tal-presepu Malti. Il-Gvern Malti kien unurah ukoll bil-Medalja ghall-Qadi tar-Repubblika u l-Ordni ta' San Ģwann tah ukoll il-Croce al Merito Melitense. Nifirħulu u nawgurawlu li jkompli jirriċerka dawn is-sugġetti u jippubblika din ir-riċerka.

Nifirħulhom

Nifirħu lil žewġ bandisti tal-Banda Konti Ruġġieru li qaghdu b'succcess ghall-eżamijiet tal-prattika mużikali tal-London College of Music. Dawn huma:

Luana Bonello – Grade 3 Flute (Distinction)
Luke Vella – Grade 3 Clarinet (Distinction)

Interessanti wkoll li Luke Vella ġab ukoll l-ghola marki minn dawk kollha f'Malta li qaghdu għall-eżami tal-Grade 3 ta' dan il-Kullegġ.

Ringrazzjament ukoll imur lejn is-Sur Philip Schembri, ghalliem tas-Soċjetà San Pawl li ha hsieb.

Translazzjoni Solenni 2010

Minn tlett snin ilu 'l hawn ġie deċiż li t-Translazzjoni Solenni ta' Lejlet il-Festa tal-Martirju Glorjuż tal-Appostlu Missierna San Pawl ma tibqax issir mis-Santwarju Internazzjonali tal-Grotta imma ghalkemm tibqa toħrog mill-Proto Parroċċa twassal ir-relikwja tal-Patrun tar-Rabat mid-diversi Knejjes kbar u żgħar li jsawwru il-Parroċċa Rabtija. Dan sar bil-ghan li il-Purċiessjoni tilhaq aktar lill-komunitajiet Rabtin u b'hekk il-komunità kollha Rabtija thossha qed tipparteċipa b'mod attiv fil-festa Titulari. B'hekk fil-bidu tas-Sena Pawlina fis-sena 2008 härġet mill-Knisja ta' San Bastjan u kienet immexxija mill-E.T Mons.Adeodato Micallef , fl-2009 härġet mill-Knisja ta' Sant'Agata fejn kienet immexxija mill-E.T Mons.Tommaso Caputo – Nunzju Appostoliku għal Malta. Is-sena l-ohra fl-okkażjoni tal-1950 Anniversarju mill-wasla tal-Appostlu Missierna f' Malta u fir-Rabat härġet mill-Knisja tal-Patrijiet Frangiskani Minuri tar-Rabat ta' Malta – Santa Marija Ta' Ġesù. Kienet okkażjoni ferm sabiha fejn bhal kull sena hadu sehem fiha ammont kbir ta' fratelli imseħbin fl-unika Fratellanza ta' San Pawl f'Malta. Il-Fratellanza flimkien mal-Kapitlu Kolleġġjali u l-Kleru tal-Parroċċa telqghu mill-Parroċċa u mxew għal tul Triq San Pawl sal-Knisja ta' Santa Marija ta' Ġesù fejn gew milquġ hin minn numru kbir ta' nies u patrijiet tal-Komunità tal-Frangiskani tar-Rabat. X'hin il-purċiessjoni dahlet fil-Knisja li għandu jinagħad għiet imżejna bid-damask ahmar u fjuri li żejnu l-altar, sar il-kant tal-Antifona ta' San Pawl. Wara nhargħet ir-Relikwa għażiż ta' San Pawl u l-Purċiessjoni mxiet għal Triq San Ĝużepp, Santu Wistin, Saqqajja, Triq il-Kbira, San Pawl u ghall-Pjazza tal-Parroċċa fejn imbghad saret iċ-ċelebrazzjoni tal-Għasar, Ċelebrazzjoni Ewkaristika u Barka Sagħmentali fil-Kolleġġjata tagħna.

Mill-Mahżen tal-Armar

Franco Camilleri - Kummissjoni Armar

Kien proprju hames snin ilu l-Kumitat Festi Esterri ħass il-htiega li titwaqqaf Kummissjoni Armar, biex b'hekk jerġa' jagħti spinta r-restawr tal-armar, antik li jsebbah it-toroq tagħna fil-festa ta' Corpus u San Pawl. Peress li b'twaqqiegħ u l-bini tal-mahżen ix-xogħol ta' restawr fuq l-armar waqa' lura, minħabba dawn iċ-ċirkostanzi l-manutenzjoni kibret hafna għalhekk ix-xogħol fuq l-armar huwa wieħed kbir biex nerġgħu nagħtu dehra li jixraqlu lill-armar tant antik u prezżjuż li għandna.

M'hemmx għalfejn nghidu li l-ghan prinċipali tagħna fejn jirrigwardja l-armar ta' barra jibqa' dak li nippresservaw bl-ahjar mod dak li hallewlna ta' qabilna fl-istess hin naddattaw dak li hu antik għaż-żminijiet tal-lum.

Nistgħu nghidu li grupp ta' volontiera dahlu għal din il-kummissjoni b'sagħrifċċju kbir. Minn hawn bdiet diskussjoni mal-Kumitat Ċentrali u kulhadd qabel li għandu jiġi restawrat l-armar tal-pjazza l-ewwel. F'dawn il-hames snin stajtu taraw kemm sar xogħol, ghalkemm li l-manutenzjoni hija kbira x-xogħol miexi b'ritmu tajjeb hafna. Peress li t-tiswija tinvolvi hafna spejjeż għie miftiehem mal-kumitat li tibda tingabar €2.50 fix-xahar jew ahjar €10 kull erba' xħur, biex intaffu mill-ispejjeż tal-festa.

Restawr 2010-2011

B'pjacir nistgħu nghidu li għal din is-sena l-ark ta' Kristu tal-hobża ġie restawrat l-ornament tad-dielja u l-linef ġew midjura wahda tajba u miżbugha mill-ġdid, l-anglu ta' fuq l-ark inhadem ġdid ukoll. Mieghu sejkollna żewġ pilandri lesti minn kollox. Il-friegħi u l-weraq ġew miżbugha u sistema ta' wiring ġdid, magħhom żidna xi ornamenti biex inżebbhu d-dehra tagħhom. Ma' dawn inżidu r-restawr ta' żewġ pedestalli li jinsabu biswit il-pilandri u l-ark.

Il-Puttini ta' dawn il-pedestalli nhadmu ġodda. Din is-sena sejkollna l-hadid tal-palk ta' žurzigha miżbugħ ukoll, zuklatura ġdida ta' żewġ pilastri tal-arkatura ta' Triq il-Vittorja.

Fl-ahhar u mhux l-inqas il-Kummissjoni tixtieq tirringazzja lil dawk il-voluntiera kollha li jiġu jqattgu l-hin liberu tagħhom gewwa l-mahżen u ta' dan nirringazzjawnhom. Ringrazzjament iehor imur ghall-kumitat li wera fiduċja fil-kummissjoni u għal dawk li jgħinu finanzjarjament bid-donazzjoni ta' kull xħar. Il-Kummissjoni Armar tixtieq theggex aktar pawlini biex jagħtu sehemhom fir-restawr tal-armar biex b'hekk inkomplu nsebbhu t-toroq fil-festi tagħna. Nawgurawlkom il-festa t-tajba.

“Imma hu farfar il-lifgħa ġon-nar u ma ġralu xejn”

(Atti 28, 5)

Super Fruit

SHOP 1
CIVIC CENTRE, RABAT
TEL: 2145 9036

Free Delivery
Supplier to Restaurants

Tom's Deli

Shop 2,
Civic Centre, Rabat.
Tel: 2145 0603
Mob: 7970 8630

Use an HSBC Advance VISA credit card and you could win this dream Ford Focus Coupe Cabriolet.

Use your HSBC Advance VISA credit card to pay for your shopping and you could be driving off in style this summer with our Spend and Win Summer competition. There are many other prizes to be won including LED TVs,

travel vouchers, shopping vouchers and electronics from Apple.*

Full details of the competition are available at any one of our branches or on our website at www.hsbc.com.mt/spendandwin

VISA

HSBC Advance

HSBC
The world's local bank

Terms and conditions apply. Approved and issued by HSBC Bank Malta p.l.c., 118, Archbishop Street, Valletta VLT1444

Kumitat Festi Esternei Corpus Domini u San Pawl A.D. 1963
Maħżeen tal-Festa, Pjazza tal-Parroċċa, Rabat - Malta
www.sanpawl.rabatmalta.com
e-mail: sanpawl@rabatmalta.com